

Rapport fra befaring og registrering på Fella, Vatnan og Gåshopen i Hammerfest kommune, Finnmark fylke 2019

Charlotte Damm¹, Marianne Skandfer² og Kenneth Webb Berg Vollan³

1. Institutt for arkeologi, historie, religionsvitenskap og teologi. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6157-5703>
2. Norges arktiske universitetsmuseum. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1849-4008>
3. Norges arktiske universitetsmuseum. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7745-3217>

UiT Norges arktiske universitet

Vatnahamn I. Foto: Marianne Skandfer.

Sammendrag

I forbindelse med forskningsprosjektet *Stone Age Demographics* ble det i 2019 foretatt befarings- og registreringsarbeid på tre steder i Sørøysund i Vestfinnmark: Fella, Vatnan og Gåshopen. To av områdene var fra tidligere kjent som rike på kulturminner, mens det bare var få registrert på det siste området. Det viste seg at alle 3 områder markerer seg med særdeles mange kulturminner fra steinalderen.

I denne rapporten presenteres samtlige av disse kulturminner og det redegjøres både for tidligere beskrivelser og undersøkelser samt for hvordan strukturer og landskap fremstår i dag.

Abstract

As part of the research project *Stone Age Demographics*, surveys and documentation were conducted in the summer of 2019 in three areas in Sørøysund in western Finnmark: Fella, Vatnan and Gåshopen. Two of these areas were already known to have many prehistoric remains, while few were recorded in the last area. It turned out that each of the three areas boasts a large number of remains from the Stone Age.

This report compiles information from previous descriptions and investigations, as well as details on the present status of these cultural heritage structures and of the landscape.

Bakgrunn

Prosjektet *Stone Age Demographics* (NFR nr. 261760) har siden 2016 foretatt befarings- og registrering i Hasvik-området sørvest på Sørøya, på nordlige deler av Seiland samt på kjente lokaliteter i Sørøysundet som Slettnes og Sandbukta (se Jørgensen et al. 2019, Skandfer og Damm 2019, Damm og Skandfer 2020, Skandfer et al. 2020, Damm og Skandfer 2021). Selv om våre mest intensive registreringer har fokusert på Hasvik-området har intensjonen i prosjektet vært å få en så detaljert oversikt som mulig av alle steinalderlokaliteter, herunder særlig tuffefelter, i Sørøysund og Altafjorden, for å kunne danne et mer helhetlig bilde av steinalderbosetningen.

Det har siden 1962, hvor Povl Simonsen foretok den første registreringsreise rundt Sørøya (Simonsen 1962) vært kjent at det var flere lokaliteter på Gåshopen og Vatnan, hvor det også senere ble foretatt utgravninger. Ettersom disse steder ikke har båt-tilløp har det siden disse utgravninger bare vært arkeologer der enkelte ganger. Vatnan ble befart av Reidun Laura Andreassen og Nan Mydske i forbindelse med foreløpige undersøkelser for LNG-terminal i 1984. I 2008 ble området ved Vatnan besøkt av Finnmark fylkeskommune (K.W.Vollan), Tromsø Museum (K.Lind, S.Wickler) og Sametinget (A.Stångberg) og en del tufter ble målt inn. Finnmark fylke ved Torbjørn Preus Schou besøkte deler av området på Gåshopen i juli 2019 og både ny-registrerte og omregistrerte kulturminnefelt. Vollan mente ut fra observasjoner på Lidar-bilder at det i tillegg til feltene registrert av Simonsen kunne være en del flere felt på både Gåshopen, Vatnan og ikke minst på Fella nord for disse.

Formålet med befaringsreisen på de tre områder var altså å få et personlig overblikk og inntrykk av lokaliteter og tufter, å måle inn disse så nøyaktig som mulig og å få lokalitetsbeskrivelser til bruk for vurdering av bosetningsmønsteret i Vest-Finnmark.

Befaringsreisen ble gjennomført 6-9 august 2019 og deltakere var Marianne Skandfer, Charlotte Damm og Jan Magne Gjerde (NIKU). Gjennomgang av Lidar-data i forkant av befaringsreisen ble utført av Kenneth Webb Berg Vollan. Bearbeiding av geo-data og fremstilling av kart er foretatt av Signe Groot Terkelsen.

Reiseforløp

Tirsdag 6.8. Avreise fra Alta om morgenen med Statens Naturoppsyn (SNO) i båten Polarjo ført av Rune Somby og Espen Ottem. Vi ble satt i land ved flytebryggen i Fellahamna ved sørspissen av Fella.

Det var registrert svært lite på Fella i utgangspunktet, men Kenneth Webb Berg Vollan (heretter KVV) hadde i sin jobb for Finnmark Fylkeskommune gått gjennom de tilgjengelige Lidar-data og merket av en rekke lovende anomalier. Vi startet fra Fellavalen og gikk nordover på innsiden av myren og registrerte underveis ut fra de felter som KVV hadde indikert. Det ble fort klart at det var tufter på praktisk talt alle de angitte felter. I tillegg fant vi et par nye felter bak myren. På tilbaketuren fra Nordbukta gikk vi på yttersiden/østsiden av myren. Det var god dekning for CPOS over hele området. Vi ble hentet av SNO kl 20.00 og kjørt til Vatnan, hvor vi overnattet.

Onsdag 7.8. På Vatnan er det registrert et stort antall lokaliteter og tufter. Enkelte av disse lokaliteter har nøyaktig geometri for enkeltminner innmålt ved befaringen i 2008. I tillegg har KVV indikert anomalier via Lidar for alle lokaliteter og for felter som ikke er registrert i Askeladden. Vi gikk nordover via diverse lokaliteter frem til Vatnahamn. Her traff vi på Per Øystein Andersen som bød på kaffe. Han er oppvokst i Vatnahamn og bodde der når Povl Simonsen grov i området i 1968-69. Han har i alle år brukt mye tid der når han var hjemme fra sjøen. Han har svært rik kunnskap om området, strømmer, vind- og værforhold, fiskeplasser, fuglebestand osv.

Vi gikk ikke til Slåtten da det var høy vegetasjon der, men begynte registreringen på eidet nord for Vatnahamn over mot Slåtten. Vi registrerte oss sørover tilbake til Vatnan. Feltene på selve Vatnan (fra ID 7871) og sørvestover ble befart meget raskt og etter at solen og lyset var borte. Siden enkeltminnene på disse var registrert tidligere ble ikke alle innmålt på nytt.

Det var god dekning (4G) fra Telenor flere steder, men ikke dekning på Telia-abonnementet på CPOS'en. All innmåling foregikk derfor med GPS. Vi ble hentet av SNO kl 19 og kjørt til Gåshopen, hvor vi overnattet østsiden av Straumen.

Torsdag 8.8. Også her er det registrert en god del lokaliteter tidligere. Fylket ved KVV har indikert en rekke felter med anomalier, og Torbjørn Schou Preus fra fylket hadde i slutten av juli vært i området og målet inn enkeltminner på flere av de tidligere registrert felter samt noen av de som vistes som anomalier. Vi gikk igjen lengst nordover, og startet registreringen derfra. Kl 14 gikk vi i lettbåten over til Langstrand for å befare feltene på denne siden. Da vi ikke kom oss til fots forbi alle knauser på vei ut til Kobbefjordneset, hentet Gjerde lettbåten og satte Skandfer og Damm i land på neset. Deretter for vi i båten til feltene innerst på vestsiden av Straumen, mellom Langstrand og Straumen.

Fredag 9.8. Vi avsluttet med å registrere de siste felter på østsiden av Straumen. Kl 12.00 gikk vi med SNO tilbake til Alta.

Registreringsforhold og -standard

Været var med oss hele tiden. Det var ingen regn, en del sol eller lettskyet vær og noe vind.

Vi var på forhånd forberedt på at det kunne være høy vegetasjon på denne årstiden som kunne gjøre det vanskelig å identifisere kulturminnene. Vi ble positivt overrasket over hvor greit det gikk, i og med at vi på nesten alle felter gjenfant alle tidligere registrerte strukturer eller alle anomalier. Vi registrerte noen kulturminner utenfor de som fantes i Askeladden eller på KWVs Lidar-oversikter, men hadde begrenset tid på hver av de tre hovedområder. Det er svært sannsynlig at det finnes noen flere enkeltminner på noen av de registrerte lokaliteter og især utenfor/imellom disse, men vi mener likevel at vi har fått dekket området overraskende godt i betraktning av tiden som var til rådighet.

Hver struktur som antas å være fra før Kr.f. er ble markert med ett punkt. Det ble gjort forsøk på polygon-innmåling på yttersiden av vollen på noen få tufter på Laukvika I /Fella 5, men batteriet gikk tomt.

Det ble med noen ganske få unntak laget en lokalitetsbeskrivelse for samtlige lokaliteter. Det ble fotografert et utvalg av tufter, og landskaps- og terrengforhold ble dokumentert også via foto. I enkelte tilfeller ble det tatt innvendige mål på utvalgte tufter.

Det var ikke tid til å foreta beskrivelser av tuftene eller andre strukturer. I lokalitetsbeskrivelsene er det i noen tilfeller kommentert kort og svært generelt om tuftenes utseende og størrelse.

Det ble på hele turen bare tatt ett prøvestikk (Fella). Det betyr selvfølgelig at det er høyst sannsynlig at det finnes en del bosetningsområder som ikke er identifisert. Det kan også bety at enkelte registrerte strukturer ikke er tufter fra før Kr.F., men skyldes annen eller senere aktivitet.

Til tross for begrenset tid ble det også i et visst omfang sett etter potensielle bergkunstlokaliteter. Det ble ikke gjort noen nye funn.

Det var gode mottakerforhold for CPOS på Fella. På Vatnan og Gåshopen var det flere steder 4G-dekning på telenornettet, men siden AHRs CPOS har abonnement fra Telia fikk vi ikke dekning her og måtte klare oss med GPS. Vi fikk innmålt nesten alle enkeltminner på hver lokalitet med enten CPOS (Fella) eller GPS (Vatnan og Gåshopen). Unntaket er noen få felter som tidligere er innmålt av fylket, felter hvor enkelte strukturer var vanskelig synlig grunnet vegetasjon og noen få tufter på lokaliteter vi besøkte rett før vi ble hentet av SNO. Dette vil bli kommentert under hver lokalitet. Høyden over havet for strukturene er i de fleste tilfeller vurdert ut fra kartfestingen i forhold til høydekurver. Det er verd å

bemerke at Simonsens vurdering og innmåling av hoh. nærmest konsekvent er lavere enn det våre innmålinger viser.

Det er foreslått navn på lokaliteter som ikke finnes i Askeladden. I et par tilfeller (på Gåshopen) er det foreslått å endre navn, da det er misforhold mellom plassering og navn (gjelder Hansnes og Markusnes). Disse endringer er nå (2021) ført i Askeladden.

I gjennomgangen presenteres kulturminneområdene i rekkefølge fra nord til sør. Informasjon fra Askeladden er inkludert i egne bokser.

Generelle betraktninger

Det ble 3 meget intensive dager, hvor vi rakk over svært mange lokaliteter, målte inn et høyt antall tufter og skrev mange lokalitetsbeskrivelser. Man ser ut fra antall foto og detaljer i lokalitetsbeskrivelser at trøttheten satte inn sist på dagen. Enkelte tufter er blitt oversett. Vi ønsket å holde oss til en relativt nøktern registrering, men noen mer tvilsomme strukturer er også tatt med.

Rapporten viser et særdeles godt samsvar mellom KWVs Lidar-data og våre registreringer. Det er med enkelte unntak også meget godt samsvar i antall tufter med Simonsens opptegninger fra 1962 og hans senere gravninger. Likevel har det i løpet av rapportskrivningen visst seg at det fantes viktig informasjon i blant annet Simonsens gravningsrapport fra 1994 som vi med fordel kunne ha vært oppmerksom på under befaringen. Dermed fikk vi med få unntak ikke identifisert de utgravde tufter.

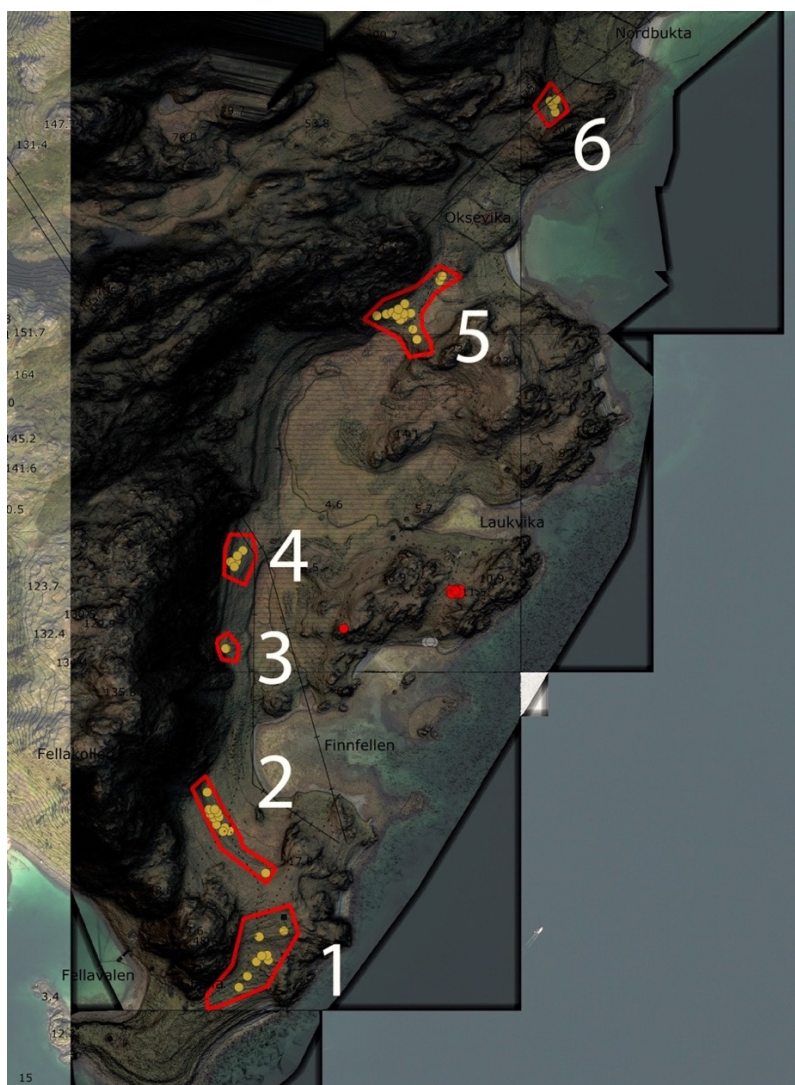
Det er relativt mye torvuttak i området. På en rekke av lokalitetene må man anta at det tidligere har vært flere tufter, men at de er ødelagt av torvtakingen.

Det var som nevnt en del vind fra NØ de dagene vi var på lokalitetene. Det kan ha ført til at flere av lokalitetene ble oppfattet som liggende mer eksponert enn om vi hadde vært der i stille vær – som det var mange av dagene det ble registrert på andre lokaliteter i Hasvik-området og på Seiland. Forholdene på Fella, Vatnan og Gåshopen minner dog om mange av feltene på Slettnes for eksempel.

Fella

I det følgende vises både til stedsnavn og til nummereringen på Lidar-oversikten (nr. 1-6).

Det har tidligere kun i svært begrenset omfang vært foretatt arkeologiske befaringer på Fella. Povl Simonsen nevner området i sin rapport fra 1962. Han skriver: «Utenfor [Hamnefjorden] er det muligheter på Fella, Oksvik og Urdelva, bare den siste ble besøkt og resultatet var ikke oppmuntrende.» Et par lokaliteter med tufter og groper er registrert i 2000 av Roy Nilsen i Laukvika. Allerede tidlig i prosjektfasen viste KVV til at han ut fra Lidar mente at det kunne være tuftfelt på Fella og vår befaring og registrering konsentrerte seg om de anomalier han har funnet.

Figur 1 Oversiktskart over Lidar-anomalier på Fella inndelt i 6 områder (K.W.B. Vollan). Kartgrunnlag ©Kartverket

Figur 2 Registrerte strukturer og lokalitetsnavn. (Kart: S.G.Terkelsen)

ID 274643 Nordbukta / Fella 6

Nordbukta har i steinalderen vært en fin naturhamn rett inn fra Sørøysundet. Huset i selve Nordbukta ligger fint til på toppen av en strandvoll, men området er i dag innmark med høy vegetasjon og vi gikk ikke ned for å se nærmere på dette.

På nordhellingen på eidet mellom Nordbukta og Oksevika mot sør ligger 3 tufter på ca.14 moh. Eidet skjermes noe av bergknauser mot både øst og vest, men er især ganske eksponert fra nordøst. Det er direkte sikt til Hammerfest, nordspissen av Seiland og Vinnaeidet. Det er en liten bekk i området. Eidet skråner ned mot bukta. Terrenget mot innlandet er ganske bratt, men adkomst er mulig. Det vil ha vært landsforhold på begge sider av eidet.

De 3 store og godt markerte tufter med god nedgravning og brede voller ligger på en NV-SØ rekke. Der var brede voller rundt alle sider på den østligste, mens vollen var mer forstyrret i fremkant to de øvrige to. Fra øst mot vest var størrelsen på tuftene 7,2 x 4,10 m; 6 x 4,3 m; og 7,1 x 4,8 m.

Det var 4 anomalier på Lidar. Terrenget frem for de 3 var ganske forstyrret, men vi kunne ikke identifisere en sikker 4 tuft.

Figur 3 Oversikt over Nordbukta fra SV. 2 personer i den østligste tuften. (Foto: M. Skandfer)

ID 274646 Oksevika nord

På sørskråningen fra eidet fra Nordbukta ned mot Oksevika ble det observert minst 3 mindre forsenkninger, som er mulige tufter. Disse var ikke markert på Lidar-oversikten, og fremsto som mindre og mindre markerte enn de i Nordbukta. Området virke noe forstyrret og det kan være vanskelig å skille forhistorisk aktivitet fra senere, herunder torvtak. Utsyn mot Skreifjorden og Kårhamneset. Utsyn lenger mot sør er sperret av bergknaus på andre siden av viken. Man ser derimot til Laukvika I (Fella 5) og Finnfellan II (Fella 4).

Området er i seg selv lovende for fortidig bosetning. Lokaliteten ligger relativt beskyttet på sørsiden av eide over til Nordbukta, ned mot relativt åpen vik, med antatt gode landsforhold. Det er en større knaus mot øst, litt åpnere innover mot V. Selve de 3 registrerte tufter ligger ganske høyt (15-16 moh.) og i le fra bergknausen i øst. Det er i dag ganske fuktig i området. med mye blåbærlyng. Det finnes en bekk ca.100 m borte. Den største tuften måler 6 x 4 m, de andre 3,5 x 3,8 m og 5 x 3,2 m.

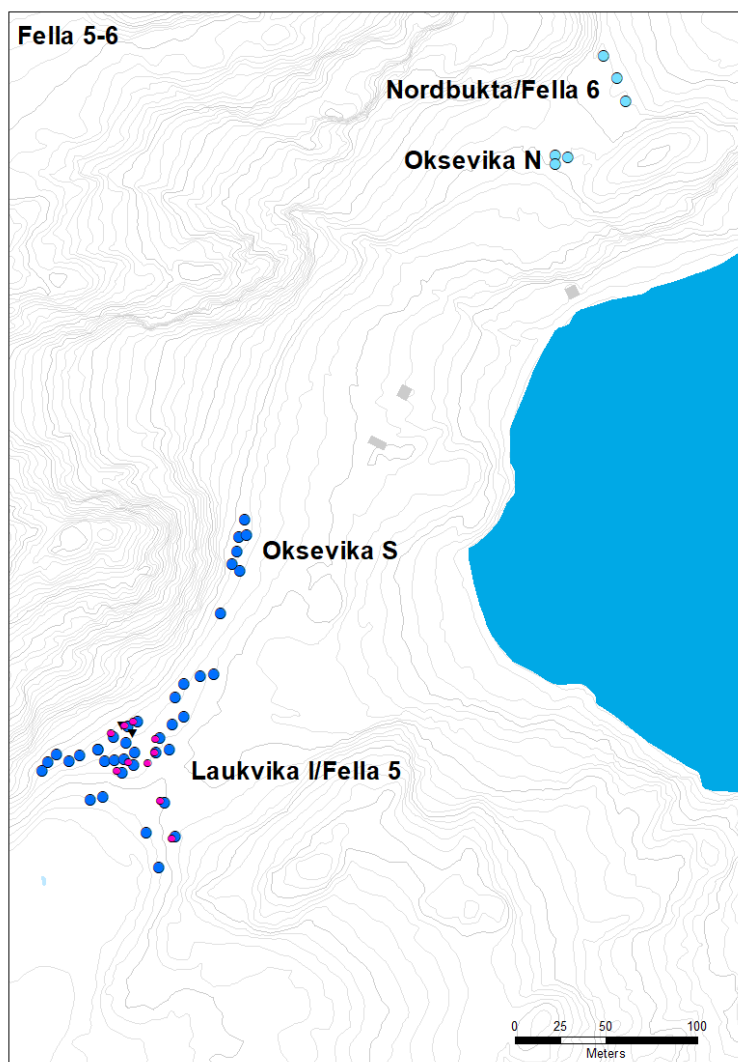
Figur 4 Oksevika N sett fra NV. De registrerte tufter ligger til venstre for strømmasten. (Foto: M. Skandfer)

Figur 5 Oversikt mot eidet mellom Nordbukta og Oksevika N fra SV. Knausen øst for eidet vises tydelig. (Foto: C. Damm)

ID 274648 Laukvika I og Oksevika sør / Fella 5

I SV siden av Oksevika ligger 6-7 tufter som ikke var med på Lidar-oversikten. De var små, og bare lett nedgravde, men fremsto som ganske tydelige med lyngbevokste voller og gress innen i. Hoh. er 13-14 m. Herfra finnes ikke egen lokalitetsbeskrivelse. Basert på den innmålte geometrien ligger tuftene i forlengelse av feltet Laukvika I / Fella 5, og disse synes slik sett å utgjøre et felleskap. Derfor er registreringene fra Oksevika S og Laukvika I lagt inn i Askeladden som én lokalitet.

Figur 6 Oversiktskart over registrerte og innmålte tufter på den nordligste delen av Fella. (Kart: S.G. Terkelsen)

Hele rekken langs berget fra lengst SV på Laukvika I og til og med Oksevika S har ved vannstand ca.10 moh. ligget rundt kanten av berget ned til smalt sund innenfor en holme. Feltet er lokalisert på terrasser på og overfor eide mellom Oksevika og en fortidig grunnbukt/lagune. Den er skjermet av en Bergknaus mot øst og ligger inn til berg i nordvest.

Terrassene er ganske plane og lyngbevekst. Feltet ligger få meter over nåtidens myr mot sør.

Det er på mange måter tale om en ideell plassering skjermet bak små øyer og skjær fra Sørøysundet og plassert ved en stor datidig naturhavn. videre ville det være kort over til havnemuligheter også i Oksevika. Lokaliteten er dermed godt beskyttet, men litt vindutsatt fra NØ. Det er ingen ferskvann i umiddelbar nærhet.

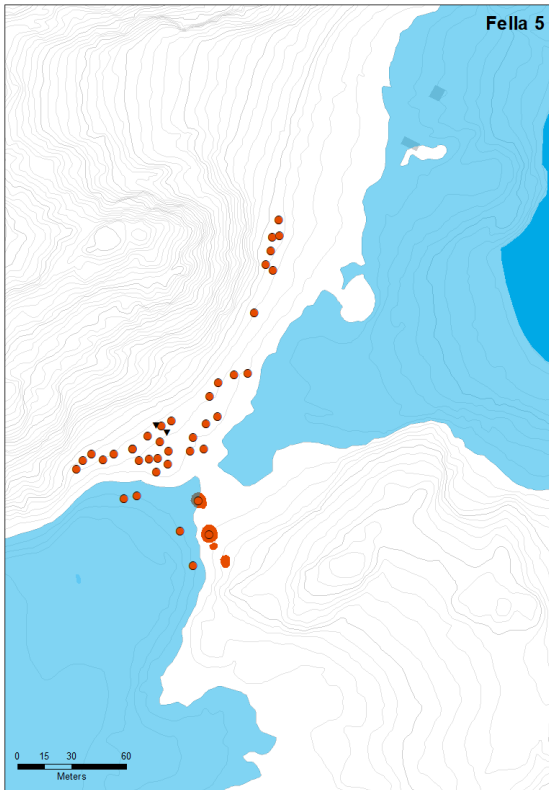
Figur 7 Laukvika I sett mot sørøst. (Foto: M. Skandfer)

Fra lokaliteten er det utsyn til Oksevika N, Hammerfest, Seiland og til Finnfellan. Det er derimot lite direkte utsyn til Sørøysundet, men dette vil man få fra knausen umiddelbart mot øst. Det vil være mulig å ta seg opp til to mindre vann, men adgang til selve platået på Sørøya er mer krevende.

På området av lokaliteten kalt Laukvika I ble det målt inn 33 tufter og 2 groper. De øverste ligger langs fjellfoten fra SV mot NØ. De laveste ligger langs kanten av myren fra NV mot SØ.

Det er ikke foretatt noen beskrivelse av de enkelte tufter og angivelse av størrelse på enkelte tufter må betraktes som omtrentlige. De øverstliggende tufter på 11-14 moh. er generelt sett minst med innvendige mål fra 2 x 3 og 3 x 4 m. De er likevel alle godt nedgravde og tydelige i terrenget. Her finnes også to groper, som er for små til å kunne være tufter.

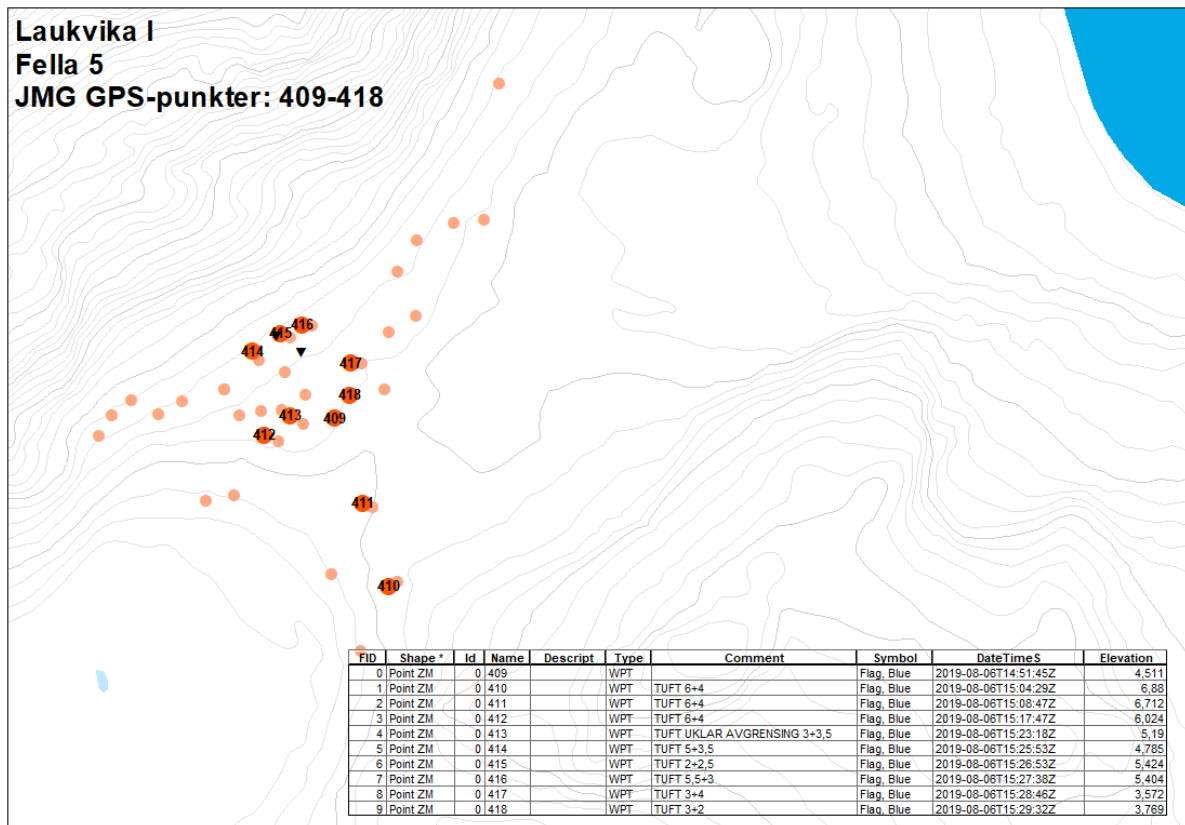
De lavere tufter på 9-11 moh. er store og måler opp til 6 x 4 m innvendig. De er godt nedgravd med en dybde på opp til 70-80 cm fra topp av voll til golv og brede voller. De fremstår som rektangulære.

Figur 8 Tuftene på Laukvika I og Oksevika S ved 10 moh. (Kart: S.G. Terkelsen)

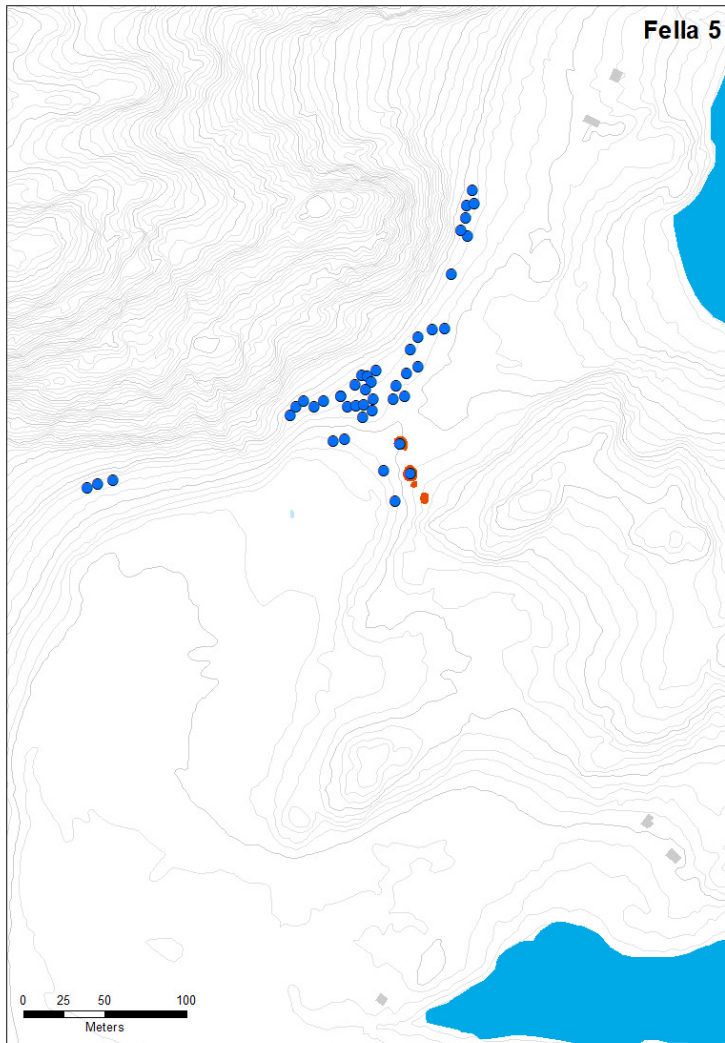
Figur 9 Laukvika I sett mot vest. Det lave eidet er tydelig. De høyestliggende tufter ligger på det slakt skrånende parti under bergfoten. (Foto: M. Skandfer)

Figur 10 Oversikt over tufter på Laukvika I hvor størrelse er grovt angitt under comment. (Kart: S. Terkelsen)

Figur 11 J.M. Gjerde i en av de store lavereliggende tufter. (Foto: C. Damm)

Figur 12 Oversiktskart for Laukvika I og II. (Kart: S.G. Terkelsen)

ID 273950 Laukvika II

3 tufter er lokalisert lenger inn i den datidige skjermete bukt/naturhavn (dvs. nåtidig myr) på en smal terrasse ca. 13 moh. som nå er bevoskt med lyng, gress og lavt bjørkekratt. Bak terrassen er det en bratt skrent. Mot sørvest finnes en litt slakere skråning med mye store steinblokker. Bosetningsarealet her er svært begrenset. Det er litt vannsig i SV. Lokaliteten er godt beskyttet med utsyn over nes og skjær mot Sørøysund.

Selve tuftene fremstår primært via vegetasjonsskifte med rektangulære felter med gress mot den omgivende lyngmark. Det er knapt noen nedgravning å se. Disse var ikke merket på Lidar-oversikten og i første omgang var vi i ferd med å passere. Gjerde mente vi burde prøvestikke. Den midterste strukturen målte 5,5 x 3,4 m med en svak nedgravning i bakkant, og her ble det tatt et prøvestikk i den sørvestligste enden.

Figur 13 Skandfer og Gjerde på Laukvika II. Foran dem en av tuftene, markert av gressbevoksning. (Foto: C. Damm)

Her var det først tykk torv og umiddelbart under fantes mye trekull. Videre ned ble det funnet flere avslag i fin lys chert, herav et med kant-retusj (Ts16051). Det var også skjørbrent stein, og litt oker. Trekullet (bjørk) er datert til 3805+/-20 BP, 2336-2144 kal. BC (TRa-1604).

Figur 14 Prøvestikk på Laukvika II. (Foto: C. Damm)

ID 274712 Laukvika III

Det be registrert en enkelt tuft lenger inne i den fortidige bukten på ca.13 moh. Denne var ikke markert som LIDAR-anomali.

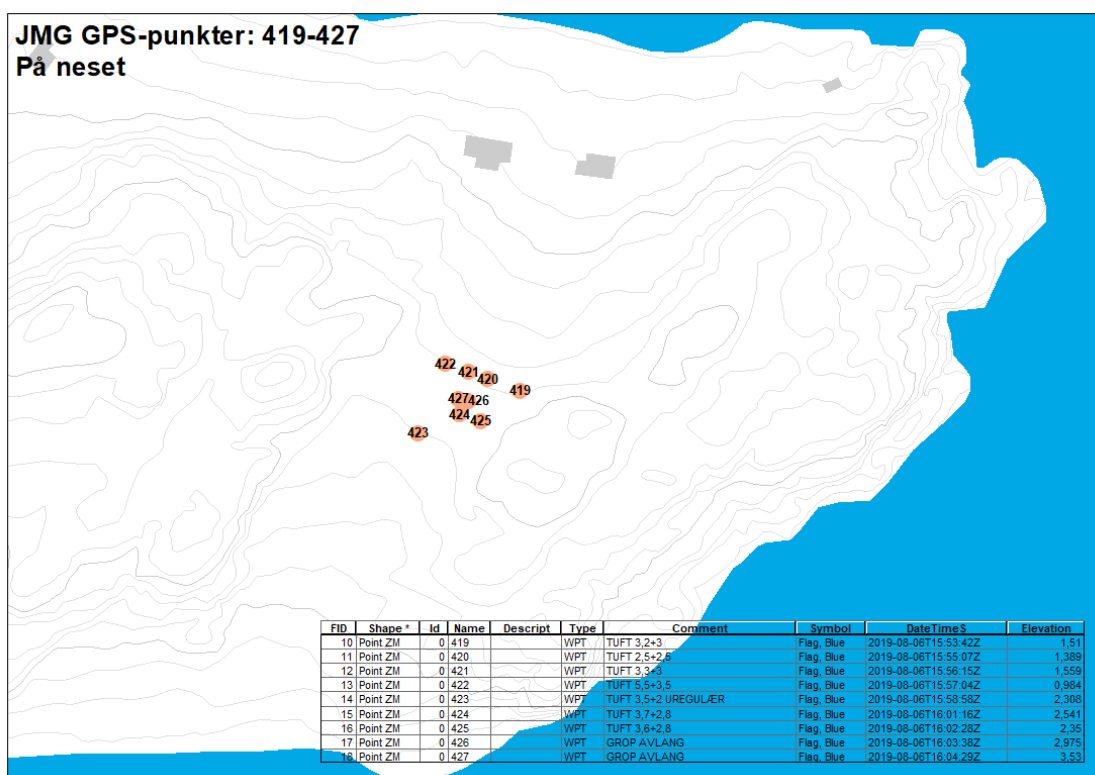
ID 111596 Laukvika

Denne lokaliteten ble registrert i 2007 av Roy Nilsen. Imidlertid observerte vi 7 tufter og 2 groper, dvs. 3 mer enn den eldre registrering. Tuftene har en antydning størrelse på mellom 2,5 x 2,5 m og 5,5 x 3,5 m og ligger ca. 9 moh. Disse er målt inn med GPS.

Informasjon i Askeladden:

4 (steinalder?)-tufter, 2 groper. Tuft 1-3 ligger på rekke i Ø-V-lig retning. Like bak eller S for disse er der 2 groper på ca. 1 x 0,5m og ei tuft. Denne er noe «skarpere i kantene» enn de andre. Arnulf Sjursen (som er fra stedet) kan ikke huske om det har stått noen slags bygning der.

På det lille eidet mellom Laukvika og Finnfella.

Figur 15 ID 111596 med omtrentlig størrelse. (Kart: S.G. Terkelsen)

ID 111602 Laukvika

Denne ble ikke observert.

Informasjon i Askeladden:

Tuft Rektangulær, ca. 5 x 4 m orientert NS. Ca. 0,2 m dyp med 0,5 m brede og 0,2 m høye voller. Svart klart markert. Delvis borterodert lyng og mose. Torvoverflata inne i tufta er nesten helt borterodert – samme fenomen fins flere steder bortetter samme åsryggen

ID 274747 Finnfellan II /Fella 4

Denne lokaliteten er svært lik Laukvika II og ble passert i første omgang, men etter det positive prøvestikket der ble den revurdert og målt inn. De tufter som ble registrert her synes ikke å være de samme som vist som anomalier i Lidar-data. Tuftene ligger litt sør for anomaliene.

Figur 16 Kartoversikt Finnfellan I og II. (Kart: S.G. Terkelsen)

Finnfellan II ligger på en smal terrasse 11-13 moh. i ellers skrånende terreng med mye store steinblokke. Ovenfor terrassen er det en bratt fjellside. Nedenfor er det myr med en bekk som render ned til viken Finnfellan, men i øvrig er det ikke ferskvann ved lokaliteten. Ved høyere vannstand vil det ha vært en trang vik inn fra Finnfellan i sør og adgang til naturhavnen i det nåværende myr-området i nord. Det er utsyn til Lille Vinna i Ø-NØ, Kårhamn og Brenteneset i ØSØ, Laukvika I mot nord og Finnfellan I mot sør.

Det er 3-4 rektangulære tufter på den ganske beskyttede lokaliteten. De er som for Laukvika II ikke nedgravde, men har en liten voll og er nå gressbevokste i midten. Det er 3 sirkulære markeringer fremfor disse, men de ble grunnet det ganske ujevne terreng vurdert som så pass tvilsomme at de ikke ble målt inn.

Figur 17 Panorama-oversikt fra Finnfellan II. (Foto: C. Damm)

Fella 3

Her var det markert en anomali på Lidar – dette var en naturlig forsenkning.

ID 273948 Finnfellan I /Fella 2

Lokaliteten ligger på standvoller i en skråning over lavvannet bukt. Skråningen er bevokst med lyng. Bak og mot vest er det berg og fjell, i ØSØ en skjermende bergknaus. Her er utsikt til Håja, hjelmen, Lille Vinna, St. Vinna og Hammerfest, men man ser ikke til Kårhamn. Godt utsyn til Laukvika I og tuftene på neset. Det er skjermete havneforhold, men noe vindutsatt fra NØ. Det er ikke ferskvann direkte ved lokaliteten.

De 12 tuftene ligger nærmest i 2 rekker og er mellomstore sett i forhold til de øvrige tufter på Fella.

Figur 18 Panoramaoversikt over Finnfellan I. (Foto: C. Damm)

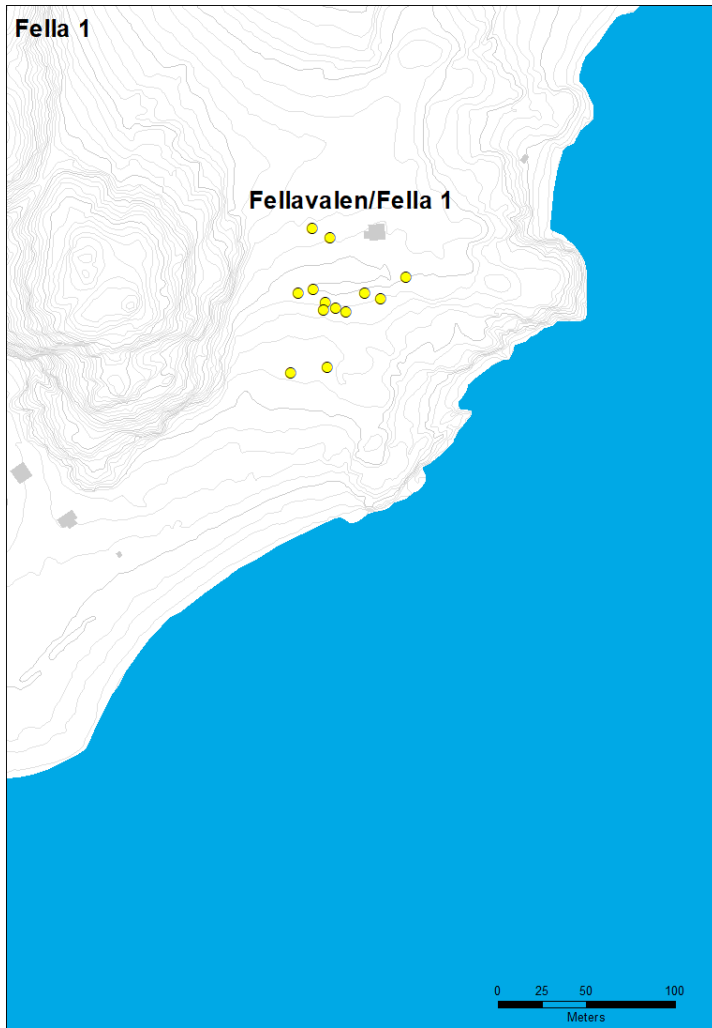

Figur 19 Finnfellan I og utsikt mot Laukvika. (Foto: M. Skandfer)

ID 274748 Fellavalen / Fella 1

Lokaliteten ligger på sørsiden av en lite eide over til Finnfellan. Eidet fremstår kanskje mer som et nes med berg i vest, men ganske åpne mot øst. Den er ganske eksponert mot sør og det vil antagelig ha vært bedre havneforhold på nordsiden i Finnfellan. Det er ingen ferskvann på stedet. Man har utsyn til Vatnan, Vinnæidet, Kårhamn og Brenteneset, Skreifjorden, og sørover i Sørøysundet.

Tuftene ligger på flere nivåer. Det ble registrert 13 i alt. De øvre på 16-17 moh. er relativt små (en målt til 2,8 x 1,5 m og 20-40 cm dyp), en av de mellomste på 13-14 moh. ble målt til 3,0 x 2,2 m og 20-40 cm dyp, mens de laveste på 11 moh. var større med mål som 4,5 x 2,5 m og 4,4 x 3,5 m og ca. 50 cm dype.

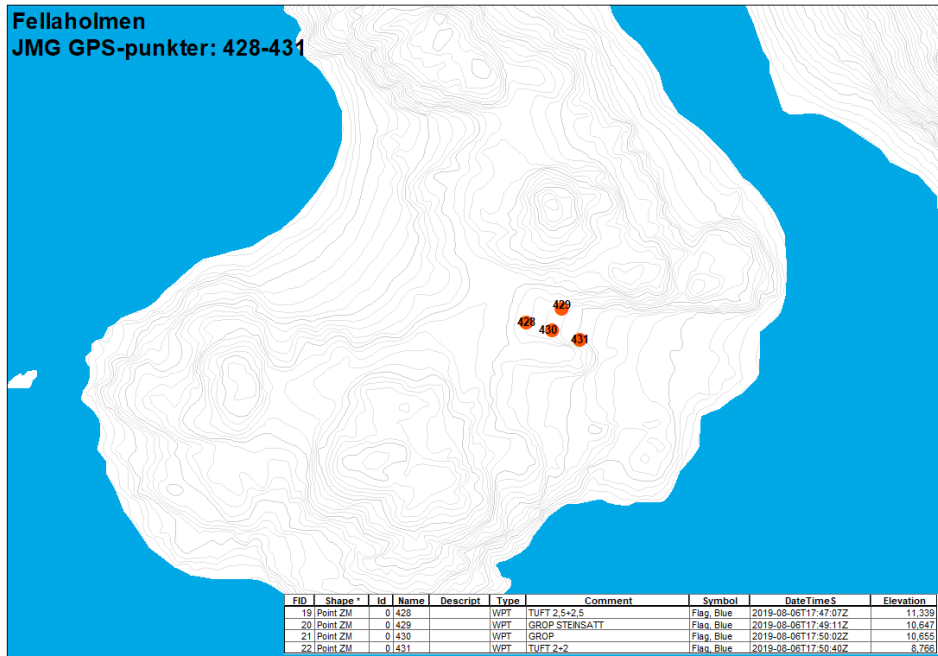
Figur 20 Fellavalen. (Kart: S.G. Terkelsen)

Figur 21 Damm i en av de lavere tufter på Fellavalen. (Foto: M. Skandfer)

ID 274745 Fellaholmen

I et trangt drag på holmen ble det registrert 2 små tufter og 2 groper på 10-15 moh. Disse er målt inn med GPS og det foreligger ingen lokalitetsbeskrivelse. Her som flere andre steder bemerket vi at gropene lå helt inn mot bergframspring.

Figur 22 Registreringer på Fellaholmen. (Kart: S.G. Terkelsen)

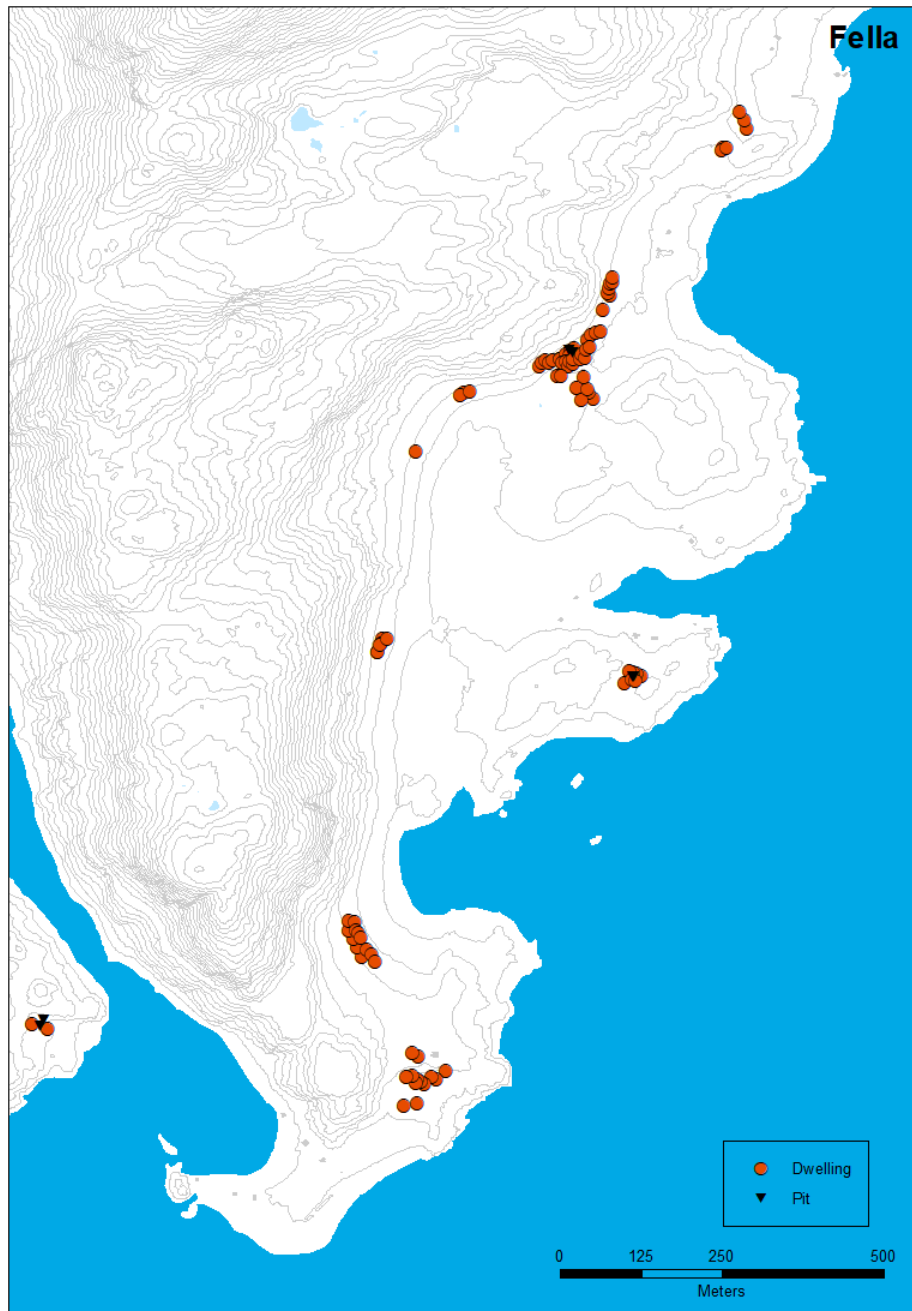

Figur 23 Skandfer i tuft på Fellaholmen. (Foto: J.M. Gjerde)

Generelt

Det er dermed nå registrert 86 sannsynlige tufter på Fella som helhet. Det er helt tydelig at de alle har vært strandbundne, hvilket tydelig fremkommer om man ser for seg en vannstand på for eksempel 10 moh.

Det er som nevnt ovenfor få steder på Fella som er velegnet for å ta seg lenger inn og opp på Sørøya. Best adgang til større innlandsområder er det fra lenger inn i Hamnefjorden eller Husøyfjorden, alternativt fra Gåshopen. Derfra er det enkel adkomst til Børfjord.

Figur 24 Fella med alle lokaliteter og strukturer (Kart: S.G. Terkelsen)

Vatnan og Vatnahamn

Også Vatnan og Vatnahamn ble første gang registrert under Simonsens rundreise på Sørøya i 1962. Simonsen (og andre) foretok utgravninger i området i årene 1967-69. Ved vår befaring var det i noen tilfeller klart om en tuft hadde vært utgravd, men i mange tilfeller kunne dette ikke avgjøres. Det ble ikke prioritert å foreta slike vurderinger.

Figur 25 Oversikt over registreringer på Vatnan før vår befaring. Utdrag fra Askeladden.

Vatnahamn ser umiddelbart ut som den perfekte beskyttede naturhavn, men de lokale opplysninger vi fikk fra Per Øistein Andersen var at ved V/NV vindretning tar været svært hardt og kan kvelve båter som ligger fortøyd. Samtidig påpekte han også at det er vanskelig å legge til i Vatnan, hvilket vi selv erfarte, da Polarjo måtte manøvrere mye og lå svært urolig i sjøen. Derfor er den beste havnen tross alt ved Vatnahamn.

Husfjorden rett nord for Vatnan brukte å ha bra fiske. Rødåte og yngel er nå forsvunnet og ternekoloniene er borte fra området. I Husfjordpollen er det bratte fjell som danner en vindgryte med fallverp. Kjente fiskeméer er Husfjordneset og vestsida av Vatnhornan. Det er en kokfiskplass rett ut forbi neset mot sørvest på grunnne der. Ellers finnes en god fiskeplass rett sørvest for Vatnan. Generelt er det sterke strømmer og farlig vind i Sørøysundet. Polare lavtrykk kommer raskt og uanmeldt, og mange er omkommet gjennom årene. Flostrømmen nordover er lettest å ro, og kan gi god attror.

Som for Fella gjelder det at adkomst til større innlandsområder er best fra lenger inn i Husøyfjorden eller fra Gåshopen.

Slåtten

Vi gikk ikke ned i bukten Slåtten, da vegetasjonen her synes svært høy. Det er flere registreringer i Askeladden herfra, som alle er med i Simonsens registrering fra 1962. Informasjonen i Askeladden er bare fra Simonsens rapport:

ID 63601 Slåttneset

«...flere tufter, dels helt moderne, dels fra eldre tid, men neppe svært mange hundre år gamle.»

ID 56602 Slåtten

«I N-kanten av innmarken til samme eiendom som foregående [Slåtten] er det en strandvoll av store steiner, 5,5 moh. (målt nøyaktig). I en rekke på vollen ligger 4 el. 5 tufter av Karlebotntype (...).»

ID 63600 Slåtten

«9 steinaldertufter i 2 rekker. De er av Karlebotntype, men ligger i innmark og er dårlig bevart, så noen grunn til graving her er det neppe.»

Figur 26 Slåtten sett fra bergknausene opp for Vatnahamn. (Foto: J.M. Gjerde).

ID 56601 Vatnahamn I

Lokaliteten ligger på et smalt markant eide opp for Vatnahamn mot NØ, med en liten knaus mot sørøst og litt større mot nord. Stedet er sterkt eksponert for vær og vinn, men vil som eide ha hatt landingsplass til to sider. Det er utsyn til Fella, til Brenteneset og Klemetbukta ved Kårhamn og til Hammerfest, men ikke sørover til Gåshopen. Det er ingen ferskvann.

Her ligger det to tufter vendt mot Vatnahamn. Disse to tufter ble gravd i hhv. 1967 av Jens Bech og i 1968 av Else Johansen (Kleppe) (Simonsen 1994). Begge vises svært godt og har ikke blitt rekonstruert/fylt igjen etter utgravningen (tross lovnad om dette ifølge Per Øystein Andersen). Tuftene er ut fra GPS-innmålingens plassering på høydekurvene beliggende ca. 16 moh, mens Simonsen mente at høyden var ca. 11 moh.

Tuftene var før utgravning ganske flate og nesten uten voll (Simonsen 1994: 328). Hus 1 lengst mot nordvest ble gravd i 1967. Tuften var rund og 5-6 m i diameter ifølge Simonsen, men det runde utgravningsfeltet var 9,5 m² og dekket hele det indre golv samt innerste delen av den svake vollen, så dette virker overdrevet. Golvflaten målte etter utgravning 3,4 x 3,0 m. Midt på golvet var det et ildsted som synes å bestå av en rund flekk med sterk trekullholdig jord på 110 x 80 cm og 3-7 cm tykt. Det nevnes også steinpakninger og brolegging. Funnene er katalogisert som Ts8268 a-x og inkluderer en dobbeltegget skiferkniv, 2 skiferspyd, 1 skiferpil, flere redskapsfragmenter av skifer, 3 fiskesøkker, avslag av skifer og harde bergarter, samt naturlig pimpstein.

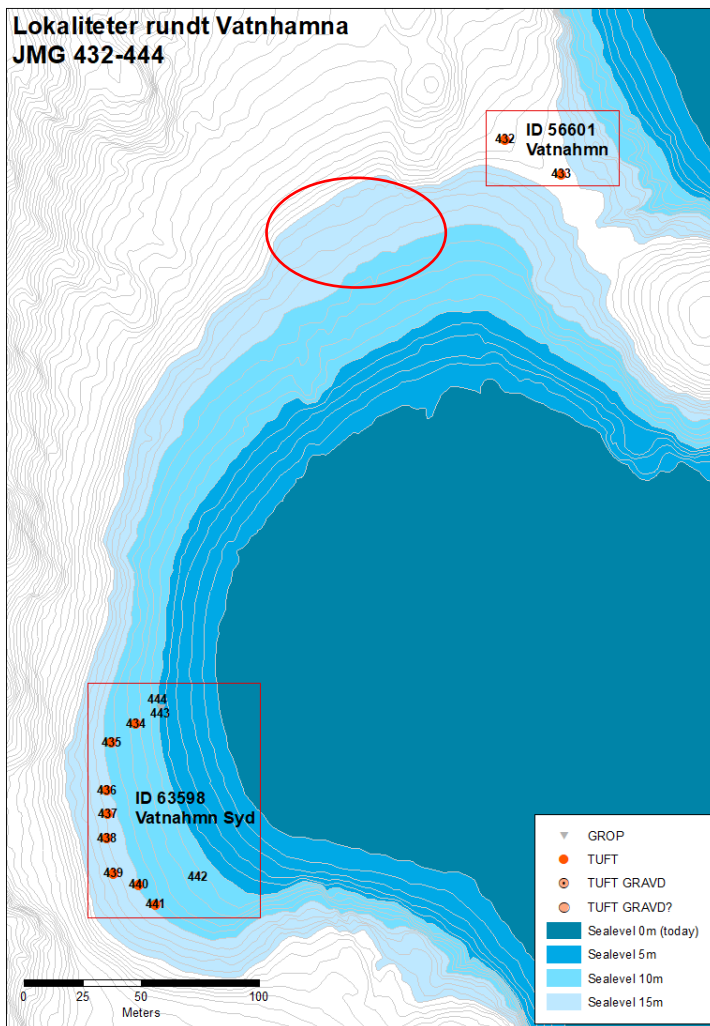

Figur 27 ID 56601 Vatnahamn I sett fra nordvest. Hus 1 nærmest, person i hus 2 skrått bak. (Foto: M. Skandfer).

Hus 2 ble gravd i 1967-68. Her ble det gravd i alt 24,25 m². Etter utgravning syntes huset nærmest rektangulært med en golvflate på 4,7 x 3,5 m. (Gjennomgangen av profilen oppgir en lengde på 4,1 m, så 4,7 kan være en feiltolkning ved renskrivning av manus). Det var mye skjærbent stein og trekull (ofte i store stykker) på golvet. Ildstedet i midten gikk på tvers av huset og besto av en oval flekk av trekullmasse som målte 207-150 cm., opp til 10 cm tykt med flere store stein i. Det ble funnet to slipestein i tuften, hvorav en er tatt med til museet. Golvlaget inne i tuften var uvanlig kraftig og opp til 35 cm dypt.

Funnene er katalogisert under Ts8269 a-bw og inkluderer 4 en og tveeggete skiferkniver, 2 skiferspyd, 5 skiferpiler, 1 meisel og diverse fragmenter, 2 skrapere, 1 pilskaftglatte, 3 nålebryner, 2 fiskesøkker, 3 slipestein, 100 naturlige pimpstein og nesten 500 avslag, hvorav hovedparten av skifer.

I rapporten fra 1994 skriver Simonsen at det i 1968 ble gjort funn av avslag og et fiskesøkke på knausen ovenfor ID56601, katalogisert under Ts2871a-b.

Figur 28 Oversikt over innmålte tufter rundt Vatnahamn. Sirkelen markerer omtrentlig område for ID63599 (Kart: S.G. Terkelsen).

ID 63599 Vatnahamn II

I den nordvestlige del av Vatnahamn har Simonsen registrert 15 tufter av Gressbakkentype, hvorav 11 ble registrert i 2008 av fylket ved KVV. Området ligger under en bratt skrent, godt beskyttet inne i bukten. Herfra er det utsyn rett ut sundet til Seiland, men det er få landemerker/lokalteter synlige fra selve feltet. Derimot er det bra utsyn fra skrenten over. Det er kort vei til bekk.

Terrenget skråner jevnt ned mot bukten og er i dag igjengrodd med ganske høy vegetasjon som geitrams osv., selv om det er enkelte lyngpartier. Noen tufter kunne identifiseres, men vi prioriterte ikke å gjenfinne og innmåle disse.

ID 46839 Vatnahamn

Det skal være ytterligere en Gressbakkentuft i området.

Figur 29 Lokalteten ID 63599 ligger rett ned for skrenten. ID 63598 ligger øverst til venstre i bildet, på den skrånende lyngbevokste flaten. (Foto: M. Skandfer).

ID 63598 Vatnahamn syd

Beliggende sørvest i Vatnahamn nær eidet over til Storbukt på lett skrånende terrasser under markant strandhakk i V og S. Det er mye steinblokker i nordvest og sør på området, som er lyng- og gressbevokst med litt småbjørk. Det er en bekk lenger nord i Vatnahamn. Herfra er det utsyn til St.Vinna, Brenteneset, Klemetbukta og munningen av Skreifjorden. Lokaliteten virker mer eksponert enn ID63599, men har også bedre utsyn. Det var lite drivtømmer i Vatnahamn.

Simonsen nevner i 1962 8 tvilsomme tufter og vi observerte 8 ganske sikre tufter. Det ble også innmålt 2 groper og 1 mer tvilsom struktur. 7 tufter ligger mellom 9-12 moh., 1 på ca. 7 moh. og de to groper og den tvilsomme strukturen litt lavere. Det er godt samsvar med Lidar-oversikten (Vatnan 2).

ID 73750 Storbukta/Vatnahamn

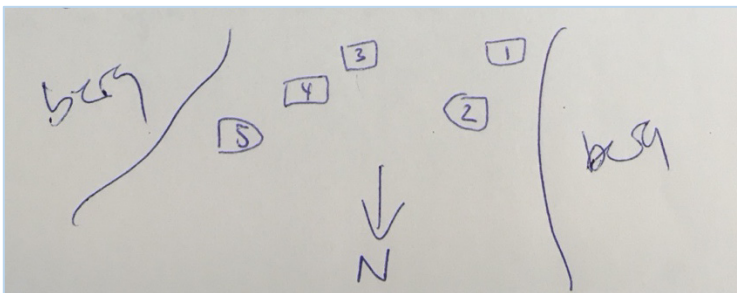
På overflaten på den såkalte «Overgangsboplass» på passhøyden mellom Storbukta og Vatnahamnen ble det i 1968 oppsamlet funn fra eldre steinalder (Ts2872). Vi fant ingen avslag fremme i dagen ved vårt besøk. Eidet er på ca. 23 moh.

ID 63597 Storbukta

I denne bukta er det en skrånende terrasse, avgrenset til begge sider av bergknauser og bevokst med lyng og gress. Ved fortidig høyere vannstand vil det her ha vært en liten vik uten mye skjerming. Det er ingen ferskvann. Utsyn til Sørøysundet og munningen av Rognsundet. Det skal være Ok tilgang på drivtømmer her.

Simonsen 1962: «her er en ganske liten, rund, flat tuft, bare 3 m i dia., og bare 3-4 moh. (...) Rundt om foregående [den lille tufta] er det, både i Ø og V, tufter fra senere tid og av typer som nr. 15, 21 og 22.» Det som vises til her er tufter som Simonsen vurderer som av nyere dato «...vel fra 1600-1700-årene».

Vi observerte en del nyere strukturer, men også 4-5 som kan være steinalder på 10-12 moh.

Figur 30 Grov skisse av plasseringen av de 5 strukturer. Nr. 4 er ikke steinalder i sin nåværende form. (Skisse: C. Damm)

Figur 31 ID63597 Storbukta med utsyn mot SSØ. (Foto: M. Skandfer)

ID 17251 Gurinabukta

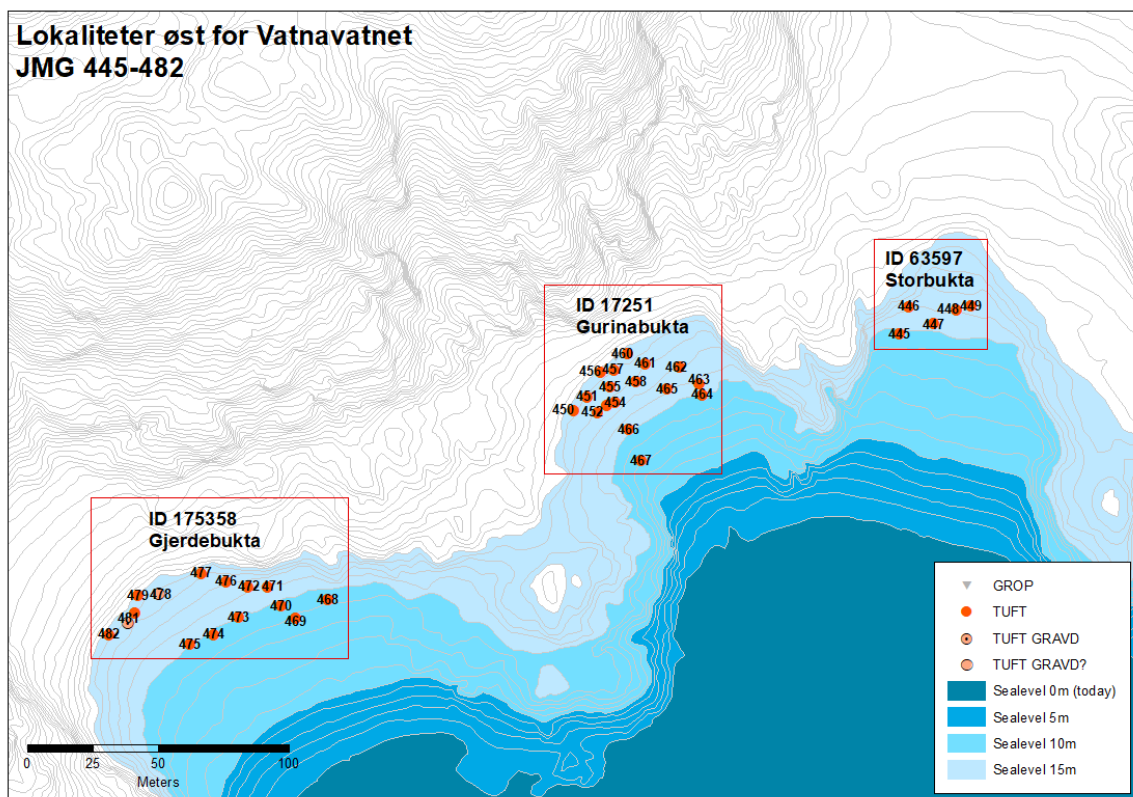
Dette er en grunn vik mellom knauser og nedenfor bratt og ganske høyt strandhakk. Flaten skråner ned mot en steinet strand. Viken går rett ut i Sørøysundet, og lokaliteten ligger dermed ganske åpent og eksponert til. Man ser over til Seiland og munningen av Rognsundet. I både den nordvestre og sørvestre hjørne opp mot strandhakked er det mye vegetasjon som gjør det vanskelig å se strukturer. Ellers er området bevokst med lyng. Det er ingen ferskvann i bukta. I viken ligger en nyere grunnmur og skrått bak denne en fjøs eller kjeller struktur.

I Simonsens henvisninger til Gurinabukta gis ganske ulike opplysninger om lokaliteten. Simonsen skriver i den første rapporten fra 1962: «...en liten vik, hvori det er 8 steinaldertufter av en mellomting mellom Gressbakken- og Karlebotntypen. De ligger i 2 rekker på ca. 5,5-6 moh.» Storm Munch tilskriver lokaliteten 6 tufter. I Simonsen ca. 1977, nr. 64 står det: «I Gurinabukta, andre bukt Ø for Vatnan, er det 6 steinaldertufter. 1 er utgravd, fine funn ble gjort.»

I utgravningsrapporten som ble ferdigstilt i 1994 skriver han at det finnes to grupper av tufter, en i det sørvestre hjørne opp under strandhakked med 10 tufter i tre tette rekker (med 4, 2 og 4 tufter), og så en enkelt tuft i nordøst halvveis ute langs knausen over mot Storbukta. Denne siste ble gravd (Hus II) i tillegg til en tuft (Hus I) blant de sørvestlige.

Figur 32 ID17251 Gurinabukta sett fra NØ. (Foto: C. Damm)

Figur 33 Innmålte tufter i de tre viker i Østre Vatnan. (Kart: S.G. Terkelsen)

Vi observerte 17 store og små (groper) strukturer, herav 16 mellom 10-15 moh. og en på ca. 8 moh. Som Simonsen beskriver det i utgravningsrapporten ligger mange tufter så tett at vollene glir over i hverandre, eller «kiler seg inn mellom de nedre voller til 2 tufter i rekken ovenfor» (Simonsen 1994: 303). Flere tufter ligger helt opp under strandhakkene. Mange av tuftene er dype og har brede voller.

Det ble i 1967-68 gravd to tufter her. Hus I ble gravd av museets tillitsmann Arthur Skogstad under oppsyn av Jens Bech. Golvet var etter utgravning ovalt, 4 x 2,25 m. Den nordøstre langsiden var gravd inn i skrentfoten (så det må være en tuft i den øverste rekke?), og det var en lav bergvegg i den sørvestre gavlen. Funnene (Ts8266a-f) var ikke omfangsrike, men besto av en skiferøks eller meisel, et skiferemne, en pimpsteinsbryne og 53 avslag.

Figur 34 Den innrammete tuften ligger lengst øst i Gurinabukta og delvis nede langs den østlige knaus og skrått bak en nyere struktur, hvilket stemmer med angitt lokalisering av Hus II. (Foto: C. Damm)

Hus II ble gravd i 1967-68, også dette av Skogstad under oppsyn av Bech og Simonsen. Dette er den tuften som ifølge Simonsen lå for seg selv lenger ned mot nordøst. Dette huset er i dagbøkene omtalt som «keramikk-huset». Etter utgravning var golvplanet nærmest rektangulært 4,25 x 2,8 m. Det var berg i dagen to steder. Lengst i sørøst lå en svær (195 x 60 cm) blokk av lett vitrende glimmerskifer med sterk konsentrasjon av trekull og pimpstein på den flate oversiden. Overflaten var sterkt forbrent og den var oppsprukket langs kantene. Ildstedet synes klart å ha vært plassert oppe på denne steinen.

Golvets skråning og var 60 cm lavere i sørøst enn i nordvest. Golvets beskrivelse slik: «Gulvet var grus og helt små rullesteiner. Derover og imellom steinene var et svart fedtet gjørmelag. Grunnvannet sto opp i dette og vanskelig gjorde utgraving. Oppad gikk gjørmene over i en brun jord(mold) med litt større rullesteiner i. Her fantes de fleste oldsaker.» (Simonsen 1994: 305). Simonsen mener gjørmene og jordlaget er det samme, hvor nedre del skyldes vann som ikke trenger bort på grunn av berget under.

Funnene (Ts8267 a-cq) inkluderer 5 skiferpiler eller emner til slike, 5 flatehugde spisser, 5 skrapere, pussestein, nålebryner, fragmenter av slipeheller, 146 keramikk-skår (asbestkeramikk), rå-asbest, mange naturlige pimpstein og over 800 avslag. De fleste avslagene er av chert og kvartsitt.

Figur 35 Foto fra utgravingen av hus II. (Foto: P. Simonsen)

ID 73749 Gjerdebukta

Dette er en bred vik med høye bergknauser mot sørvest og noe lavere mot nordøst. Selve lokaliteten ligger nedenfor et bratt strandhakk nedenfor eidet over til selve Vatnan. Terrenget består av ikke sterkt markerte skrånende terrasser/strandvoller med en del rullestein fremme i dagen. I forkant av skråningen er det en rullesteinsskrent. Området er ellers bevokst med lyng og småbjørk. Det er ingen ferskvann i bukten. Siden viken er brei er den ganske åpen og eksponert og landingsforholdene preget av de mange stein. Man har utsyn til Seiland, men ingen markante landemerker.

Vi målte inn 15 tufter i varierende størrelse fra relativt store og dype til mindre og grunne. Det er godt samsvar mellom våre innmålte strukturer og Lidar-data (Vatnan 5).

I 1962 oppregnet Simonsen 10-11 tufter her. I rapporten fra 1994 redegjøres for to tuftegrupper. En ligger i to rekker under foten av den bratte skrent, øverst 3 og under disse ennå 4 (men ett av disse avskrives senere – se under). På en lavere strandvoll observerte han ytterligere to rekker med 3 i den øvre og 6 i den nedre rekke, dvs. totalt 16 tufter. Disse tall og angivelser av lokalisering stemmer bare delvis med våre innmålinger. Vi har notert 5 tufter rett under skrenten (GPS-punkt 478-482). Vi har 6 på den lavere vollen (punkt 469-70 og 473-75), men i tillegg 4 (471-72 og 476-77) som ligger langs knausen i nord. Selv om det totale antall er nesten det samme tyder mye på at flere av de Simonsen talte opp ikke er med i våre innmålinger og at det derfor mest sannsynlig har vært ca.20 tufter i Gjerdebukta. De øvre tufter under skrenten ligger på 13-14 moh. og de langs den nedre strandvoll på 8-10 moh.

Figur 36 ID 73749 Gjerdebukta sett fra øst. (Foto: C. Damm)

I 1968 ble det gravd i to hus i gruppen rett under skrenten. Dette var de to vestligste hus i den nedre rekken. Ved vår befaring mente vi å se to mulige utgravninger, men disse ligger i noen avstand fra hverandre, og minst den ene, eller kanskje begge må da skyldes andre forhold. Begge våre ligger helt nær foten av skrenten og bør heller regnes som blant de øverste i denne gruppen.

Det ene av de to utgravde strukturer, Hus II, viste seg ikke å være et hus, men en fordypning mellom Hus I og Hus III. Hus I, vest for dette, var tilnærmet kvadratisk med runde hjørner 3,9 x 3,7 m. Etter utgravning var golvflaten rund, 3,5 x 3,6 m. I midten var det et ramme-ildsted med 17 steiner, som fulgte lengdeaksen og målte 140 x 35 cm

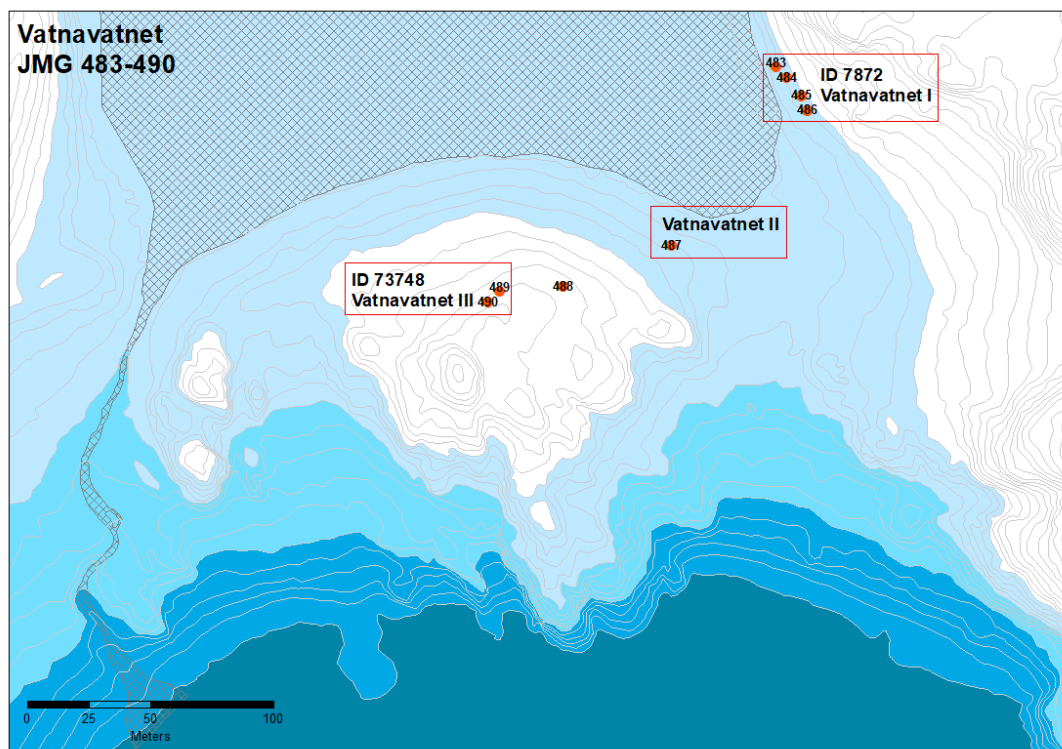
innvendig og 182 x 78 cm utvendig. Det var en stein også tvers over dette, som ifølge Simonsen (1994: 287) evt kan tolkes som at det først var et mindre ildsted på 55 x 35 cm, som siden er utvidet. Det ble ikke funnet trekull i ildstedet.

Funnene (Ts8265 a-ah) inkluderer 3 eneggete skiferkniver og 5 emner til slike, 3 emner til skiferpiler, 2 skiveøkser og ca.200 avslag, primært av skifer.

ID 7872 Vatnan øst / Vatnavatnet I / Vatnan 6

Lokalisert ved nordøsthjørnet av Vatnavatnet, som i datiden var en dyp bukt (senere vann), skjermet av skjær midt for bukten. Lokaliteten er plassert på en smal terrasse i en ganske bratt skråning og gravd godt in og ned i denne. Det er ikke ferskvann rett ved, men det er ikke langt til bekk innerst ved nåtidens vann. Det er utsyn til Rognsundet, men ikke mye annet.

I 1962 fant Simonsen 4 tufter her (reg. nr 24). I forbindelse med utgravningene i 1968-69 oppregnet Simonsen 8 hus her, en nedre rekke med 7 hus parallelt med vannet og en enkelt høyereliggende tuft (hus VI). Vi så 4 store strukturer på 5 x 3 og 7 x 3 m, mens det var 1-2 svake strukturer lenger sørøst, som vi ikke målte inn. De 4 tufter ligger på 13-14 moh. hvilket samsvarer godt med Simonsens vurdering på ned til 13,5 moh. Hans høyereliggende Hus VI ble anslått til 16,5 moh. Lidar-oversikten (Vatnan 6) viser de 4 godt markerte tufter samt en høyereliggende som da må være Simonsens øverste Hus VI.

Figur 37 Lokalitetene rundt Vatnavatnet med høydekurver for 5, 10 og 15 moh.indikert. Lokaliteter vest for ID 73748 ikke inntegnet (Kart: S.G. Terkelsen)

Figur 38 Utsyn fra ID 7872 med den ene tuften i nedre høyre hjørne. (Foto: C. Damm)

I Simonsens rapport fra 1994 finnes en detaljert beskrivelse av alle hus, som gjengis her:

Hus I: Hus I var firkantet, innvendig 4,90 x 2,80 m st. I sør voll mot hus II, 3 m br. I vest voll 2 m br., i nord voll 2,50 m br., i øst inngravd i bakken. Utgravd 1968-1969.

Hus II: Hus II er rektangulært, innvendig 4 x 3,60 m st. I nord er det voll mot hus I, 3 m br. I sør er det voll mot hus III 1 m br. I SV en 2 m br. voll, i øst inngravd i bakken, i NV og vest ingen voll. (III er benevnelse fra 1969. I 1968 var stedet ikke identifisert som hus).

Hus III: Tuft III er liten, oval, innvendig 3 x 2,50 m st. I motsetning til de andre hus har den lengderetningen vinkelrett på skråningen. Voller i nord mot hus II, i sør mot hus IV, se disse. I vest voll, 2 m br., i øst ingen voll. Muligens er dette i det hele tatt ikke en tuft, men bare et mellomrom mellom husene II og IV. Gravning er ikke foretatt.

Hus IV: Hus IV var firkantet, innvendig 4 x 3 m st. I nord var det voll mot hus III, 2,40 m br., i sør en smal voll mot hus V. I vest var det en 2,20 m br. voll, i øst var det inngravd i bakken. Utgravd i 1969.

Hus V: Hus V var firkantet, innvendig 5 x 3,20 m st. Vollene var 3 m br. i sør, 2,50 m br. i vest. Mot nord var vollen utvisket på grunn av hus IV's nærhet. I øst var huset inngravd i skråningen. Utgravd i 1969. Denne tuft var i 1968 kalt hus III, men har altså intet å gjøre med den som i 1969 kalles hus III se ofr.

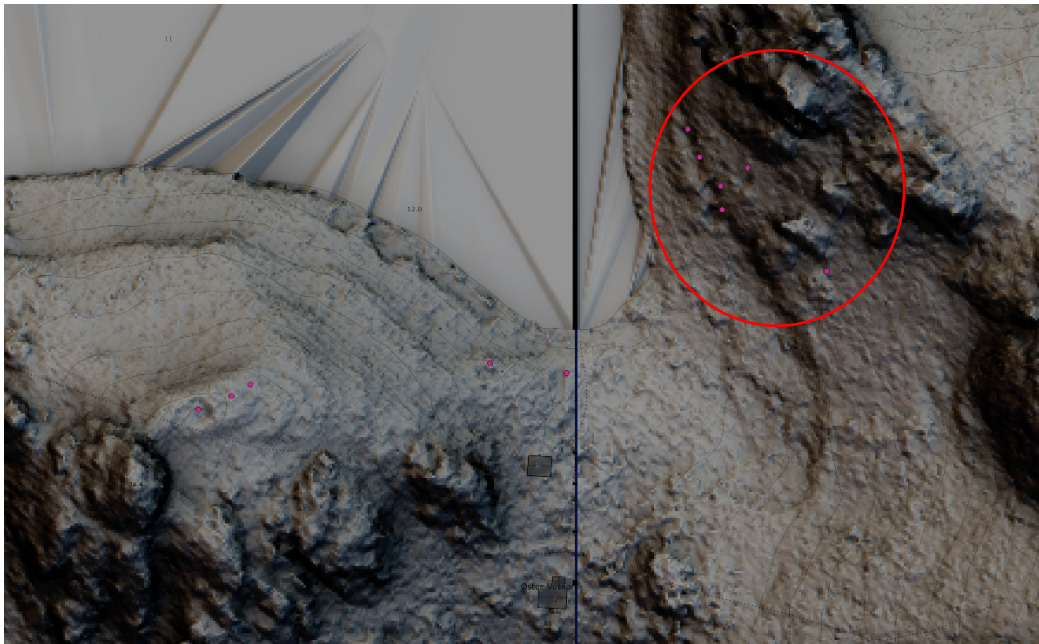
Hus VI: Hus VI var rektangulært, innvendig 4 x 2,60 m st. I vest var det en 2 m br. voll, ellers ingen voller. Utgravd i 1968 – 1969.

Hus VII: Hus VII er utydeligt, innvendig 3 x 3,50 m st. I øst er det inngravd i bakken, i sør og vest er lave, smale voller, ca. 1 m br. I nord er tuften helt utydelig begrenst.

Hus VIII: Tuft VIII er nærmest rund, innvendig 4 x 4 m st. I øst er det en 2 m br. voll, ellers ingen voller.

Det ble gravd i alt 4 hus her, Hus I og VI, samt Hus IV og V.

Hus I er det vestligste i nedre rekke. Det ble gravd av Torsten Simonsen under tilsyn av Else Johansen (Kleppe). Før utgraving var det rektangulært 4,9 x 2,8 m. Etter utgravning var golvet nærmest ovalt 5,6 x 3 m. Midt på golvet var det et steinsatt ildsted med trekull. Funnene (Ts8261 a-fo) er svært omfattende og inkluderer 15 eneggete og 3 dobbeltegete skiferkniver, 3 emner til kniver og en miniatyrkniv. Dessuten 8 spisser (og 4 emner), 18 skiferspyd, 1 pren, 2 økser, 30 fragmenter av skiferredskaper, 2 kvartsittpiler, 10 skrapere, fiskesøkker, slipeheller, 11 nålebryner, over 500 avslag (primært skifer) og nesten 400 naturlige pimpstein.

Figur 39 Lidar-anomalier i sørøstenden av vannet. Bemerk den høyestliggende anomali bak de 4 på rekke ved ID7872. Antatt hus VI. (Kart: K.W.B. Vollan). Kartgrunnlag © Kartverket

Hus VI er det høyereliggende hus som før utgraving fremsto som en rektangulær forsenkning på 4 x 2,6 m med en bred voll i forkant. Det ble gravd dels av Else Johansen (Kleppe) og dels av Paula Purhonen og Anne-Sophie Hygen. Etter utgraving var golvet rektangulært 3,6 x 2,4 m. Det besto mest av leire, men med mange mindre stein. Det var ikke noe ildsted. Den indre veggvoll var markert med en steinskoing. I bakkant gikk denne oppe i skråningen og antyder at selve det indre rommet målte ca. 5 x 3,6 m.

Funnene (Ts8262 a-cg) inkluderer 2 eneggete skiferkniver, 1 skiferspisser og 8 emner til slike, 1 meisel, 6 kvartsittspisser, 9 skrapere og en del artefakter i harde bergarter. Det var over 5000 avslag, hvorav langt de fleste var av en «flintaktig kvartsitt».

Hus IV var det midterste i en nedre rekke. før utgravning målte det 4 x 3 m med en ca. 2 m bred voll i forkant. Det ble gravd i 1969 av Anne-Sophie Hygen. Etter utgravning målte den uregelmessige golvflaten 3,8 x 2,6 m. I sørhjørnet lå en slipehelle midt på golvet var

ildstedet som besto av rester etter et eldre ildsted og et komplett nyere. Det eldre firkantete målte utvendig/innvendig hhv. 100 x 75 cm og 70 x 55 cm. Det nyere var en oval steinramme (ingen mål oppgitt). Det var trekull under noen av steinene fra dette samt i det nyere ildsted. Begge lå på tvers av huset. Det var også trekull i det sørøstre hjørne opp mot veggvullen, under det oldsaksførende laget.

Funn (Ts8263 a-bo) besto av 3 eneggete skiferkniver og et emne, 5 skiferpiler og 2 emner, 4 skiferspyd, 1 kvartsittpil, 3 skrapere, 1 nålebryne og ca.350 avslag, hovedsakelig av skifer.

Figur 40 Foto av Hus IV under utgravning. Fra Simonsen 1994.

Figur 41 ID7872 ligger på motsatt side av vannet. (Foto: C. Damm)

Hus V lå lengst øst. Husene VII og VII lå lenger SØ. Det ble gravd av Anne-Sophie Hygen. Det var før utgraving rektangulært 5 x 3,2 m. vollene mot sørøst og sørvest var 2,5 til 3 m brede. Etter utgravning var golvflaten på 4 x 3 m, bestående av leiere med brolagte partier, især i øst. Det var også en brolegging med litt trekull midt på golvet i nordvest. Et mulig tilsvarende ildsted i sørøst kan finnes på den store brolegging, hvor det var et lag trekull med en utstrekning på 90 x 70 cm. Det var noen partier med steinskoing av veggfoten. Også i dette huset fortsetter «kulturlaget» med funn utover selve golvflaten til en samlet lengde på minst 5 m.

Funn (Ts8264 a-am) inkluderer 5 eneggete skiferkniver, 4 spyd, 1 øks og 1 meisel, 2 skrapere og 73 avslag, stort sett av skifer.

ID73748 Vatnavatnet midt II / Vatnan 6

Sannsynligvis Povl Simonsens registrering fra 1962 nr. 23 som da omfattet to tufter (og altså ikke de som pr i dag er oppført som disse i Askeladden under ID 73478). Simonsen skriver i rapporten fra 1994 at lokaliteten består av 4 runde tufter på skrånende terreng ned mot vannet og rundt dem i en bue 6 runde rydningsrøyer. Mot vest lå en bogastille og i nordvest helt ved kanten av vannet en femte rund tuft. De ble først antatt å være steinalder. En fjerdedel av tuft I ble avtorvet i 1969 (halvdelen av golvet i sørøst), men det dukket straks opp jernsaker, særlig spiker. Det var dessuten mye kokstein, trekull og aske. Dermed ble tuften lagt igjen. I rapporten fra 1994 bli det hele forstått som en sjøsamisk bosetning med en boligamme, 3 uthusammer og kanskje et naust ved vannet.

Vi observerte noen noe ubestemmelige strukturer, men området er også langt mer forstyrret enn flere av de andre lokaliteter. KWV har markert to anomalier nær vannet. Ikke lokalitetsbeskrivelse.

Simonsens beskrivelse, som inkluderer hans målepunkter fra 1969 (1994: 198):

Tuft I: Tuften er oval, 5 x 6 m st. innvendig, med en 2,5 m br. voll mot nord, antydning til voll i øst, ingen voll i sør og vest.

Tuft II: Tuften er flat og svak, oval, 3,25 x 4,25 m st. innvendig, uten valler.

Tuft III: Tuften er utflytende og usikker, ca. 4 x 5 m st. innvendig, uten valler.

Tuft IV: Tuften er usikker, oval, 4 x 5 m st. innvendig, uten valler.

Andre tufter: Det er flere, enda mer usikre tufter rundt I-IV, men de er svake, og hvis de skal identifiseres må de besøkes tidlig vår eller sen høst, når gressveksten ikke er høy.

Rydningsrøyer: Midt for nordsiden av tuft IV er rydningsrøys a.

Midt mellom pkt. 766 og 783 er rydningsrøys b.

2 m nord for pkt. 783 er rydningsrøys c.

I linjen mellom pkt. 783 og 779 er rydningsrøysene d og e.

Mellom pkt. 779 og 782 er rydningsrøys f.

Steingjerdet: Steingjerdet mellom pkt. 819b og 820b er formodentlig like gammelt som tuftene.

Det er rettlignet, 10 m 1. og går mellom 2 fjellknauser i retning SSV-NNØ.

Tuft V: Denne tuft ligger ca. 60 m NNØ for pkt. 800, ved kanten av vatnet (altså utenfor kartet).

Den er oval, innvendig 3,5 x 4,5 m st., med 3 m br. voller i SV, SØ og NØ. NV-kanten av den er tett ved vannkanten. Den kan evt. være et naust til tuftegruppen I-IV. Vatnets kant er NNV for tuftegruppen, 45-50 m fra rydningsrøys f.

Bogastille (skytterskjul): Et bogastille av halvkretsform, 1,25 m mellom vollendene, finnes 10 m nord for pkt. 738 (altså utenfor kartet). Åpningen vender mot sør, bort fra vatnet

ID 73748 Vatnavatnet midt III / Vatnan 6

Disse ligger langt høyere i terrenget og oppe på knausen mellom Vatnan østre og vestre. Ikke lokalitetsbeskrivelse. Det er uklart om noen av disse 3 små runde tufter er en del av Simonsens uthusgammer. Lokaliteten har samme ID i Askeladden som ovenstående

ID 7871 Vatnan midt/ Vatnan 7

Her fra er det ikke foretatt lokalitetsbeskrivelse mens vi var på stedet, men lokaliteten ligger midt for vannet og strekker seg fra toppen av en strandvoll ned mellom bergknauser mot Sørøysundet. Området er i så måte delvis skjermet av knausene, men samtidig ganske eksponert fra sør. Det er i dag bevokst med høyt gress. Det er god tilgang på vann ifra vannet eller bekken litt vest for lokaliteten. I 1962 melder Simonsen om 13 Gressbakken-tufter, mens han etter utgravningene oppregner 18 hustufter.

Ved befaringen i 2008 ble det innmålt 11 tufter. Det var ved vår befaring vanskelig å foreta en opptelling, da vegetasjonen var svært frodig. Steindyngen ved utgravningen av hus 10 (?) vistessverre godt. Siden vi visste at fylket hadde målt inn her tidligere prioriterte vi felter lenger mot øst.

Simonsens beskrivelse fra 1994:

Tuft 1: Tuften virker rektangulær i vestenden, avrundet i østenden. Det er tydelige voller på begge langsider, 3 m br. i sør, 3,10 m br. i nord. I vestgavlen er muligens en voll, 2,50 m br., men det kan også være en sekundær rydningsrøys. I østgavlen går veggskråningens overkant i ett med strandvollens krone. Innvendig 7 x 3 m st. Tuften ligger presis på strandvollen d.v.s. passhøyden mellom sjøen og vatnet på langs ad strandvollen.

Tuft 2: Tuften er helt sikker, men meget utydelig avgrenset. Den er oval, innvendig 4,5 x 3 m st., uten voller, og nordre langsides beliggenhet er helt usikker. Det er den eneste tuft som ligger på strandvollens nordside mot vatnet.

Tuft 3: Tuften er rund, rett flat, 3,6 m i innvendig diam. I nord er den lett inngravd i strandvollen, på de andre sider er det svake voller, i vest 1,7 m br., i øst 1,8 m br., mens det i sør visst

er en 2,2 m br. voll felles med tuft 6. Steingjerdet går langs den sørlige voll og berører målepunkt 513.

Tuft 4: Tuften er stor, oval, meget utydelig, 5,2 x 3,2 m st. Nordsiden er inngravd i strandvollen, de 3 andre sider har meget steinete voller, 2 m br. i vest, 2,5 m br. i øst, 2 m br. i sør.

Steingjerdet er moderne. Det går fra fjellfoten i vest ved pkt.517 forbi pkt.513 og 525 til fjellfoten i øst ved pkt.527.

Tuft 5: Tuften synes ikke å ha hatt voller, men veggene markeres av brede striper av hodestore og større steiner, som bare så vidt er over torven. Steinstripen er 1,5 m br. på de 3 sider, mens den i sør er over 1,2 m, da den i denne avstand forsvinner inn under steingjerdet. Tuften er oval, innvendig 4 x 2,4 m st.

Tuft 6: Tuften er rund, innvendig 4 m i diam., uten voller.

Tuft 7: Tuften er meget stor og imponerende, nærmest rektangulær i vestenden, mer avrundet i øst. Innvendig 8 x 4,2 m st., med kraftige voller, 4,3 m br. i sør, 2,5 m br. i vest inn mot tuft 6, 3,2 m br. i øst inn mot tuft 8.

Tuft 8: Tuften er rund, innvendig 3,5 m i diam. Den har ikke voll i øst og nord, vollen i sør er 3 m br. I vest er det en 3,2 m br. voll inn mot tuft 7.

Tuft 9: Tuften er stor, oval, innvendig 6,5 x 4,6 m st. I vest er fjellet ganske nært og det er ingen voll. Ellers er det kraftige voller, 4,3 m br. i sør, noe svakere i nord, 2,2 m br., mens østvollen er felles med hus 10, 2 m br.

Tuft 10: Tuften er meget stor og imponerende, rektangulær, innvendig 7 x 4 m st. Østenden utgjøres av kanten av svaberget. I vest er det en 2 m br. voll inn mot tuft 9. i sør er det en 6 m br. voll inn mot tuftene 11 og 15. Det ble gravd en prøvegrøft i sør, 3 m 1 •• 1 m br. Dens østside går fra pkt.581 til 583 og er en del av husets tverrprofil, som samtidig ligger i fosfatprøvelinjen.

Tuft 11: Tuften er oval, innvendig 4,7 x 3 m st. I sør er en lav voll, 1,8 m br. På de andre sider er det ingen voll.

Tuft 12: Tuften er visstnok oval og meget stor, innvendig 7 x 4,9 m st. Mot vest går den nesten opp til fjellfoten og har ingen voll, mot sør er en 2 m br. voll. Mot øst er det en 3 m br. voll inn mot tuft 13.

Tuft 13: Tuften er meget stor, nærmest rektangulær, innvendig 8 x 6 m st. Det er voller på alle sider: I sør en svak voll, 3 m br., i øst en 2 m br. voll inn mot tuft 16, i vest en 3 m br., inn mot tuft 12.

Tuft 14: Tuften er firkantet, men den nedre kant er uviss. Det er ingen voller. Gulvflaten er ca. 4,2 x 3,7 m st.

Tuft 15 : Tuften er rund, innvendig 3 m N-S, 2,7 m Ø-V. I øst støter den mot svaberget, på de andre sider er det voller: I sør 1,2 m br., i SV 1,5 m br. inn mot tuft 11, i nord og NV 2,7 m br. inn mot tuft 10.

Tuft 16: Tuften synes å være oval og meget stor, innvendig 6,5 m l., minst 5,5 m br., men konturene var uvisse, da oppmålingen dessverre skjete så sent, at fyll fra utgravningen i hus 13 allerede var lagt delvis inn i denne tuft.

Tuft 17: Tuften er en liten, rund senkning, innvendig 2,3 m diam, uten tydelige voller. Den er tvilsom som hustuft. Den ligger presis på strandvollens krone, i forlengelse av tuft 1.

Tuft 18: Tuften er rund og dyp, 3 m i diam. Det er ingen voller. I sør går den opp mot svaberg.

I 1962 meldes det at de 7 øverste ligger i utmark overfor steingjerdet, mens 6 ligger 2 og 2 i 3 rekker nedenfor gjerdet. De beskrives som «kolossalt store og dype og helt urørt». I 1994 anfører han at hus 2 ligger vendt mot Vatnavatnnet, mens resten ligger på vollkronen og ned mot sundet. De ligger antakelig på mellom 9 og 15 moh.

Utgravningen av hus 10 ble påbegynt av Reidar Bertelsen i 1967 og avsluttet i 1968 av Simonsen. Huset ligger i skarets nordøstside i 5 rekke ovenfra. I øst utgjør berget gavlen. Laveste punkt på golvet ble målt til knapp 12 moh., høyeste punkt på vollen ca. 13 moh. Det ble gravd 3 lag øvre, nedre og nederste. Det var lite funn i det nederste. Golvet var på nedre lag ca. 5,5 x 3,4 m stort. Det var overlatt brolagt med store stein. Midt på golvet var det en liten bergknaus som gikk opp gjennom alle tre lag og på vestsiden av denne lå det runde steinsatte ildstedet fylt med svart trekullholdig jord. På øvre lag var golvet 6 x 3 m stort og med grus uten stein. Over et 4,2 x 1,6 m stort område i midten var grusen trekullblandet. Heri var det 1-2 ildsteder, hvorav det sørvestlige var en rektangulært 205 x 80 cm stor steinsetting.

Figur 42 ID7871 Hus 10 under utgraving. (Simonsen 1994 plansje XXIX)

Funnene er katalogisert under Ts8259 og inkluderer 7 skiferpiler og 4 emner, 15 skiferspyd og 3 emner, 9 skiferkniver og 12 emner, 5 økser og 3 emner, 16 fiskesøkker, 8 skrapere, 7 pimpsteinsredskaper, og mer enn 2000 avslag, ca. halvparten skifer. I øvre lag ble det funnet en sørskandinavisk flintpil fra eldre bronsealder.

Figur 43 Utsnitt fra Askeladden med de av fylket innmålte tufter på begge sider av bekken fra Vatnavatnet. Fra vest ID 175358, ID 56600 og ID 7871.

Hus 13 ble begynt utgravd i 1968 av Karl Vibe-Müller, men kunne ikke avsluttes verken i 1968 eller 1969 da regnskyll oversvømmet gravningen som aldri ble tørr.

Ifølge rapporten fra 1994 ligger huset i midten av den nederste husrekken som utgjøres av hus 12, 13 og 16 (annetsteds står det at hus 14 er det lavest liggende). Det laveste punkt i huset var knapp 9,76 moh. og det høyeste på vollen 10,13 moh. Før utgraving målte det 8 x 6 m. Det var to steinsatte ildsteder i lengdeaksen på huset, hvorav det østlige målte 2,6 x 0,62 m. Der vestlige hadde først vært 1,30 m langt, men synes utvidet til 2,30 m. I ildstedene var det opp til 15 cm trekullblandet fyll. Simonsen skriver at hovedinntrykket er at det er et typisk Gressbakkenhus.

Funnene (Ts8260) inkluderer 9 skiferpiler og et emne, 7 kvartsittpiler, 2 skiferspyd, (men ingen kniver eller økser), 5 fiskesøkker, 23 skrapere, 6 pimpsteinsredskaper og ca.1800 avslag, hvorav ca.2/3 av kvartsitt.

ID 56600 Vatnan / Vatnan 8

Lokaliteten ligger vest for bekken som renner ut fra Vatna-vannet og ligger svært nær både vann og bekk. I 1962 registrerte Simonsen 14 tufter her, men ved utgravningen i 1967-69 ble det dokumentert 24-25 tufter i alt. Fylket målte inn 18 tufter. Heller ikke denne

lokaliteten ble målt inn av oss i 2019. Bilder mangler da hele feltet lå i mørk skygge ved vårt besøk. Lokaliteten ligger relativt skjermet øverst i drag opp fra sundet i sørøst. Mot nordøst er det bergknauser. Det er fjell mot sør. Det er relativt lite utsyn direkte herfra, utover til Seiland og munningen av Røgnsvund.

Hovedparten av tuftene (19) ligger klumpet tett sammen på det Simonsen kaller «gårdshaugen» og i forkant av denne vollen. Det er antagelig disse som fylket har målt inn. I Simonsens oversikt er de nummeret 3-21. Disse ligger 11-15 moh. Haugen er en naturlig sandbanke. Det ligger nå mange steinblokker i feltet og til dels i tuftene.

Nordvest for haugen ligger det ifølge Simonsen en rekke på 4-5 tufter tett under fjellskråningen opp langs vestsiden av vannet spredt over 35 m. Den nærmeste ligger 5 m fra «gårdshaugen». Simonsen kalte området for «skredsonen». Det skal være mange store steinblokker både i og utenfor tuftene. Disse har numrene 1-2 og 22-23c. Vi var ikke oppmerksomme på disse og lette ikke på dette stedet. En av tuftene (nr. 23) her skal være av svært uvanlig form, nemlig vinkelformet. De skredene som gravningsholdet observerte skjedde alle tidlig på sommeren, før midten av juli.

Simonsens beskrivelse av tuftene:

Tuft 1: Tuften virket nærmest rektangulær, innvendig 4,2 x 3,0 m st., vollen 2 m br. i N. og V., 2,5 m br. i S. inn mot tuft 23c, 1,5 m br. i østveggenes sørlige del, mens det er en 1 m br. åpning i østveggenes nordlige del. Utgravd i 1969.

Tuft 2: Tuften er rektangulær, 2,5 x 4,5 m st., uten vollen. Det ligger 3 store steiner i østveggen, den nordligste er størst.

Tuft 3: Tuften er oval, innvendig 4,70 x 2,60 m st. Vollen er 1,50 m br. i østgavlen, 2,00 m br. i nordsiden. I vestgavlen ligger det store steinsprang.

Tuft 4: Tuften er rund, innvendig 2,50 m i diameter. Vollen er 1 m br. i Ø., N. og V. Utgravd i 1967.

Tuft 5: Tuften er visstnok rektangulær, 7,50 x 4,50 st. Vollen er 2 m br. helt rundt. Det er 3 store steinsprang inne i tuften og 1 på den vestre endevoll.

Tuft 6: Tuften var rektangulær, både før og etter utgravning, 3,80 x 2,25 m st. innvendig, med vollen på alle sider: 2,50 m br. i S. mot tuft 11, 2,50 m br. i V. mot tuft 5, 4 m br. i N. mot en meget stor stein, mens østgavlen var felles med tuft 7, hvis det i det hele har vært vegg mellom de 2 hus. Inne på gulvet en sekundær, visst moderne steindyng. Utgravd i 1968.

Tuft 7: Tuften var meget stor, rektangulær, innvendig 4 x 8 m st., med kraftige vollen: 3 m br. i S. mot tuft 12, 3 m br. i N. mot tuft 4. I Ø. er det en jevn, høytliggende flate som ikke har vollkarakter, i V. eventuelt åpen inn til tuft 6. Utgravd i 1967-68.

- Tuft 8: Tuften er nærmest rund, men i øst er begrensningen usikker. 5,60 m br., mens lengden da er enten 3,80 m eller 5,80 m. Mot Ø., N. og V. er en voll: 1,50 m br. i N., 2,50 m br. i Ø. og V.
- Tuft 9: Tuftens avgrensning er uklar, kanskje er den rund, ca. 3,50 x 4 m st. Den har ingen voller. V. for den er 5 store steiner.
- Tuft 10: Tuften er oval, innvendig 3 x 4,30 m st., med 1 steinsprang i overkant og 1 i nerkant. Det er voll mot tuftene 11 og 15 i Ø., mens grensen mot tuft 17 i S. er helt uklar. I V. er det en svak antydning av en voll, 1,50 m br., inn til mellomrommet mot tuft 9.
- Tuft 11: Tuften er oval, innvendig 5 x 3,50 m st. Det er 2 store steinsprang inne på gulvet. Det er antydning til en voll i vestgavlen, ellers ingen voller. Hele den sørlige langsiden er åpen, så husets grense i den retning kan ikke fastslås.
- Tuft 12: Tuften er nærmest oval, men spesiell ved at den lengste dimensjon går nedover skråningen. 6 x 4 m st. innvendig, med en svak voll, 1 m br., mot tuftene 13, 15 og 19. Utgravd i 1967.
- Tuft 13: Tuften er oval, innvendig 6,10 x 4,70 m st. I SV-gavlen er en svak voll, 1 m br., mellom tuftene 12 og 13. I NØ-gavlen er en 2,50 m bred voll felles med tuft 14. I SØ-sidens østlige halvdel er det en 2,50 m br. voll, mens den vestlige halvdel synes helt åpen.
- Tuft 14: Tuften er rund, innvendig 4,90 m i diam., og ser ut til å ha en dør i nord, 1,50 m br. og 4 m langt ut. Voll helt rundt, 2 m br. i Ø., 2,50 m i NØ., 2,70 m i S. og 3 m i N.
- Tuft 15: Tuften er kvadratisk, 4 x 4 m st., med en stor nedfalt stein inne, i den øvre del av gulvet. Mot tuft 11 i N. er det ingen markant grense, ellers tydelige voller: Mot tuft 12 i Ø. 3 m br., mot tuft 18 i S. 1,70 m br., mot tuft 10 i V. 2,50 m br.
- Tuft 16: Tuften er rund; 3,10 m i innvendig diam., uten voller, undtatt en lav voll i Ø., 1,50 m br., mot tuft 17.
- Tuft 17: Tuften er stor og rund, 5 m i innvendig diam., med en stor stein i østsiden. Voll hele veien rundt, nemlig 2,50 m br. mot tuft 18, 1,50 m br. mot tuft 16 og 3 m br. på resten av omkretsen, d.v.s. nedover mot engen.
- Tuft 18: Tuften er oval, 4,50 x 3,20 m st., med åpning i SØ-hjørnet. I Ø, mot tuft 19 er vollen kun 1 m br., i V. mot tuft 17 er den 2 m br., ellers ca. 2 m br. nedover mot engen.
- Tuft 19: Tuften er nærmest rund, innvendig 4,70 m i N-S., 5 m i Ø-V., med følgende voller: Lav, 2,50 m br. i S., ganske svak, 0,60 m br. i V. mot tuft 18, ingen voll i Ø. Utgravd i 1967.
- Tuft 20: Tuften er rund, innvendig 1,80 m i diam., uten tydelige voller.
- Tuft 21: Tuften er oval, innvendig 5,05 x 3,40 m st. Den har ingen voller, men uten for SØ-gavlen og langs NØ-siden er det en ca. 1,20 m br. «bastion» av hodestore og større stein på kanten av skråningen nedover.

Tuft 22: Tuften er tvilsom. Den er rund, innvendig 4 m i diam., med en 1,50 m br. voll i SØ, Ø, og NØ. Det er flere store steiner i og ved tuften.

Tuft 23: Tuften har i dag en helt enestående form, nemlig vinkelformet, men den virker helt sikker. På forhånd ble den antatt å være to tufter oppi hverandre. Den er 7,50 m N-S., 6,50 m Ø-V. Det ble brukt følgende betegnelser:

Tuft 23a: Den sørlige gren, 2,60 m br.

Tuft 23b: Den vestlige gren, 2,40 m br.

Tuft 23c: Det felles rom i vinklen. Dette kan være en N-S-gående tuft, a+c, innvendig 7,50 x 2,60 m st., og en Ø-V-gående tuft, b+c, innvendig 6,50 x 2,40 m st. Det er voll på alle sider. I den nedre, østre side er to åpninger, som kan være to dører, nemlig i 23a, 1,40 m br., i c, 1,50 m br. Det er 5 store steinsprang inne i tuft 23, hvilket synes å motbevise, at tuften kan være forholdsvis moderne, hva formen jo synes å tyde på. Utgravd i 1969.

Tuft 23d: Under oppmålingene ble tuft 23 c delt i en østlig del, 23c, og en vestlig del, 23d, idet det ble antatt at det kunne ha vært et utendørs areal mellom en større tuft 23a+c og en liten tuft 23b. Dette utendørs areal ble betegnet 23d. Under utgravningene viste teorien seg å være forkjert, og 23c-d ble slått sammen og betegnes 23c.

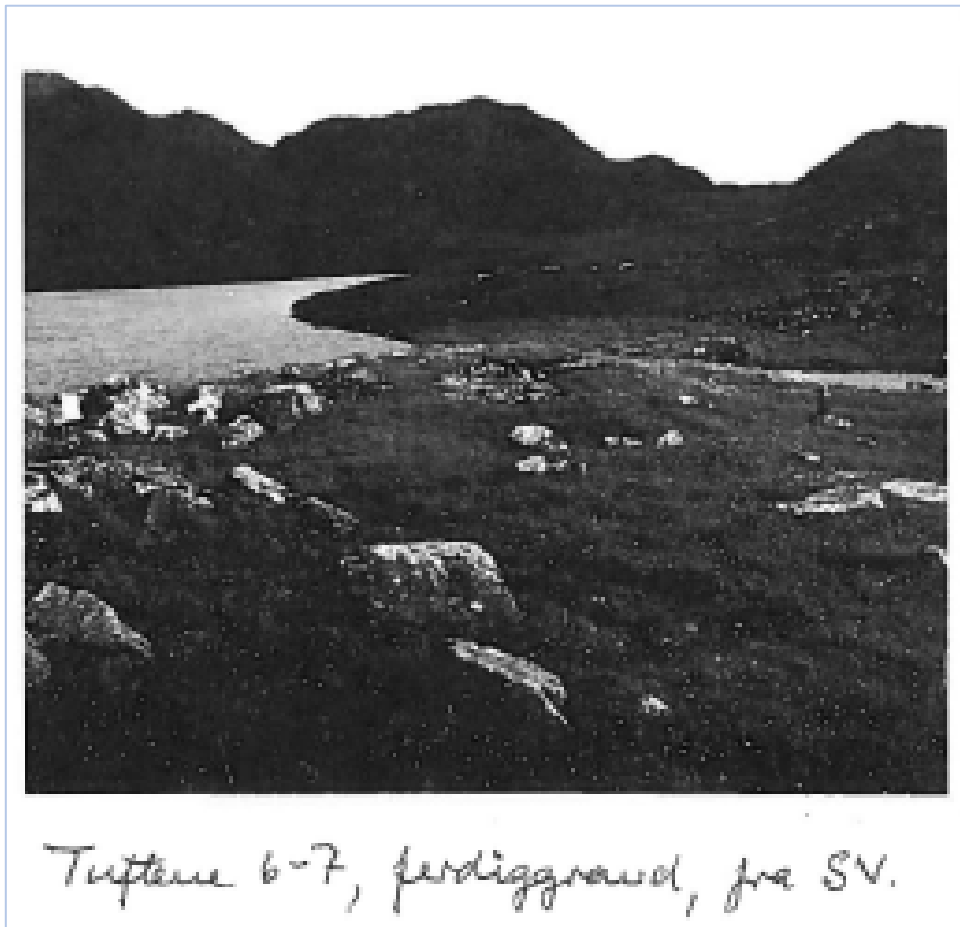
Det ble i 1967-69 gravd både på «gårdshaugen» og i «skredsonen».

På «Gårdshaugen» ble det først anlagt en N-S (egentlig NV-SØ) gående sjakt som var 1 m bred og 33 m lang. Denne skar gjennom 4 tufter: nederst tuft 19, så tuft 12, tuft 7 og øverst tuft 4. Denne ble gravd av Jens Bech. Utgravningen av hus 7 ble utvidet, og fullført i 1968 av Simonsen som også grov tuft 6 som lå i forlengelse av vestenden av tuft 7. Totalt ble det gravd 76 m².

I rapporten anfører Simonsen (1994: 2) at det nederst var tynne kulturlag som han daterer til overgangen eldre-ynge steinalder, evt. periode I. Dette var helt tydelig i tuft 6 og 7. Over dette laget var hovedbosetningen som han daterer til periode II og III og som alle tuftene tilhører. Han regner altså med et åpent boplasslag uten tufter nederst. Noen av tuftene har gjenbruk i hans periode IV, dvs. Tidlig Metalltid. Et slikt øvre kulturlag var tydelig i tuft 7 skriver Simonsen – men dette omfatter ved nærmere lesing av rapporten bare et enkelt funn av et keramikkskår.

Hus 4 ligger nordligst i den rekke som vender ned mot vannet, sammen med hans tufter nr. 3, 20 og 21. I tillegg til hovedgrøften ble det gravd en prøvesjakt på 0,5 x 2,5 m tvers over golvflaten. Det lå en svær steinblokk her og under den fant man meisel, fiskesøkke og flint, men også et jernstykke. Steinspranget må i dette tilfelle da være ganske sent.

Funnene (Ts8250 a-f) omfatter meisel, fiskesøkke, fragment av enegget skiferkniv og 9 avslag, herav et av flint.

Figur 44 ID 56600, hus 6-7, gjengitt fra Simonsen 1994: 201.

Hus 7 ble totalgravd, da den første sjakten viste at det her var tre ulike faser. Huset ligger helt på toppen av haugen i rekke med hus 5, 6, 8 og delvis 11. Før utgravningen vistes det som en meget stor rektangulær tuft på ca. 8 x 4 m innvendig, med kraftige voller på 2-3 m bredde mot både nord til hus 4 og mot sør til hus 12. Her er gravd totalt 34,75 m². Laveste punkt inne i tuften var ifølge Simonsen ca. 14,5 moh. Etter utgraving var golvet rektangulært 6 x 3,5 m stort. Det var ingen sikre ildsteder, men i øst var det en skrå rekke på 6 steiner, og midt i lengdeaksen en rekke på 5 steiner. Golvet var primært grus med en del steiner.

I de nedre deler av vestvollen var det et kullholdig lag med inventar av hugget chert fra overgangen eldre/ynge steinalder. I øst var det oven på golvet en svær steinpakning av store steiner og oppå disse et skår av asbestkeramikk, men ikke andre sene gjenstander. Simonsen antar at det er gravd en grop etter at huset er oppgitt, som så er fylt med stein. Over denne steinpakning dannet overflaten en grop på ca. 2 m i diameter. Det var tydeligvis en ganske komplisert lagfølge i huset.

Funnene (Ts8252 a-gn) omfatter følgende hele eller fragmenterte gjenstander: 11 skiferpiler og 8 emner, 7 spyd og et emne, 26 eneggete kniver og 11 emner, 2 dobbeltegete kniver, 8 økser og et emne, 1 meisel, 1 pren, 1 flatehugd spiss, 7 fiskesøkker, 1 asbestkeramikkskår og ca.1450 avslag. Råstoff er ikke angitt, men Simonsen omtaler sagd skifer.

Figur 45 ID 56600, tufter på toppen av «gårdshaugen», antagelig hus 6 og 7. (Foto: C. Damm)

Hus 12 ligger på sørskråningen av haugen i den mellomste husrekke sammen med hus 9, 10, 13, 14 og 15. Tuften var før utgraving oval 6 x 4 m, men motsatt alle øvrige hus lå kortsiden ned mot sjøen. Golvet inne ble av Simonsen målt til ca.12 moh. etter utgraving var golvet 5 m bredt med en del større stein men intet ildsted (her er det bare gravd hovedgrøften tvers igjennom). Funnene (Ts8253 a-ab) inkluderer 2 skiferspiser og 2 emner, 3 eneggete kniver og 3 emner, 1 øks og tre emner, 1 fiskesøkke, 2 pimpsteinsredskaper og knapp 300 avslag.

Figur 46 ID 56600, hus 6 på haugen sett mot sundet i sør. (Gjengitt fra Simonsen 1994: plansje XVII)

Hus 19 ligger i den nederste husrekke langs haugens sørlige fot sammen med husene 16, 16 og 18. Den var nærmest rund 4,7 x 5 m. Vollene var lave og svake. Overflaten inne i tuften ble målt til ca. 12,5 moh. Golvflaten inne i grøften var 3,9 m bred. i den sørlige del var et rundt 80 cm stort ildsted.

Funnene (TS8254 a-n) omfatter 1 knivemne, 2 fiskesøkker, 2 slipestein og 70 avslag.

Figur 47 ID 56600, utsikt fra haugen mot Sørøysundet. Man ser en mye frodigere vegetasjon enn på 1960-tallet. (Foto: C. Damm)

Hus 6 ligger vest for hus 7 mot fjellveggen. Det ble gravd i 1968 av Simonsen. Det var før graving rektangulært 3,8 x 2,25 m og lå ca.15 moh. Etter utgravning målte golvet 4 x 2,2 m og var uten ildsted. Det var trekull spredt over golvet.

Funnene (Ts8251 a-bg) omfatter 2 skiferpiler, 5 skiferspyd, 1 øks og et emne, 4 eneggete kniver, 5 skrapere, 3 fiskesøkker, 3 slipestein og ca.300 avslag.

Også i «skredsonen» ble det lagt en sjakt gjennom flere hus, nemlig 1 og 23. Lagfølgen visste seg dog meget komplisert.

Hus 1 ligger lengst nord i gruppen. Før graving var den rektangulær 4,2 x 3 m innvendig med en mulig dør i den nordlige del av østveggen mot vannet. Hoh. var ca. 14,5 m, vannstanden i vannet ble ved utgravningen målt til 11 moh. Det ble gravd en 80 cm bred sjakt gjennom huset.

Funnene (Ts8249 a-v) var 2 skiferpiler og 4 emner, 1 kvartsittpil, 1 skraper, 2 fiskesøkker og mer enn 500 avslag.

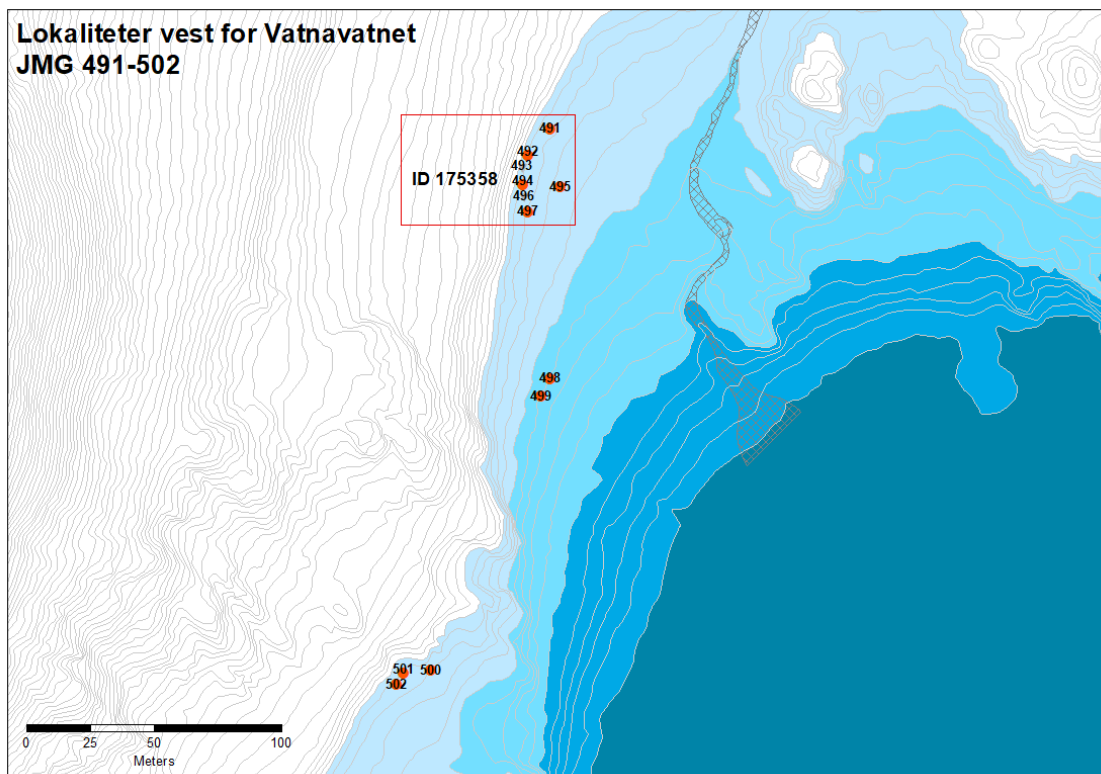
Hus 23 ligger i forlengelse av hus 1 mot sør. Vinkelformen gjorde at man antok at det var to tufter lagt oven i hverandre. Den målte 7,5 m N-S og 6,5 m Ø-V. Det ble gravd en 90 cm bred sjakt N-S og en 80 cm bred sjakt på 7.8 m vinkelrett på denne. I skjæringen mellom de to sjakter ble det lagt ut et felt på 1,6 x 1,4. Tuften ble delt i 23a som var den sørlige vinkel, 23b som var den østlige og 23c som var hovedrommet. 23a målte før utgravning 3,2 x 2,6 m; her var det ingen spor av ildsted, men det synes å være 3 bosetningsfaser, hvorav muligens bare den siste tilhører huset. Funnene (Ts2355 a-v) var 3 skiferpiler og 3 emner, 1 spyd, 1 kvartsittpil 1 enegget kniv, rå-asbest og ca.500 avslag. Vinkelen mot øst, 23b, målte etter utgravning 2,5 x 2,2 m og det ble ikke funnet ildsted. funnene (Ts8256 a-d) var et skiferspyd, en meisel og noen få avslag. 23c, dvs. hovedrommet i huset, målte etter utgravning 3,8 x 3,4 m (basert på profilene). Det var ingen steinsatte ildsteder, men utstrakte kullfelter på golvet. Det gikk en steinlagt sti mot del 23b. Funnene (Ts8257 a-bc) inkluderer 5 skiferpiler og 3 emner, 2 skiferspyd, 2 flatehugde piler, 1 enegget kniv, 1 pren, 1 skraper, 4 fiskesøkker, 2 pimpsteinsredskaper og mer enn 1000 avslag.

ID 175358 Vatnan vest II / Vatnan 8

Dette felter ligger i nerkanten av markant strandhakk. Området er bevokst med lyng og det ligger en del store steinblokker her. Det er noe fuktig fremfor tuftene. I 2008 registrerte fylket 5 tufter på rekke her. Vi målte inn totalt 6, herunder 1 noe fremfor de 5 på rekke. De 5 øverste ligger på 13-14 moh.

Figur 48 ID 175358 sett mot nord. (Foto: C. Damm)

Figur 49 Oversikt over innmålinger 2019 vest for bekken på Vatnan. Punkt 498 og 499 er ID275159 og punkt 500-502 er ID 275164 (Kart: S.G. Terkelsen)

ID275159 Vatnan Vest III

Vi fant også to sannsynlige tufter liggende litt for seg selv på ca.9 moh. lenger ned mot sundet.

ID275164 Vatnan sørvest II

Ved vår befarings rakk vi bare å se på det bakerste nordøstlige området, hvor vi identifiserte og målte inn 3 tufter. Disse samsvarer med punkter over Lidar-anomalier (Vatnan 9), men er ikke med blant de tufter som pr i dag (2019) ligger i Askeladden. Grunnet både tid og lysforhold var det ikke mulig å vurdere de øvrige strukturer.

ID 73747 Vatnan sørvest I/ Vatnan 9

Beliggende på terrasse mellom to klippernes. Her registrerte Simonsen i 1962 6 tufter fremme på kanten av en steinet strandvoll. I Askeladden er det anført at 5 tufter bak antakelig er funnet av Simonsen under gravningene på 1960-tallet. De bakerste 5 beskrives som rektangulære, dog noe uryddig form, forsenkninger, opp mot 50 cm. dyp, med tydelige veggvoller opp mot 1 m. brede. Indre mål ligger omkring 5-7 x 3-4 m.

Lilandet

Rett over neste bergnes mot vest over mot Lilandet finnes ytterligere en lokalitet. Det må være her at Simonsen i 1962 registrerte 1 tuft av Karlebotn-type (reg. nr 13). Denne er ikke tatt med i Askeladden pr 2019. Gjerde observerte her 4 tufter, men rakk ikke å måle dem inn. Disse har ikke ID.

Simonsen skriver i rapporten fra 1962 at hele området fra munningen av Komagfjorden til Slåtten i Husfjorden ble befart, men at det ikke ble funnet noe på Lilandet, selv om det er et lavt forland her.

Gåshopen

Det har vært gjort feltarbeid i mindre omfang på Gåshopen, tidligst i 1938 av Gjessing, siden i regi av Simonsen i 1954 og 1956. Enkelte har siden vært på stedet for å lete etter helleristingstein nr 2, eller befare hvalstasjon-lokaliteten, men det virker ikke som om det har vært gjort mer i forhold til steinalderbosetningen. Fylket var på Gåshopen kort før vår befaring og gjorde en del innmålinger vest for Straumen.

Fra Gåshopen skal det være bra adkomstvei til plataet på Sørøya og over til Børfjord. Det kan være fallvinder ved Gåshopfjellet og vel da ned mot Komagfjorden, hvor det altså ikke er gjort funn.

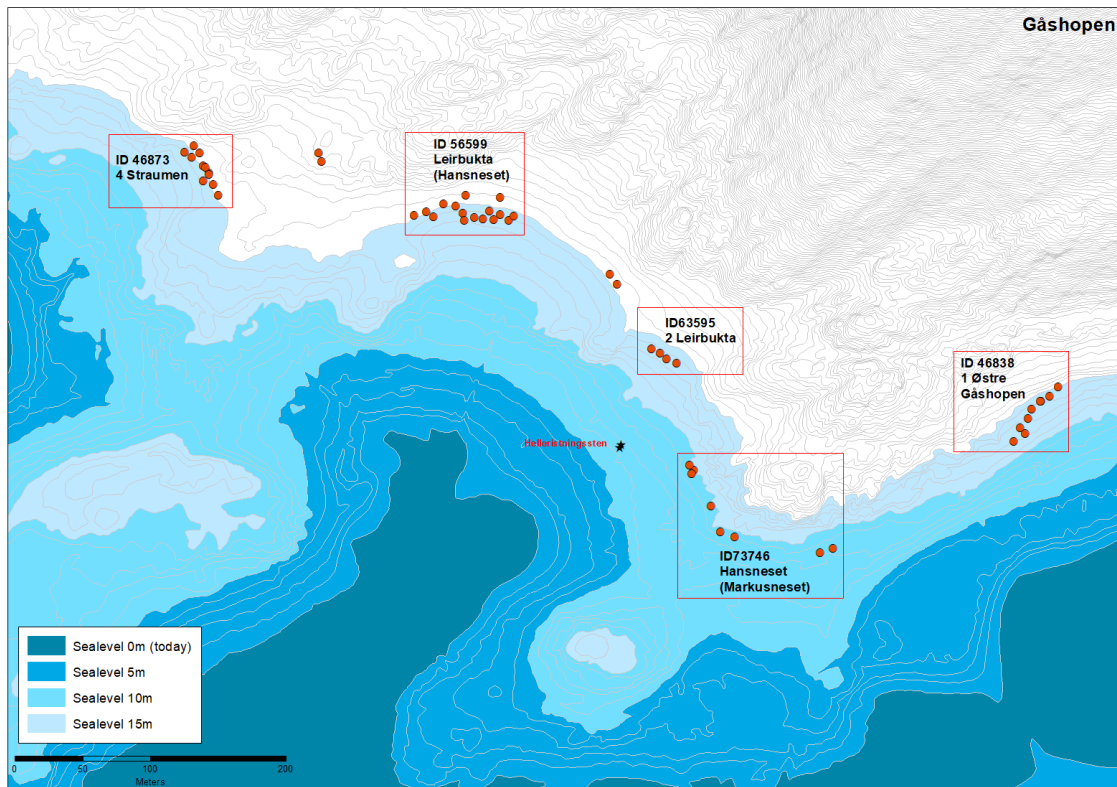
Figur 50 Samtlige innmålinger i Gåshopen-området. (Kart: S.G. Terkelsen)

ID 46838 Gåshopen / Østre Gåshopen

Denne lokaliteten ligger på øversiden av den østligste eiendommen, nå ruin, på Gåshopen. Her er det en terrasse med store rullestein nedenfor skrent. Området er skjermet av Gåshopenholmen mot sørøst. Nå er dette gammel innmark med mye forstyrrelse som omroting av stein og høy gressvegetasjon. Strandlinjen foran er ganske rett, dvs. dette er ikke en vik, men skjermes litt av bergknaus i NØ. Lokaliteten er høyt eksponert. Havneforholdene er grunnet den rette linje ikke av de beste, men samtidig

skjermes altså området av holmen. Det er ingen bekk i området. Det er utsyn til munningen av skreifjorden, Bårdfjorden og munningen av Rognsundet og videre helt til Silda.

Her registrerte Simonsen i 1962 8 Karlebotntufter, mens vi målte inn 9 på en rekke fra nordøst mot sørvest. De ligger 12-15 moh. Tuftene er dype og kvadratisk/runde av form. Det er funnet et fiskesøkke her (Ts5071). Simonsen angir i 1962 noe usikkerhet om hvor dette stammer fra.

Figur 51 Oversikt over innmålte strukturer på selve Gåshopen. (Kart: S.G. Terkelsen)

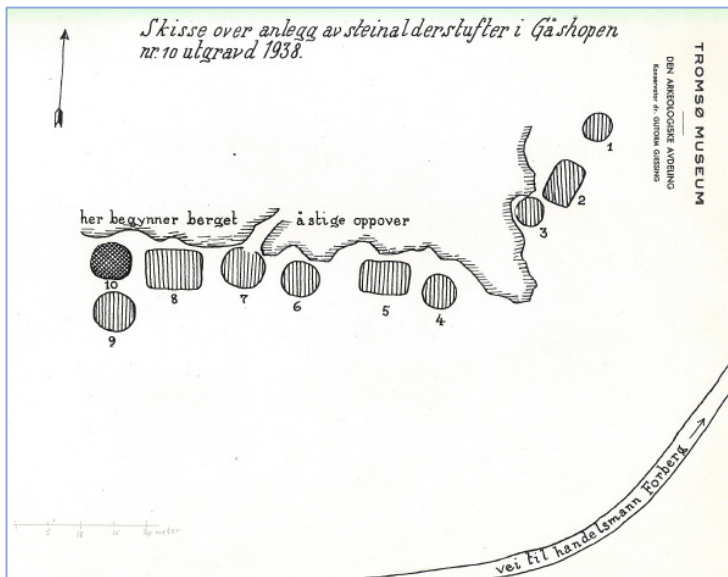
Figur 52 Panorama over ID 46838 Østre Gåshopen med Gåshopholmen foran. (Foto: C. Damm)

ID 274875 Gåshopen II og ID 73746 Hansneset

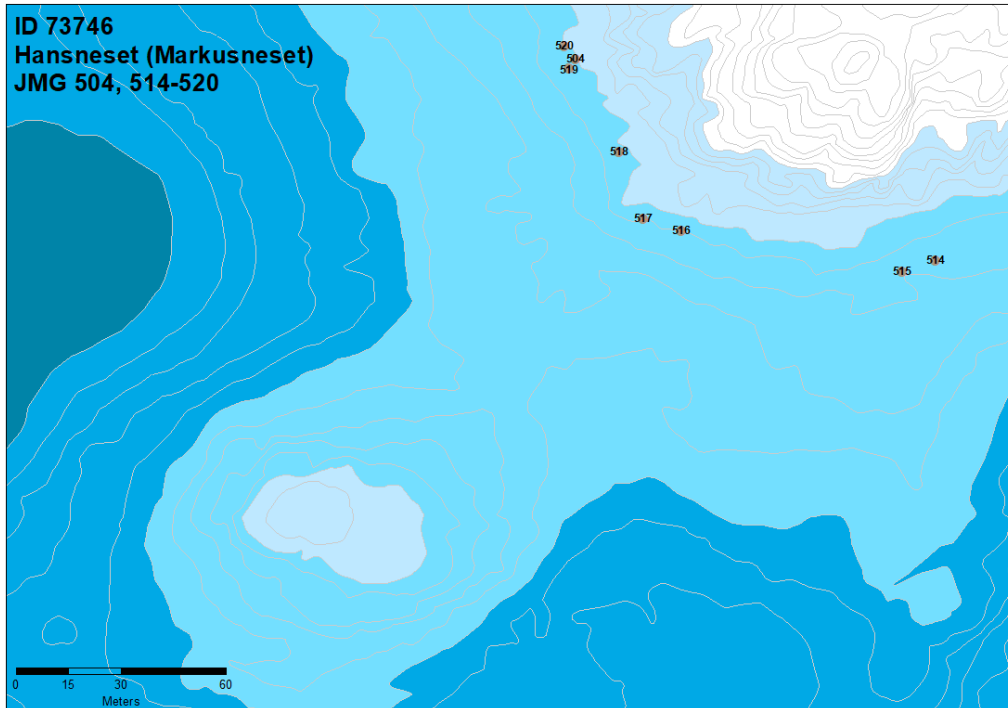
Lokaliteten var feilaktig blitt navngitt Markusneset i Askeladden (tilsynelatende ut fra Simonsen i både rapporten fra 1962 og boken «Fortidsminner nord for Polarsirkelen»), men ligger altså ved Hansneset og omtales også som dette i Gjessings rapport fra 1938.

Denne lokaliteten ligger rundt om og imellom små bergknauser inntil selve fjellfoten ved roten av Hansneset. Den er noe skjermet både av Gåshopholmen og av Hansneset. Terrenget er preget av steinblokker og knauser, og tuftene ligger noe spredt. Det er ingen ferskvann her. Det har vært gode landingsforhold i Leirbukta rett vest for lokaliteten, som i datiden vil ha vært en ganske dyp, grunn brukt. Man har utsyn til Seiland og et langt strekk av sørøsundet til Silda.

I Askeladden er oppført 8 tufter, hvilket er det samme som hos Simonsen i 1962, men Gjessings skisse viser tydelig 10 tufter. Per Sørensen skriver i sin rapport (Sørensen 1956) at det er minst 6 og høyest 10 tufter. Vi fant i alt 8 tufter, men er det noe usikkert om våre 2 østligste inngår i de 10 Gjessing oppteget. Mest sannsynlig er dette nye tufter, dvs. at vi bare fanget opp 6 av Gjessings 10 tufter. Våre punkt 516 og 517 er mest sannsynlig de som tilsvarer tuftene 1-3 hos Gjessing på nordøstsiden av det mest markante fremspring. Tuftene ligger 8-10 moh. (Simonsen angir 6-8 m i katalogiseringen og så lavt som 5-6 m i rapporten fra 1962).

Figur 53 Gjessings skisse fra rapporten i 1938.

Figur 54 Innmålinger fra befaringen i 2019. (Kart: S.G. Terkelsen)

Figur 55 ID 73746 Tufter øst for det mest markante berg-fremspring. (Foto: C. Damm)

Figur 56 ID 73746, en av de vestligste tufter. (Foto: C. Damm)

Gutorm Gjessing foretok i 1938 en utgravning av den vestligste tuften her, assistert av Dagfinn Gjessing. Han fant 10 hhv runde og firsidige grunne tufter, som han beskriver slik:

Tuft 1. Rund, ca.5 m i tverrmål, forholdsvis dyp innerst og øyensynlig med åpninga utover mot vest.

Tuft 2. Om lag 5 meter lengre bort, parallelt med veien ligger neste tuft. Den er nærmest rektangulær, ca. 6 x 5 meter.

Tuft 3. Ligger like inntil foregående. den er rund og ganske liten, bare en 3-4 meter i tverrmål. Tufta ligger like inntil en bergknaus som stikker fram her.

På den andre siden av bergknausen ligger de andre tuftene i rekke.

Tuft 4. Liten, rund, Meget utydlig, men sikker.

Tuft 5. Nærmest rektangulær, 7 x 5 meter. den er bygd delvis inntil små bergrabber.

Tuft 6. Meget utydlig, nærmest rund, om lag 6 meter i tverrmål.

Tuft 7. Rund. Ca.6 meter i tverrmål. Tydelig, men grunn. På oversia kan veggen ikke konstateres over et lite stykke hvor det går ei om lag 2 meter breid skorte (?) inn mellom 2 bergrabber oppover.

Tuft 8. Firsidig. Om lag 7 x 6 meter. Grunn og noe utydlig, men ganske sikker.

Tuft 9. Rund og noe utydlig, men sikker. Tverrmål omkring 5 meter.

tuft 10. Rund. Tverrmål omkring 5 meter. Blev gravd ut.

Han antyder at det kan ha vært flere tufter fremfor disse 10.

Han grov altså tuft 10 som han innmålte til 10,5 m over havet. Den hadde et ytre mål på 5 x 5,3 m. Under torven var golvet dekket av relativt små flate stein, noen opp til hodestørrelse og mer. Midt i lå det ildstedet «murt» sammen av 2 rekker stein. Det ovale indre målte 50 x 35 cm. Heri var det et tykt lag trekull. Det var i øvrig trekull over hele tuften, men utenom ildstedet var dette tynt. Det var også mye trekull i tykt lag rundt om tuften. Spredt inne i tuften fant han slått stein, særlig tett rundt ildstedet. Det var mest avslag og «merkelig få» redskaper. Gjessing oppgir tydelig at funnene er katalogisert under Ts4048:

a. Oddpartiet av en tjukk, brei pilespiss eller snarere kan hende av de eiendommelige halv-måneformete spissene. Nummedal U.O. Årb. 1935-36, s.82 fig. 13. av gråblå hornstein hogd i vanlig flintteknikk. Lengde nå 2,9 cm.

b. Basis av en pilespiss av samme bergart av formen med innbuet basis, hogd i vanlig flintteknikk.

c. Tangen av pilespiss av lys, grålilla skifer, visstnok av et litet, spinkelt eksemplar. Tangen har et lite hakk i enden. Lengde 1,1 cm.

d. To små stykker av slipte skiferredskaper, den ene av rødbrun, den andre av mørk grå-grønn skifer.

e. Prøver av skiver, spåner og avfall av skifer, kvartsitter og hornstein.

Simonsen oppgir i rapporten fra 1962 feil Ts-nr. Her skriver han mye om feile navn, feile nummer osv., men vår gjennomgang av registreringer, rapporter og funn tyder på at det er Simonsen som der har feile opplysninger.

Simonsen grov selv en av de andre tufter i 1954 (Ts5077 a-e):

a. Stump af en slebet økse af brun skifer. I. Mrk. «Ø.»

b. Basisenden af en grå kvartsitpil af den fladt-tenformede type, hugget i flintteknik, type Gj. 142 el. 149.

c. 13 stykker affald, nemlig 5 af lys skifer, 2 af klar kvarts, 3 af mælkekvarter, 2 af grå Helgelandsflint, den ene med kalkskorpe på, samt 1 af sørskandinavisk flint.

d. 2 stykker pimpesten, hvoraf det største er 4,9 x 3,2 x 1,1 cm st. og har smalle slibefurer på kryds og tværs på begge sider. II. Mrk «NNV.»

e. 38. stykker affald, nemlig 16 af skifer af hvidlig, grå og rød farve, 14 af mælkekvarter, 7 af sortagtig, halvklar kvartsit og 1 af grå Helgelandsflint. Fundet ved gravning af stud. mag. P. Sørensen og konservator på Gåshopen (mtr.160) af Sørøysund s., Hammerfest pgd., Finnmark. Der er her 6-7 m o.h. (nivelleret) en række rektangulære tufter. Den nordvestligste er gravd av

Gjessing og herfra stammer Ts. 4048 a-e. I den følgende ble gravet et prøvehul i Østhjørnet, hvorfra Ts. 5077 a-c, et andet i Nordhjørnet, hvorfra d-e.

Per Sørensen grov i 1956 en tredje tuft på lokaliteten. I gravningsrapporten (Sørensen 1956) omtales den slik:

Tuft II: En lav senkning i strandvollen, nærmest firkantet med avrundete hjørner og avgrenset av lave voller. Allerede rett under torven var det en mengde avslag. I midten av tuften et sort, fett, trekull- og funnrikt sandlag, blant annet med skiferspissene og keramikken. Under dette var håndstore og enkelte større steiner i en brolegning, som lå på marin grus. Ikke egentlig ildsted. Veggvollen var gjennombrutt ett sted, mot sør, der det antas at utgangen har vært. Foto viser grovere rullestein i vollene.

Funnene (Ts5567 a-p) inkluderer mye tekstilerkeramikk, fragmenter av skiferpiler, 1 skiferkniv, 31 skrapere, 2 pilskaftglattere av pimpstein og nesten 600 avslag av kvarts, kvartsitt og skifer.

I katalogen opplyses:

Funnet i en hustuft på Gåshopen (grd. 163) Sørøy, Sørøysund h., Hammerfest pgd., Finnmark, tilhørende samme gruppe som den av Gjessing i 1938 utgravete og den i hvilken konservator gravet prøvehull i 1954. Der er for øvrig 7 tufter, som ble kartlagt: Gravningene er: 1938 i hus VI, 1954 i hus III, 1956 i hus II. De ligger i rekke NV-SØ på en terrassekant 7-8 m.o.h. Hus II var rundt, innvendig 4 m. i dia., med en tydelig døråpning i syd. Omgitt av en lav voll. For øvrig voll som gulv var brolagt. Ildsted fantes ikke, men kulturlaget var sterkt trekullblandet i sentrum av huset. Kulturlaget var innenfor et 1 m² stort område i midten helt sort, fett og umåtelig rikt på oldsaker (se de særlig fremhevede ofr.); lengere ute ble det lysere og for øvrig sandet. Oldsakene er delt i 4 felter således: a-o NV-feltet. p-x NØ-feltet. y-af SV-feltet. ag-ap SØ-feltet. Etter utgravning ble tuften kastet til. Utgravningen ble ledet av stud. mag. Per Sørensen, hjulpet av stud. mag. Jens Poulsen, frk. Else Jensen, herr Odd Hansen og museets tillitsmann på Gåshopen, kjøpmann Svein Forberg.

Ettersom Gjessing og Sørensen bruker ulike nummerering av tuftene er det noe usikkert hvilke tufter Simonsen og Sørensen faktisk grov. Men også Sørensens utgravning ligger utfra foto at dømme på vestsiden av bergknausen og er derfor snarest Gjessings nr. 4 eller 5.

ID 63595 Leirbukta I

Området er en liten vik opp for Leirbukta, som ligger mellom bergknauser. Terrenget skråner nedenfor en litt mer markert strandvoll. Det er bevokst med lyng, småbjørk og vier. Landingsforholdene nedenfor er gode, og lokaliteten ligger godt skjermet. Det er ikke

ferskvann umiddelbart ved lokaliteten. Det er utsyn til munningene av Rognsund og Stjernesund og helt til Silda.

Simonsen registrerte i 1962 2 tufter i det han omtaler som den mellomste viken. Vi fant 4 tufter i området, som ligger 8-9 moh.

Figur 57 ID 63595 Utsyn mot sørvest og Leirbukta fra lokaliteten. (Foto: C. Damm)

ID 274885 Leirbukta III

Lenger vest over bergknausen ligger ytterligere to tufter. Disse ligger litt høyere på ca.10 moh. Disse ligger lengst øst i en datidig bred vik opp for Leirbukta.

ID 63596 Leirbukta

I 1953 fant museets tillitsmann Svein Forberg en helleristningsstein på Gåshopen, med båter og menneskefigurer. Den ble i besiktiget i 1954 og i 1956 transportert til Tromsø Museum. Stein I er rund, avlang sten, 66 x 78 cm st., 30 cm t., med en nærmest flat forside, 28 x 61 cm (Ts5568).

Ved besiktigelsen av stein I ble det funnet en stein nr. II med et hjulkors på, som ble etterlatt på stedet. De er begge publisert i Simonsen 1958.

Figur 58 ID63595 Utsyn mot vest til avgrensede bergknaus. (Foto: C. Damm)

Figur 59 Helleristningsstein I med båter og menneskefigurer. (Foto: J.M. Gjerde)

Det lyktes oss med sikkerhet å identifisere stein II samt å påvise nøyaktig plassering for stein I. Lokaliseringen ble gjort ut fra beskrivelse og foto av steinens form og størrelse, deres innbyrdes avstand, stein I's bruk som grensestein, og bruk av foto av steinene som viser beliggenhet i forhold til markante og identifiserbare bergknauser.

Figur 60 ID63596, stein II. (Foto: J.M. Gjerde)

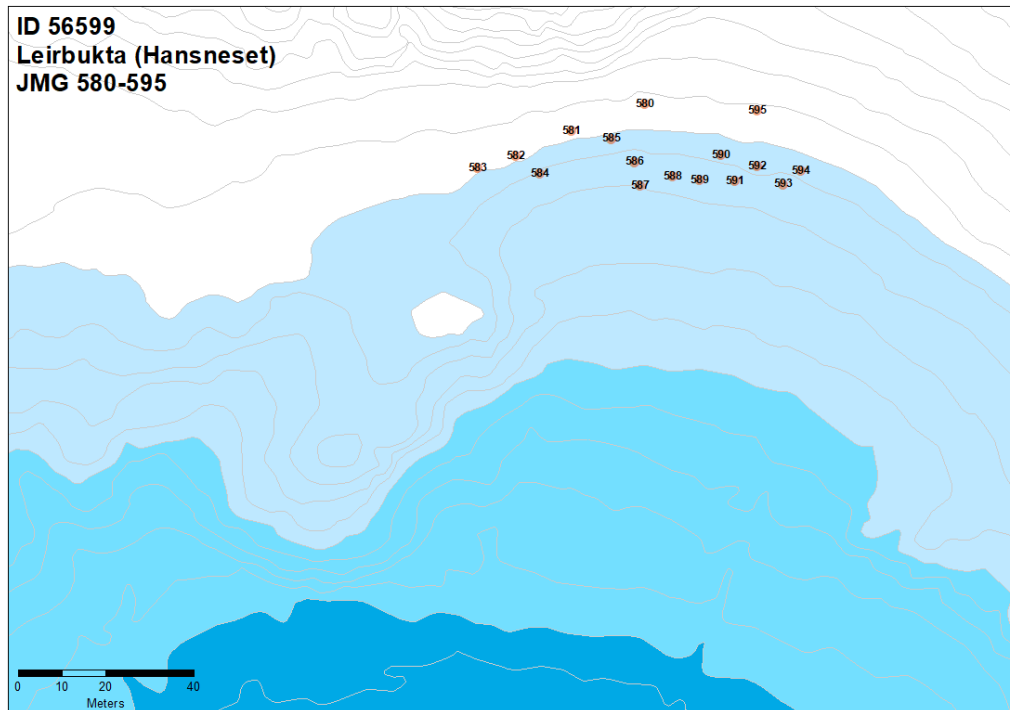
Det var enkelt å gjenfinne dreneringsgrøften. Simonsen anfører (1958: 48) at begge stein lå i østsiden av denne grøft hvor begge stein har ligget. Stein I er relativt stor og det var få store stein i grøften. Formen er dessuten gjenkjennelig med et rundet parti, hvor hjulkorset skal være. Vi visste at det var 240 cm mellom stein I og II og denne avstanden stemte nøyaktig med et større hull sør for stein II, som må stamme fra fjerningen av stein I.

Stein II ble nøye undersøkt. Vi fjernet torven rundt steinen og det ble anvendt svart plast for å sikre skrålys. Vi kan med sikkerhet si at det ikke finnes noen ristning på steinen. Det skal sies at også Simonsen i begynnelsen var usikker på om det var en ristning på denne.

Både denne steinen og hullet etter stein I ble målt inn med GPS. De ligger mellom 6-7 moh., sør for ID63595 og vest for ID73746.

ID 56599 Leirbukta II

Lokaliteten ligger nordvest i en datidig dyp og grunn bukt, skjermet av skjær og holmer ut mot sundet. tuftene ligger til dels på kanten av og dels rett nedenfor strandvoll. Bak er det knauser og fjell. Området er bevokst med lyng, småbjørk og der er i dag myret i forkant av lokaliteten. Dette har vært en bra lokalisering med gode landingsforhold og utsyn til Rognsund og langt sør i Sørøysundet. Det er ikke ferskvann på stedet.

Figur 61 ID56999. Oversikt over innmålte tufter. (Kart: S.G. Terkelsen)

Simonsen omtaler i 1962 lokaliteten som Hansneset, og mener at det var her Gjessing grov. Han blander tydeligvis lokaliteter sammen. Han fant 14 tufter, mens vi målte inn 16 tufter på 8-11 moh. De er ikke verken spesielt store eller dype.

Figur 62 ID56999 Den lyngbevokste strandvollen med tufter sett fra øst. (Foto: C. Damm)

ID63594 Markusneset

Dette området er pr. i dag registrert som bosetningsområdet fra mellomalderen. Det skal være levert inn en beinskje fra området i 1954. Vi var ikke på lokaliteten, da vi ut fra opplysningene i Askeladden antok at dette var et rent mellomalder-aktivitetsområdet. Ut fra gjennomgangen av rapporter og funnkataloger i ettertid, mener vi det klart fremgår at det også har vært bosetning her i steinalderen.

Gjessing dro til Gåshopen fordi han ble tipset om funn av trekull, kvartstykker, bein og skjell i en sanddyne på Gåshopen av konservator Tron Soot-Ryen. Dette området lå på vestsiden av Leirbukta og ved roten av Markusneset. Gjessing rapporterer i 1938 om svære skjellsandlag. skjellsanden er meget fin, ren og løs. Det var flere groper i overflaten, flere med påfallende regelmessig form, og Gjessing grov i en rektangulær med dype groper i hvert hjørne. Det var et brannlag over hele strukturen, enkelte dyrebein og hele skjell, skjørbrent stein og artefakter. Gropen framstod naturlig, og funn og kull fortsatte videre utover mot sjøen i øst. Gjessing oppgir at funnene er katalogisert under Ts4047, og beskriver dem i rapporten som 1 beinharpun, fragmenter av eneggete kniver, 4 skiferpiler, 1 flintspiss, 1 skraper og avslag. Funnet av beinharpuner stemmer godt med skjellsanden. Katalogens Ts.4047 beskriver funnene noe mer utførlig:

Boplassfunn fra yngre steinalder fra Markusneset, Gåshopen, Sørøysund sogn, Hammerfest prestegjeld, Finnmark.

a. *Liten og spinkel spiss av bein med en mothake. Stilken som er avbrutt nederst, er slank med rundt tverrsnitt. Tallrike merker etter rot trevler. Lengde 3,6 cm.*

b. *Ferdig tilhogd, men ennå ikke slipt emne til en liten enegget kniv av grågrønn skifer med langt, skråttstilt skaft, buet rygg og sterkt krummet egglinje. Kordelengde 8,9 cm.*

c. *Oddpartiene, visstnok av to eneggede kniver av h.h.v. gul-grå og gråblå skifer. Begge har temmelig spisst oddparti, og også ryggen tilslipt som en egg. Den mulighet at de er av flate breibladete spisser foreligger derfor, men den asymetriske form tyder snarest på kniver. Lengde h.h.v. 4,4 cm og 3,5 cm.*

d. *Tjukk og brei liten pilespiss av gråbrun skifer med innbuet basis og et tresidig, ganske svakt konkavt felt oppover bladet. Største bredde ligger noe ovafor midten. Det ytterste av odden mangler. Lengde nå 4,9 cm.*

e. *Basis av en ganske tynnbladet, tarvelig gjort pilespiss med innbuet basis av rødbrun skifer med parallelle egger. Lengde nå 2,8 cm.*

f. *Ei rekke, nå for det meste sammenlimte små stykker av en liten triangulær pilespiss av en skjør rød, «lakkaktig» bergart hogd i vanlig flint teknikk med små, jevne hogg. Lengde nå (litt av odden mangler) 2,2 cm.*

g. en pilespiss av gråbrun skifer, breibladet, tynn og fasettslipt. Lengde nå 2,5 cm.

h. To fragmenter av slipte skiferredskaper. Det ene visstnok av en stor enegget kniv, det annet muligens av en pilespiss.

i. Et 3,5 cm langt, flatt stykke av grållilla skifer med sagespor langs begge sider.

k. Grovhogd emne til breibladet skiferpil av samme bergart som b. Syns å være ment å bli spiss med tange. Lengde 7,8 cm.

l. Litet, flatt, nærmerst rektangulært redskap av nesten kvit, gjennomskinnelig kvarts med en svakt konkav egg i to motstående sider. Dimensjoner 2,5 x 2,2 cm.

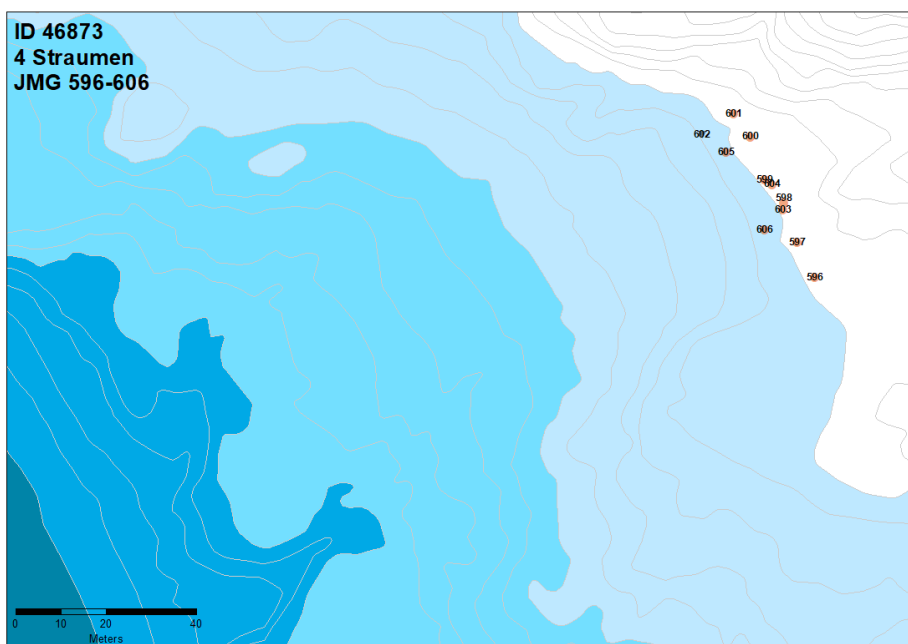
m. Mindre samling skiver, spåner og avfall av skifer, kvarts og kvartsitt, deriblandt ei svær skive av grågrønn skifer, nærmest rektangulær og tilhogd over det hele. 22,2 x 15,8 cm.

Soot-Ryen skal i 1938 ha oppsamlet et redskapsfragment i skifer og to avslag i kvarts (Ts4022). Dette stammer da nok også fra dette skjellsandsområdet.

ID 46837 Straumen I

Denne lokaliteten ligger vendt ned mot bukten utenfor for Straumen, og ligger i en liten trang vik avgrenset av lav bergknaus mot sør og en litt høyere mot nordvest. Det er en markert strandvoll som i dag har mye høy vegetasjon. Det er ingen ferskvann der, men utsyn mot bukten og et strekk av Sørøysundet og deler av Stjernøya.

Simonsen registrerte i 1962 11 tufter i 2 rekker, og vi fant også 11. Tuftene ligger dels på vollkronen, dels nedenfor på 10-11 moh. Flere av tuftene er dype og vises godt i terrenget.

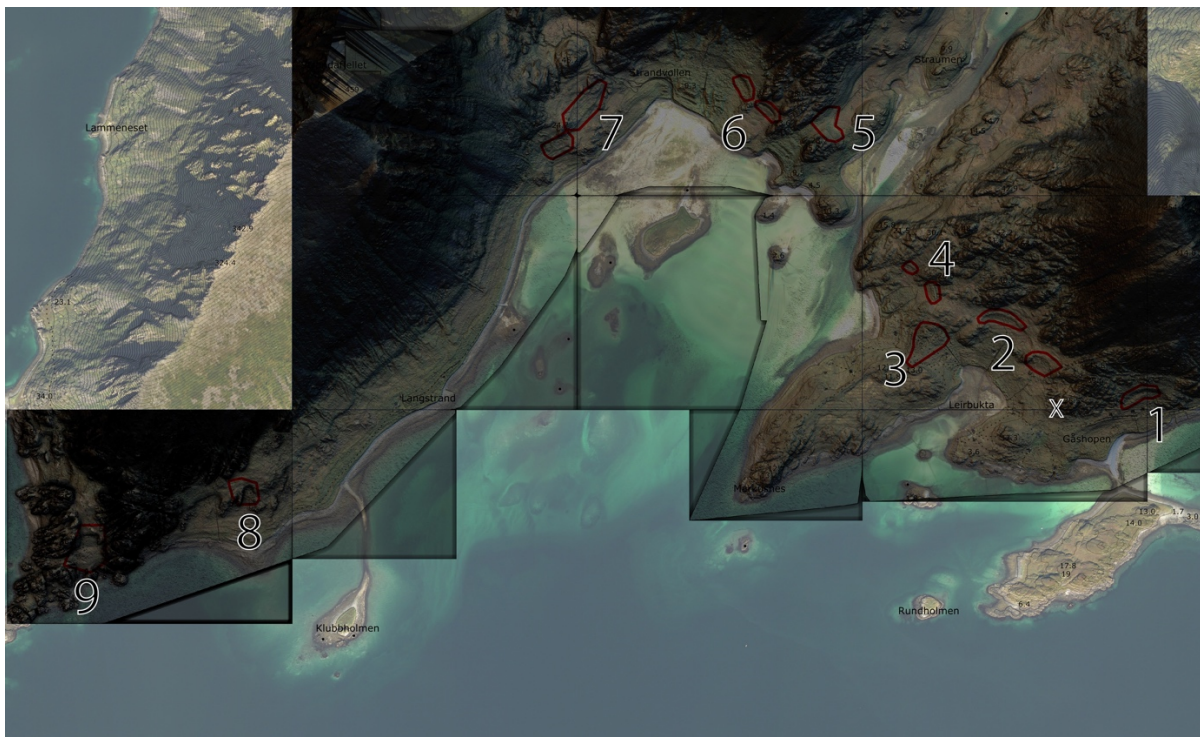

Figur 63 ID46837. (Kart: S.G. Terkelsen)

Figur 64 ID46837 sett fra nordvest. Gjerde står på vollkronen og flere tufter vises tydelig. (Foto: C. Damm)

På Lidar-oversikten var det markert ytterligere et par anomalier lenger vest på denne østlige siden av Straumen (kart 4), men disse ble avkrefteet som kulturminner.

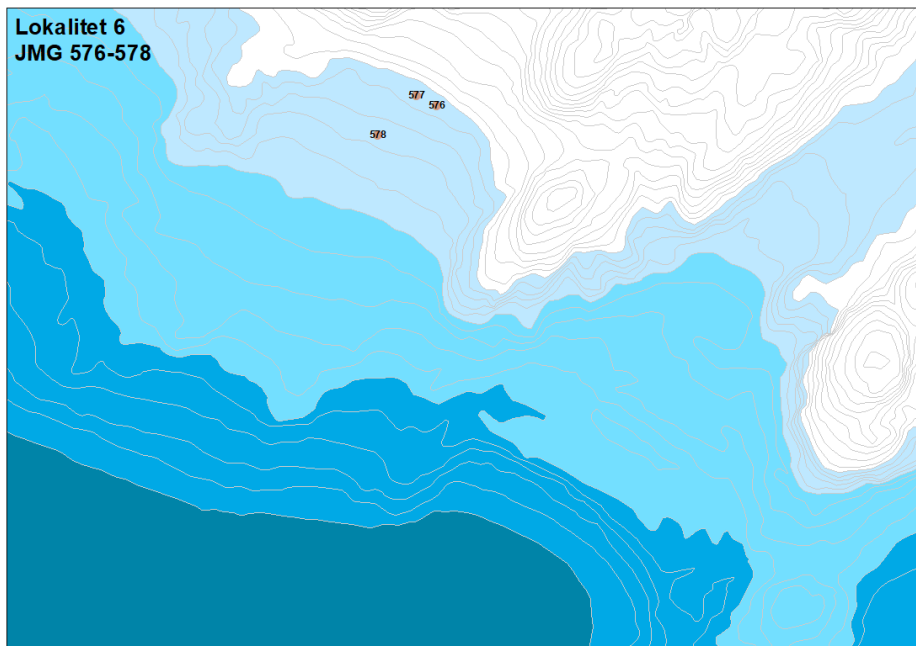
Figur 65 Oversikt over kart for Lidar-anomalier. (Kart: K.W.B. Vollan). Kartgrunnlag © Kartverket.

Gåshopen 5

Betegnelsen viser til kart 5 over anomalier på Lidar, men vi fikk ikke anledning å befare dette området.

ID274927 Strandvollen øst / Gåshopen 6

Her er det funnet anomalier på Lidar-kartet (nr. 6). Disse ligger rett under standhakk fordelt på to områder på hver sin side av en bergknaus. Vi registrerte 3 tufter på 7-9 moh. på det østre felt, men det var umulig å få oversikt på det vestre grunnet høy vegetasjon. Det ble ikke ført lokalitetsbeskrivelse.

Figur 66 ID 274927. Registrerte tufter vest for Straumen. (Kart: S.G. Terkelsen)

Figur 67 ID 274927. Panorama fra østre del av lokaliteten. (Foto: C. Damm)

Figur 69 ID 274930. Strandvollen vest I / Gåshopen 7 med utsyn mot nordøst. (Foto: C. Damm)

ID274930 Strandvollen vest II (S) / Gåshopen 7

Litt sør for det foregående feltet ligger enda et. Dette er en liten åpen vik ut til indre deler av bukten. Det er lave knauser mot nor dog sør. Terrenget skrånende med flere lave strandvoller or rullesteinsfelter. Nærmeste ferskvannskilde er bekken nord for det foregående feltet. Utsyn er litt mer omfattende fra denne enn fra det nordligere felt, i det man har bedre utsikt over selve Sørøysundet.

Vi registrerte 8 tufter og 4 mindre groper.

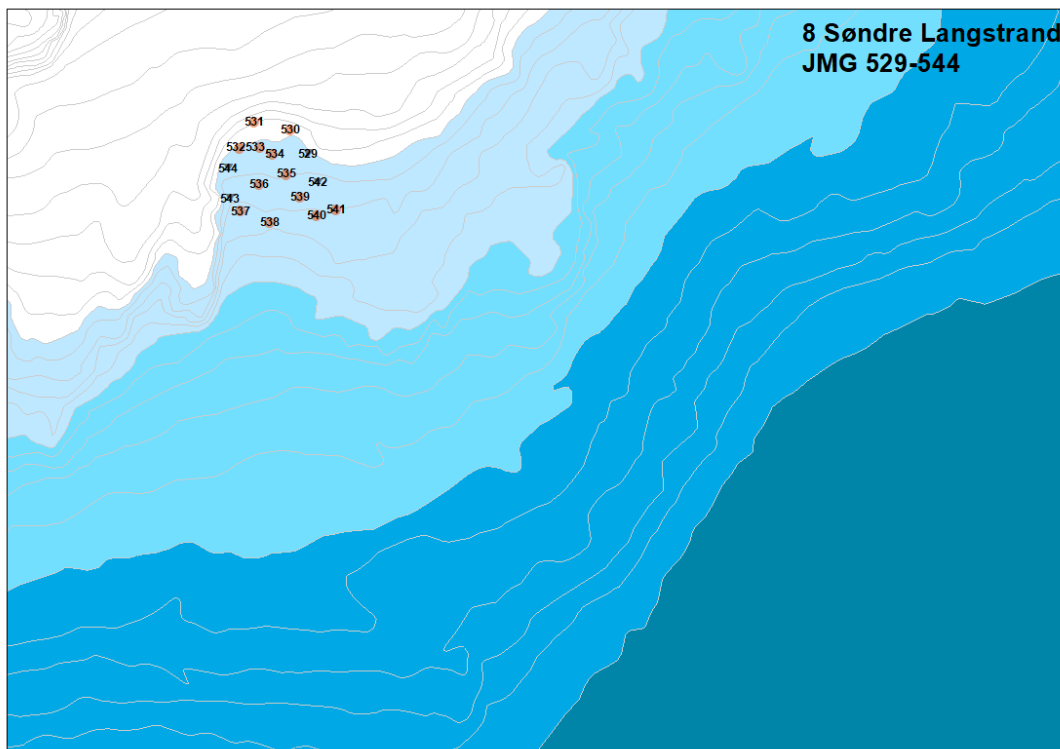

Figur 70 Panorama over feltet Strandvollen vest II/ Gåshopen 7 mot sørøst. (Foto: C. Damm)

ID274940 Søndre Langstrand / Gåshopen 8

Denne lokaliteten ligger lengst sør på vestsiden av bukten i Gåshopen. Det har vært et trangt område avgrenset av bergknauser på begge sider og med en bratt skrent i bakkant mot nord. Selve den lett skrånende terrasse har mye rullestein og det er til dels mye rullestein synlig på vollene. Selv om knausene skjerner for vind har det vært ganske eksponerte landingsforhold rett ut i Sørøysundet. Man ser til Rognsundet og Stjernøya.

Vi registrerte 13 tufter og 4 groper på 12-16 moh. Tuftene er til dels svære og dype, men det er også flere mindre strukturer som her er målt som groper. Gropene ligger også her inn mot bergveggene, som avgrenser hver ende av terrassene. Den største tuften med mye synlige stein i vollen målte 4,3 x 4,3 innvendig. Tuften ved siden av med mye gress innvendig målte 4,3 x 4,0 m.

Figur 71 Lokaliteten Søndre Langstrand /Gåshopen 8. (Kart: S.G. Terkelsen)

Figur 72 Søndre Langstrand /Gåshopen 8 sett fra sjøen. (Foto: C. Damm)

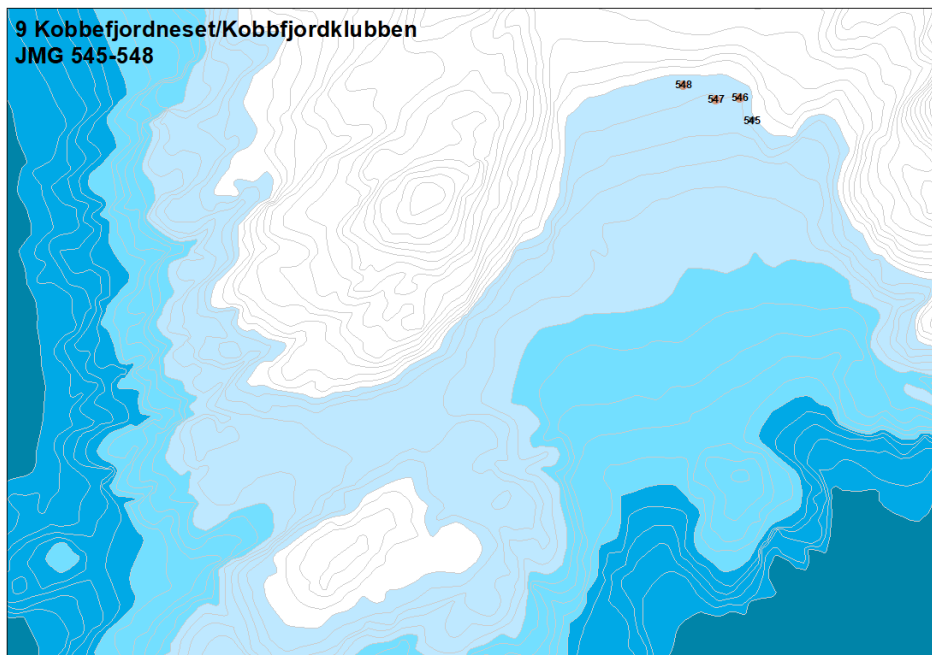

Figur 73 Søndre Langstrand /Gåshopen 8 sett fra toppen av skrenten nord for feltet. (Foto: C. Damm)

Figur 74 Damm og Skandfer i en av de største tufter. (Foto: J.M. Gjerde)

ID274943 Kobbefjordnes / Gåshopen 9

Figur 75 Kobbefjordnes med innmålte strukturer. (Kart: S.G. Terkelsen)

Lokaliteten ligger i forkant av et eide over mot indre deler av Kobberfjorden. Det er en terrasse foran et strandhakk. Foran er det en relativt stor terrasse og nedenfor denne to trange og steinete vikar med dårlig landingsforhold. Det er ikke ferskvann på stedet og neset er rett ut i Sørøysundet.

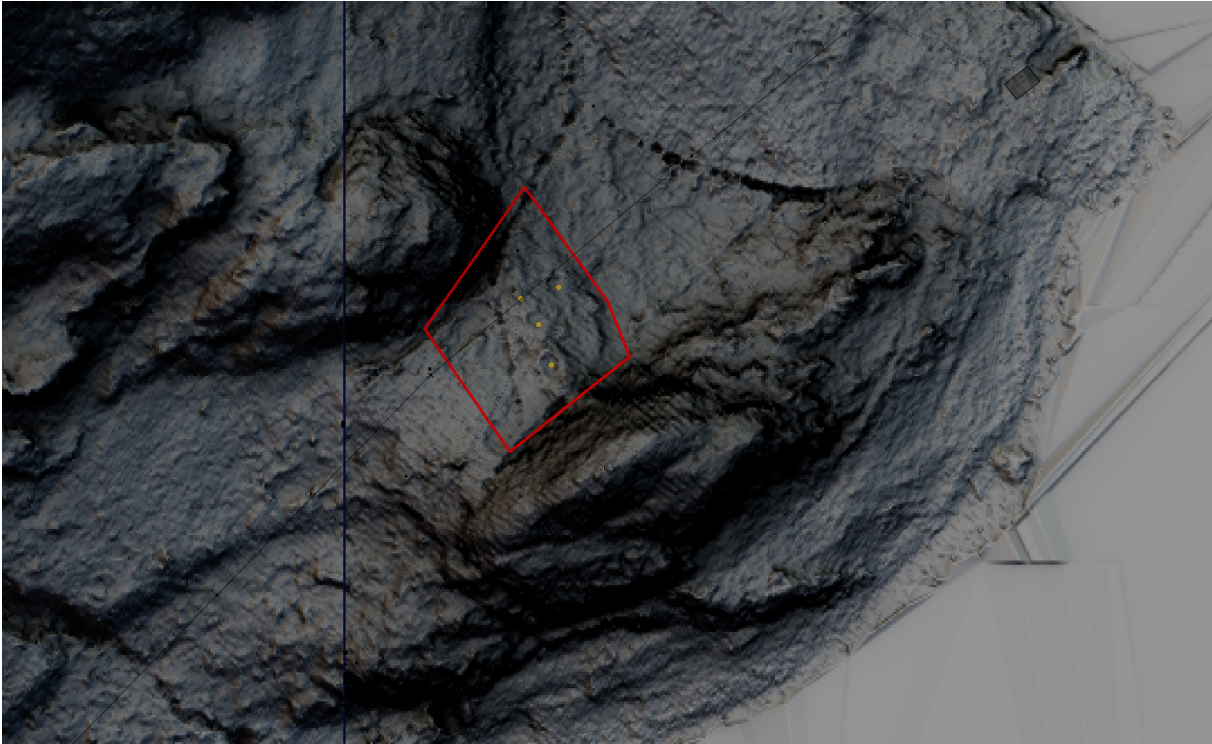
Vi noterte 3 tufter og en grop på 13-14 moh. Kenneth W.B.Vollan hadde notert flere anomalier, men var på forhånd noe skeptisk til disse – med rette viste det seg. Terrassen er full av resente nedgravninger og bortgraving av torv.

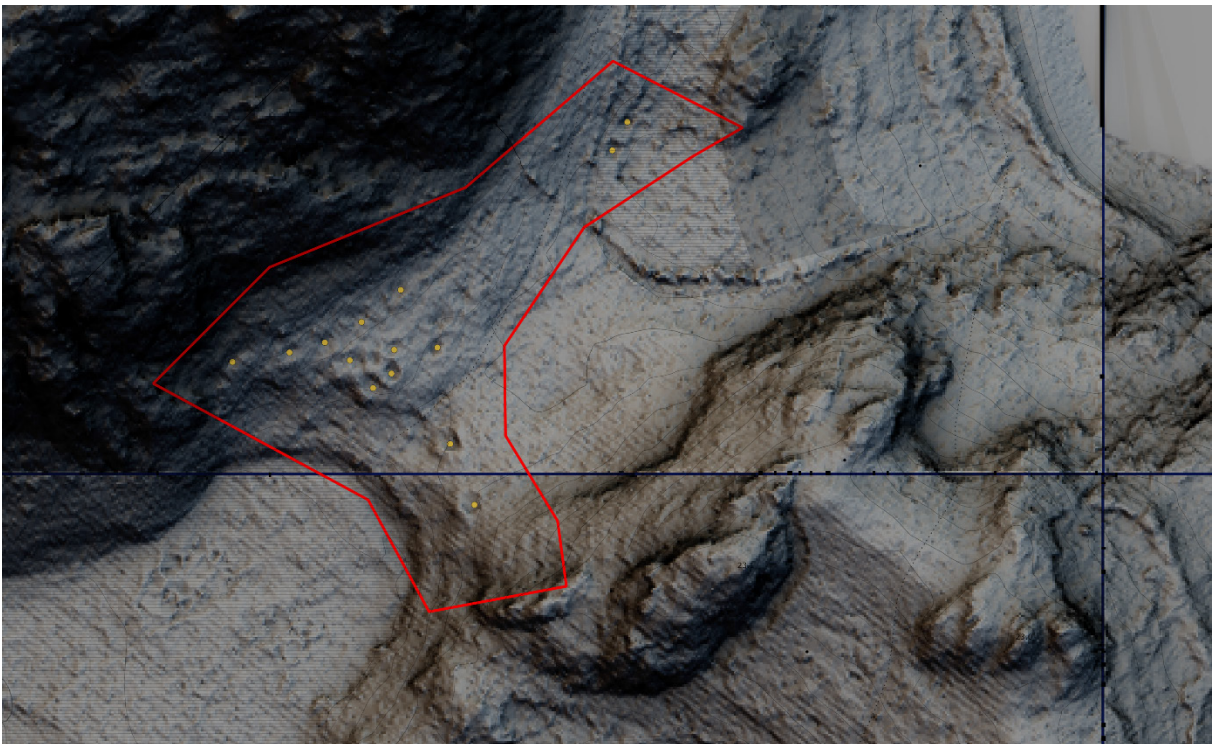
Figur 76 Nyere forstyrrelse på terrassen på Kobbefjordneset. (Foto: C. Damm)

Referanser

- Damm, C. og Skandfer, M. 2020. Dokumentasjon av kulturminneområdet på ID 27272 Taborshamn, Hasvik kommune, Finnmark i 2018 under forskningsprosjektet «Stone Age Demographics». *Septentrio Reports* 10, <https://doi.org/10.7557/7.5714>
- Damm, C. og Skandfer, M. 2021. Rapport fra befaring på Seiland; Slettnes og langs Vargsundet i 2018 under forskningsprosjektet «Stone Age Demographics». *Septentrio Reports* 3. *Stone Age Demographics*. <https://doi.org/10.7557/7.5771>
- Gjessing, G. 1938. Steinalderundersøkelser i Gåshopen på Sørøya, Sørøundsund s. Hammerfest pgd. finnmark. August 1938. Topografisk Arkiv, Norges Arktiske Universitetsmuseum.
- Jørgensen, E.K., Jordan, P. og Vollan, K.W.B 2019. Archaeological field survey of the Dønnesfjord Basin, Outer Sørøya in 2017, under the «Stone Age Demographics» research project. *Septentrio Reports* 7. <https://doi.org/10.7557/7.4858>
- Simonsen, P. 1958. Arktiske Helleristninger i Nord-Norge, Bind II. Institutt for Sammenlignende Kulturforskning. Oslo: Aschehoug.
- Simonsen, P. 1962. Rekognoseringsreise på Sørøya 1962. Topografisk arkiv, Norges arktiske universitetsmuseum, UiT Norges arktiske universitet.
- Simonsen, P. 1994. Rapporter fra utgravninger på Vatnan. Rapporter fra hver husgruppe. Topografisk arkiv, Norges Arktiske Universitetsmuseum, UiT Norges Arktiske Universitet.
- Sørensen, P. 1956. Gåshopen, Sørøysund s., Hammerfest pgd., Finnmark. Beretning om undersøgelse for Tromsø Museum, ark.avd., sommeren 1956. Topografisk arkiv, Norges Arktiske Universitetsmuseum, UiT Norges Arktiske Universitet.
- Skandfer, M. og Damm, C. 2019. Dokumentasjon av tuffefelt i Hasvik kommune, Sørøya 2016 under forskningsprosjektet «Stone Age Demographics». Feltrapport. *Septentrio reports* 5. <https://doi.org/10.7557/7.4857>
- Skandfer, M., Vollan, K.W.B., og Damm, C. 2020. Dokumentasjon av tuffefelt i Hasvik kommune, Sørøya 2017, under forskningsprosjektet «Stone Age Demographics» Feltrapport. *Septentrio Reports* 7. <https://doi.org/10.7557/7.5641>

Figur 78 Lidar i Nordbukta. Fella 6. Kartgrunnlag © Kartverket.

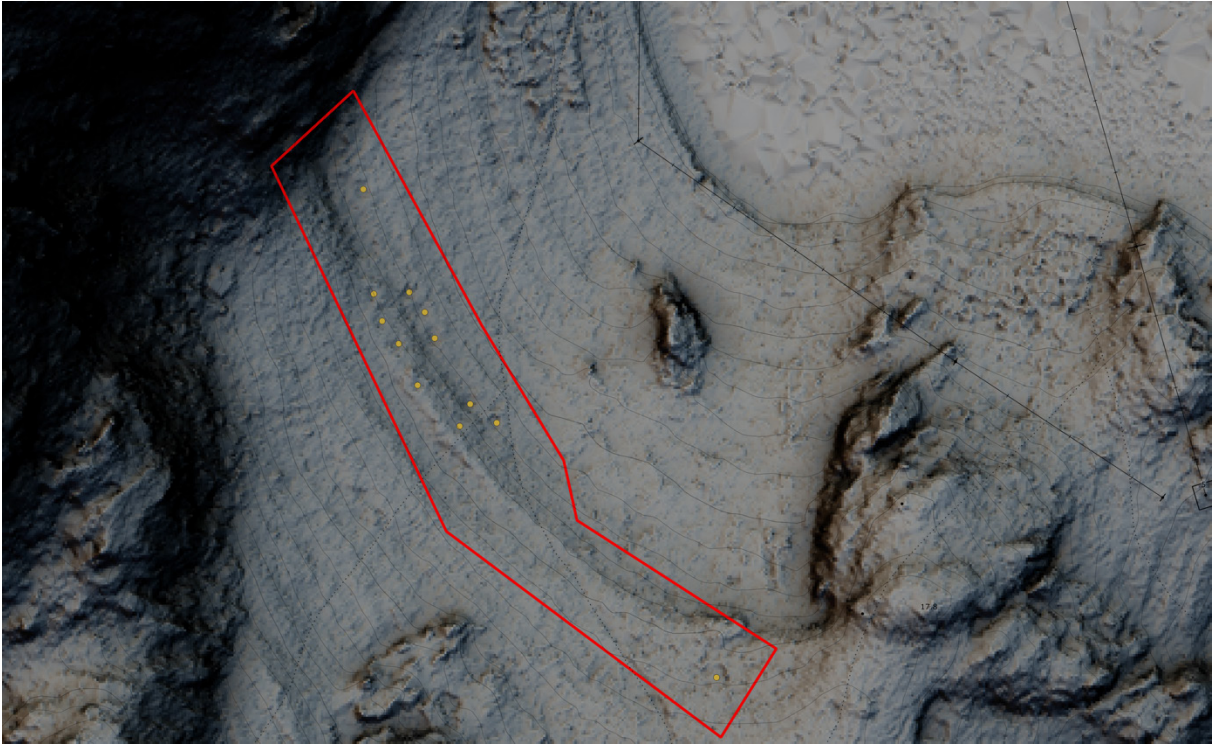
Figur 79 Anomalier på Laukvika, Fella 5. Kartgrunnlag © Kartverket.

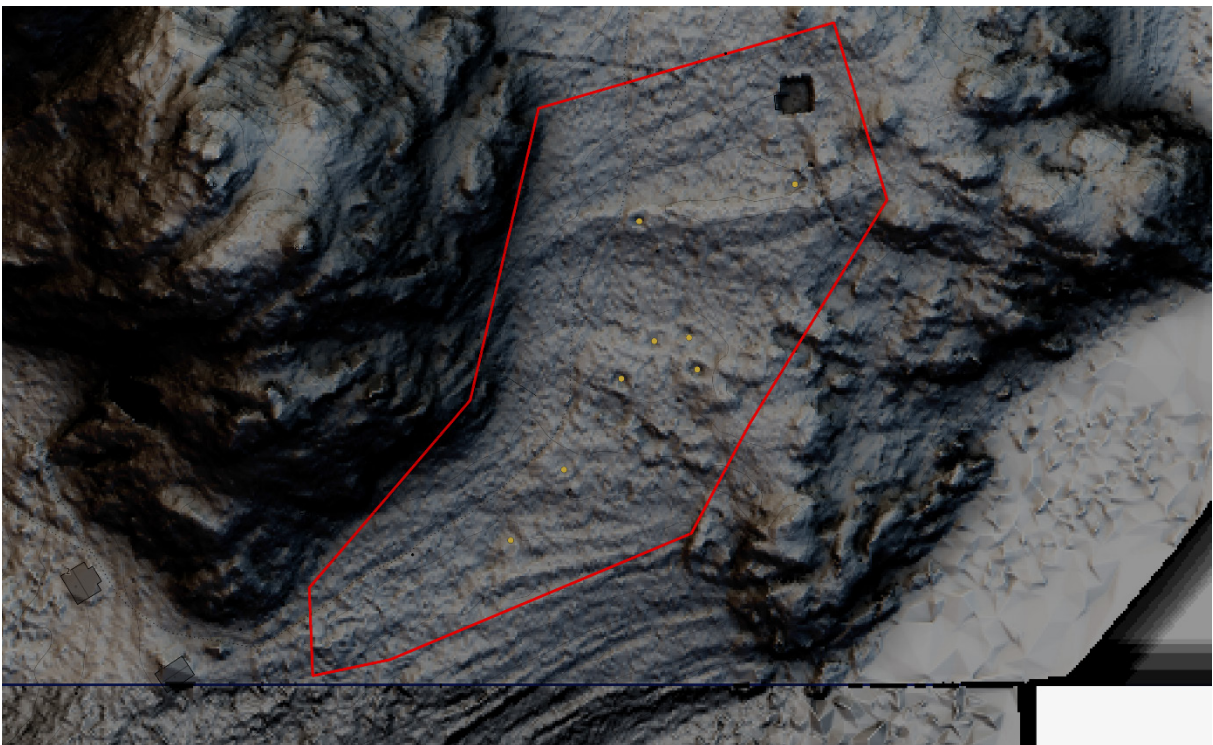
Figur 80 Anomalier på Finnfellan II, Fella 4. Kartgrunnlag © Kartverket.

Figur 81 Anomali på Fella, Fella 3. Kartgrunnlag © Kartverket.

Figur 82 Anomalier på Finnfellan I, Fella2. Kartgrunnlag © Kartverket.

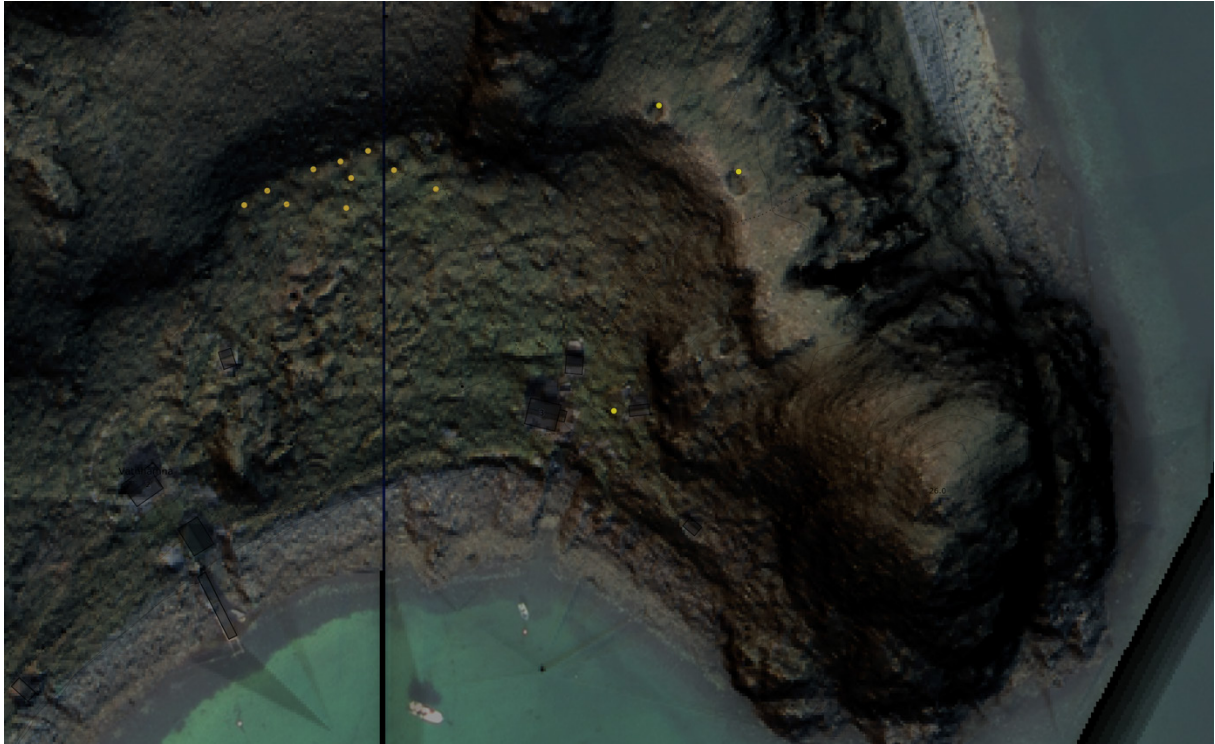

Figur 83 Anomalier på Fellavalen, Fella 1. Kartgrunnlag © Kartverket.

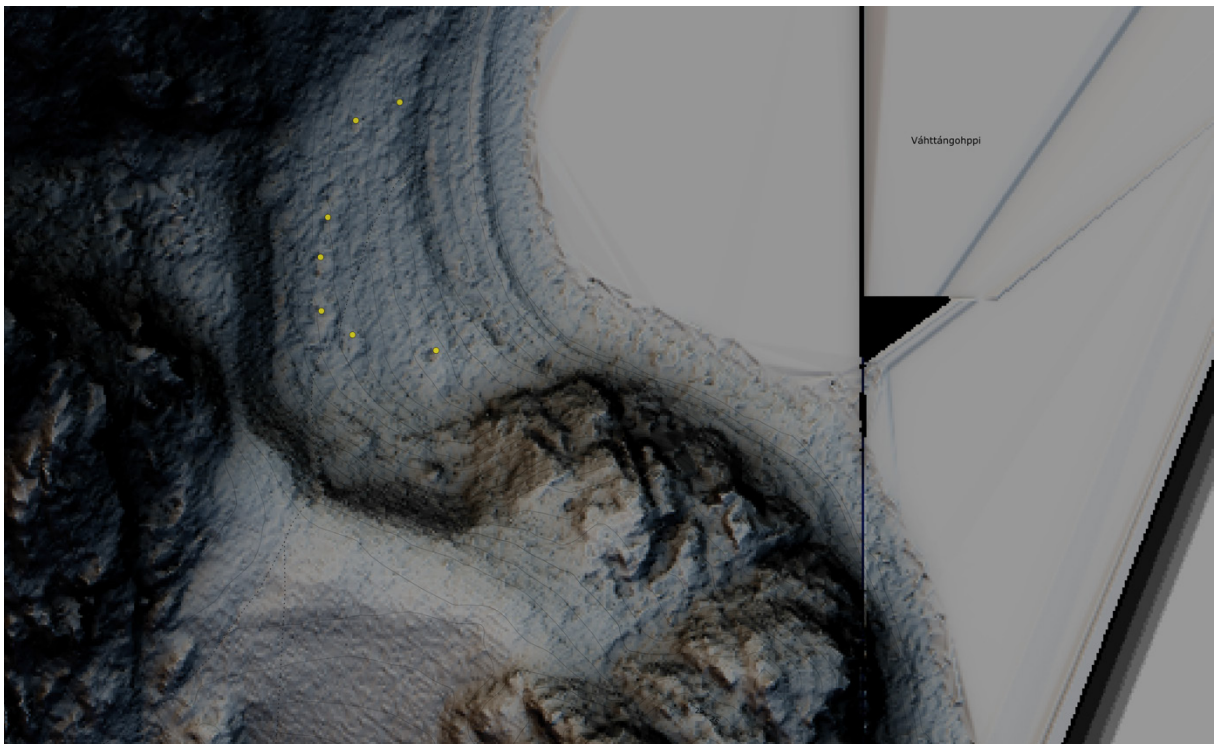
Vatnan

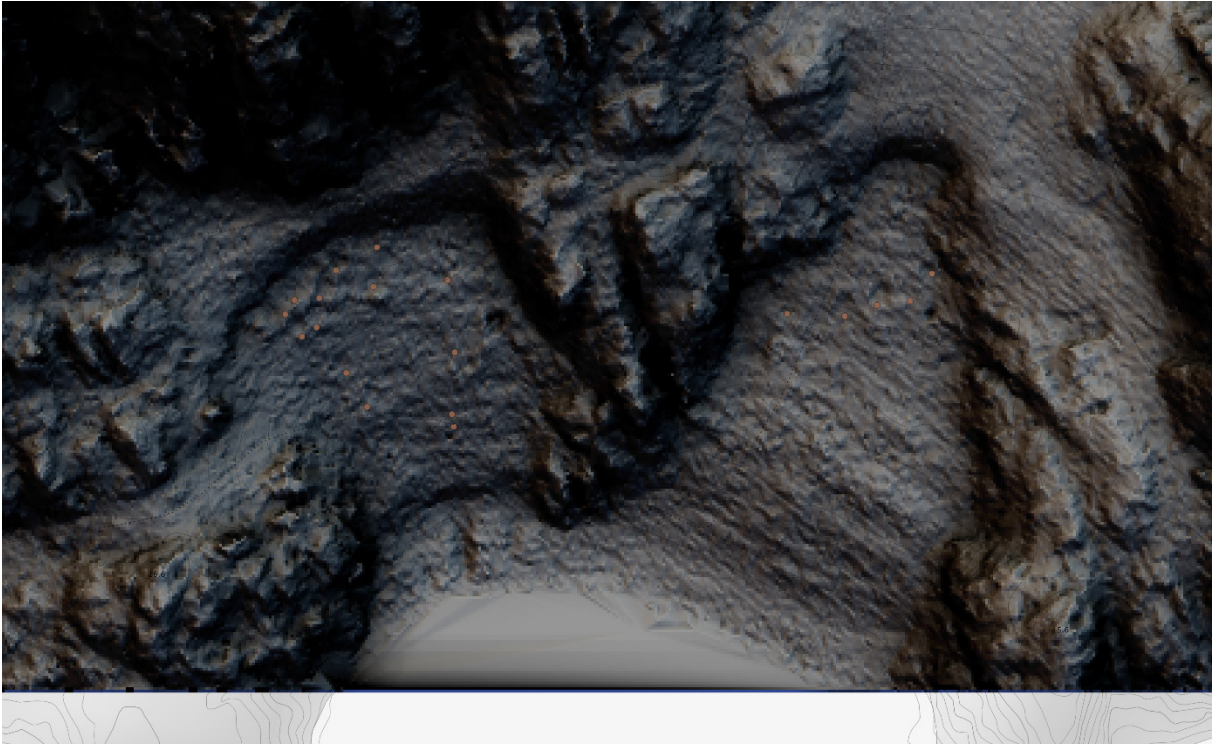
Figur 84 Oversikt over følgende kartutsnitt 1-9 på Vatnan. Kartgrunnlag © Kartverket.

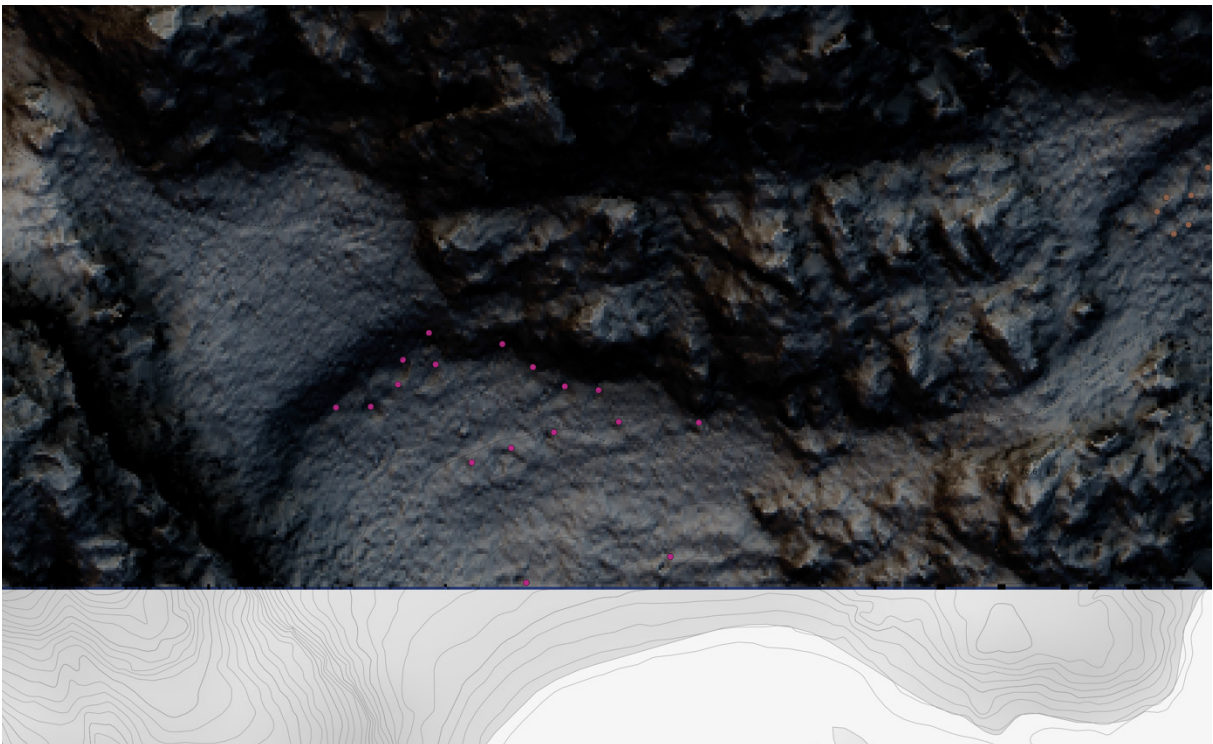
Figur 85 Anomalier i Vatnahamn, Vatnan 1. Kartgrunnlag © Kartverket.

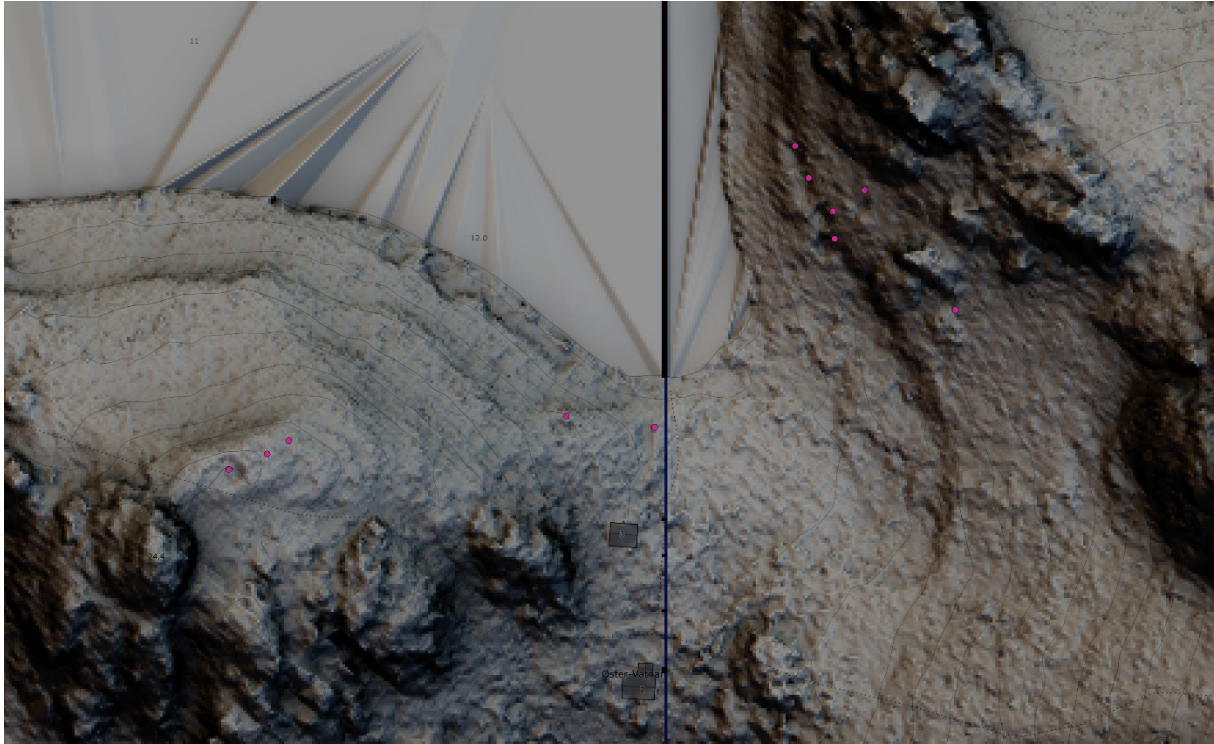
Figur 86 Anomalier i Vatnahamn, Vatnan 2. Kartgrunnlag © Kartverket.

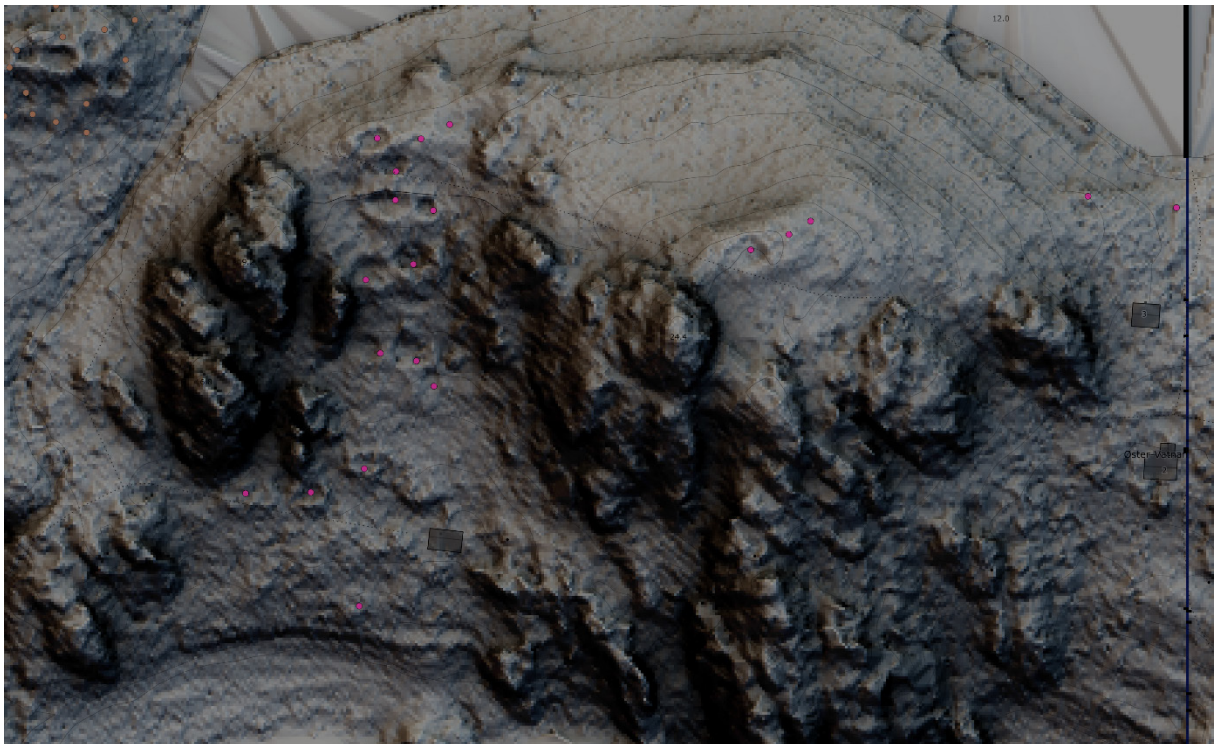
Figur 87 Anomalier i Storbukta og Gurinabukta, Vatnan 3 og 4. Kartgrunnlag © Kartverket.

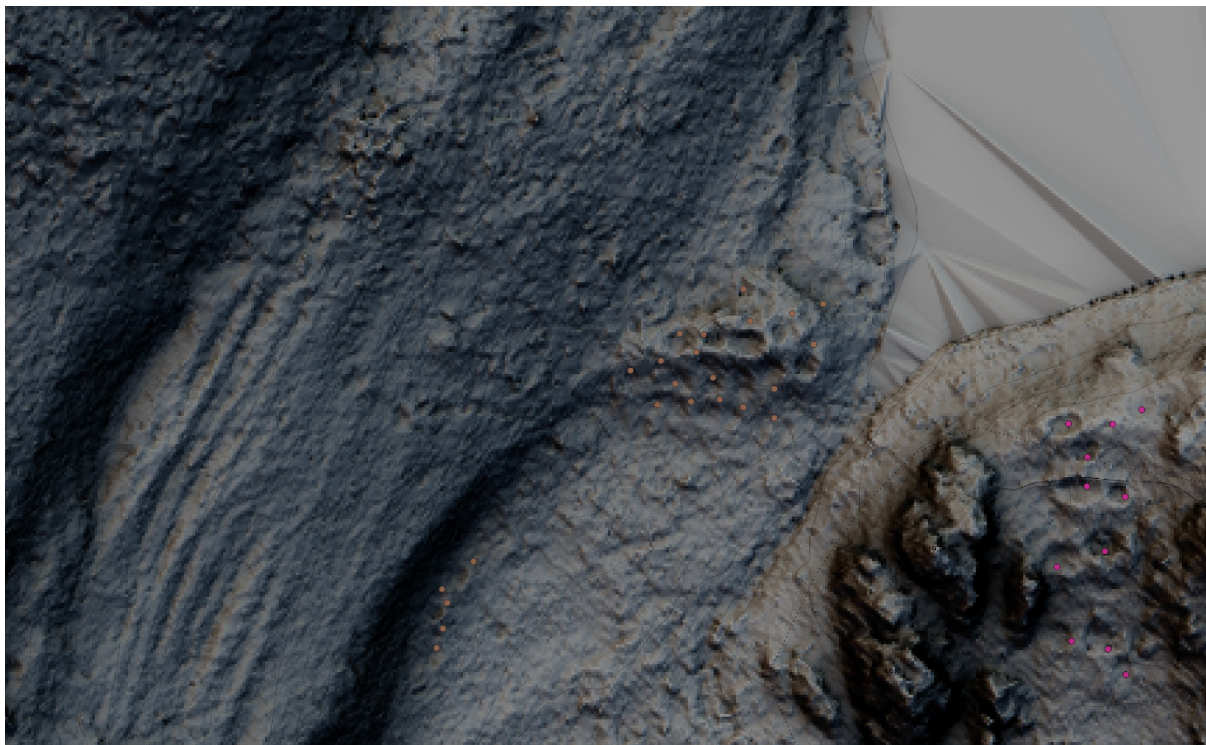
Figur 88 Anomalier i Gjerdebukta, Vatnan 5. Kartgrunnlag © Kartverket.

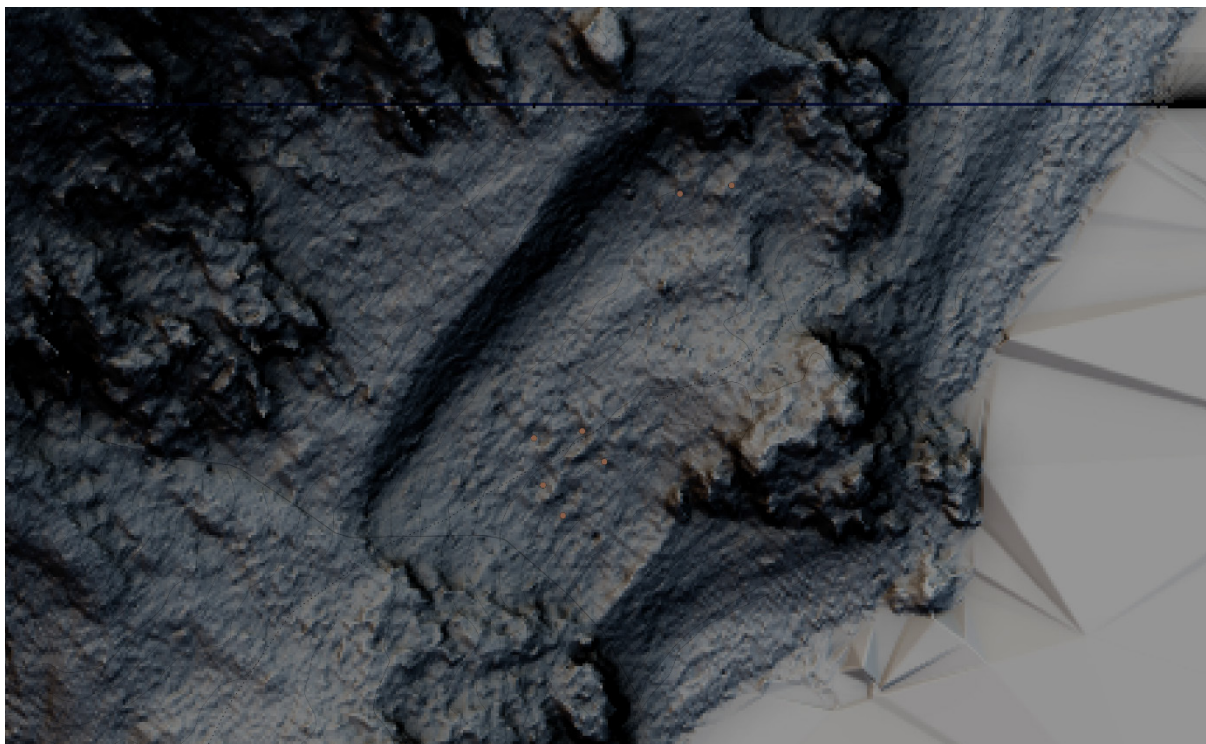
Figur 89 Anomalier ved Vatnavatnet, Vatnan 6. Kartgrunnlag © Kartverket.

Figur 90 Anomalier på Vatnan, Vatnan 7. Kartgrunnlag © Kartverket.

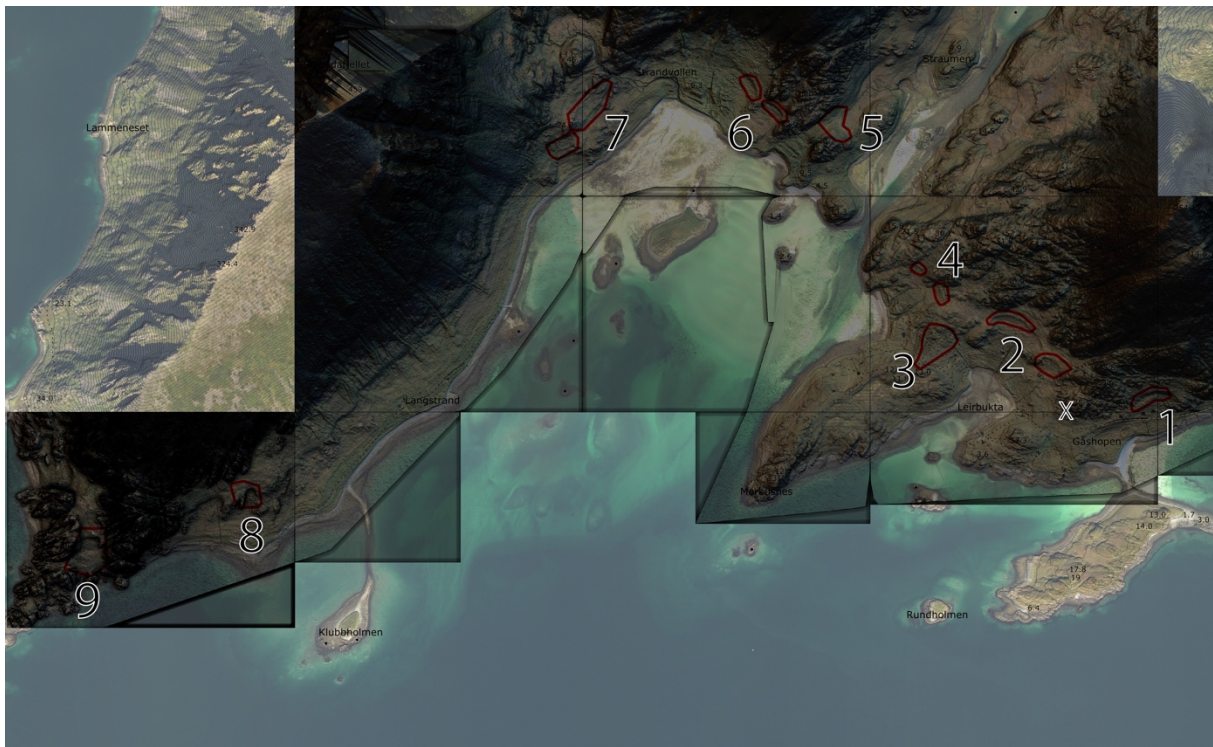

Figur 91 Anomalier på Vatnan ved bekkens utløp fra Vatnavatnet, Vatnan 8. Kartgrunnlag © Kartverket.

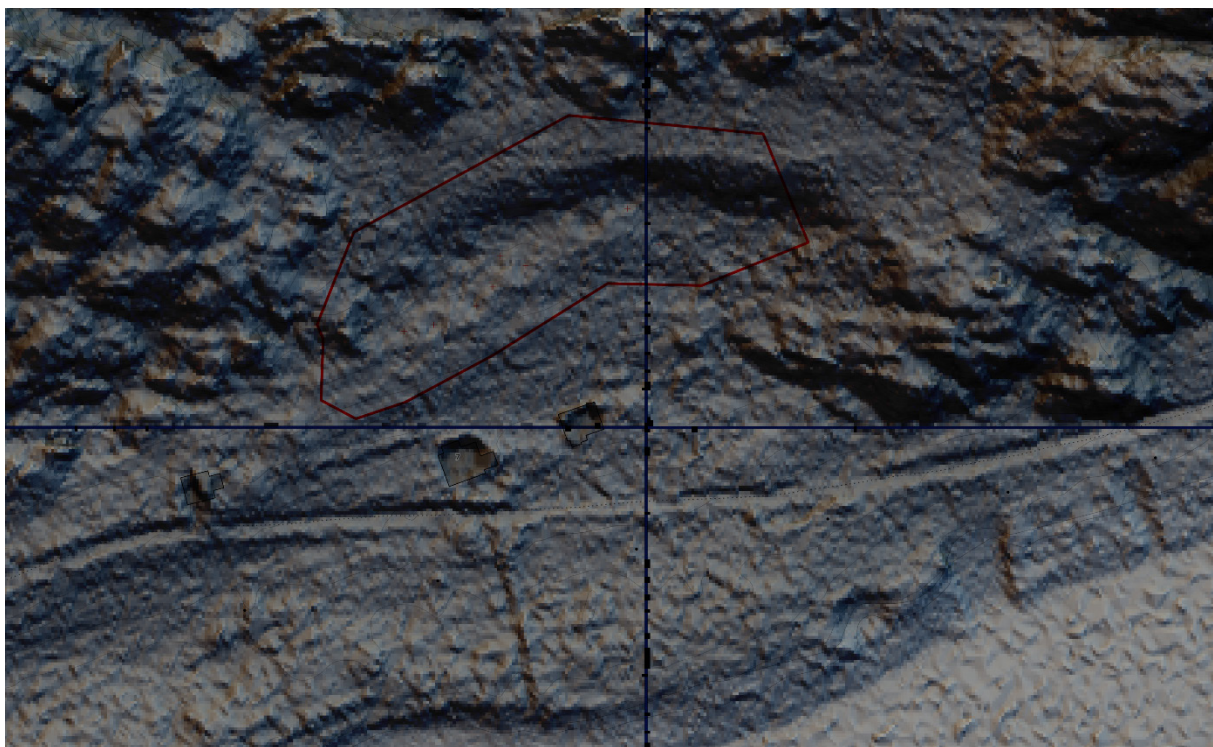

Figur 92 Anomalier på Vatnan, Vatnan 9. Kartgrunnlag © Kartverket.

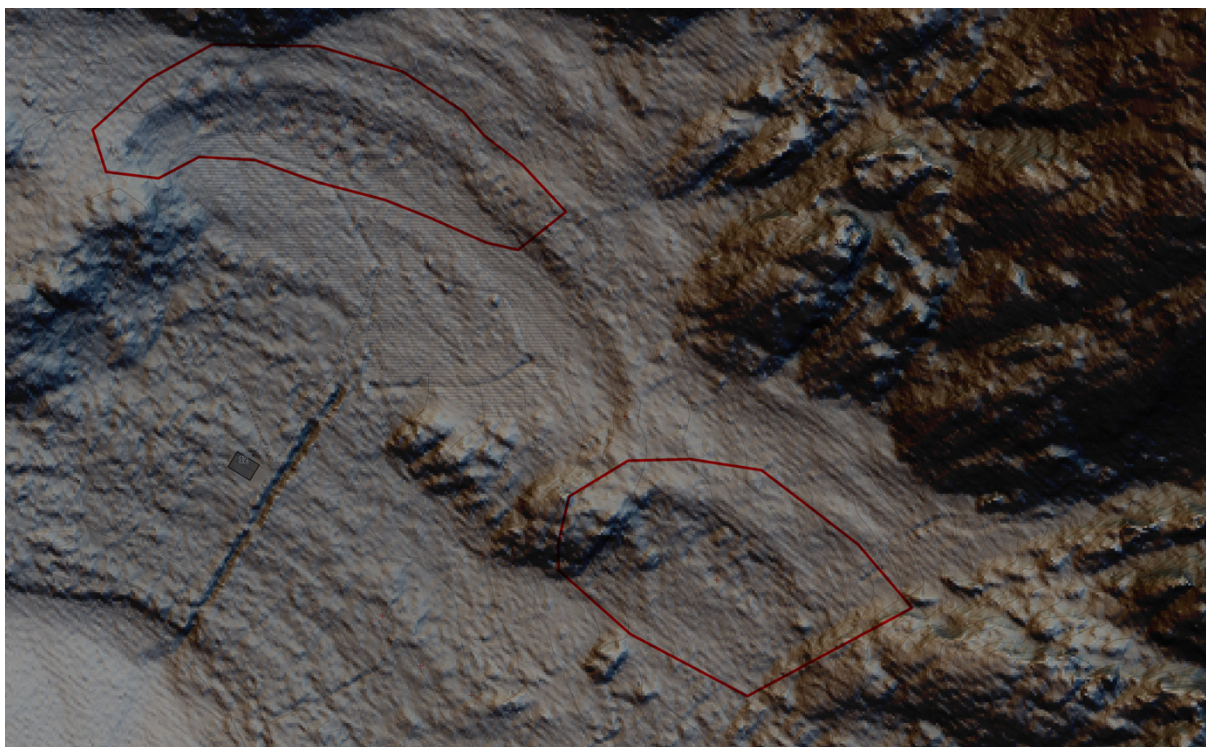
Gåshopen

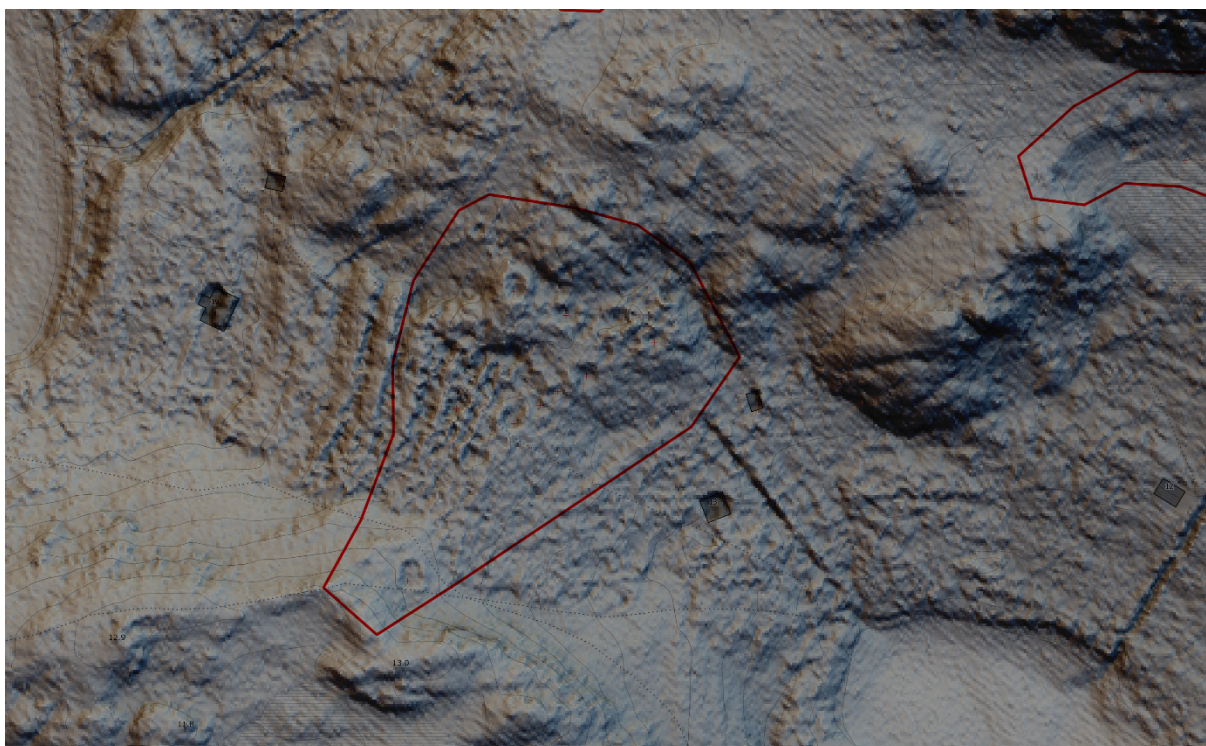
Figur 93 Oversikt over følgende kartutsnitt 1-9 på Gåshopen. Kartgrunnlag © Kartverket.

Figur 94 Område med anomalier, Gåshopen 1. Kartgrunnlag © Kartverket.

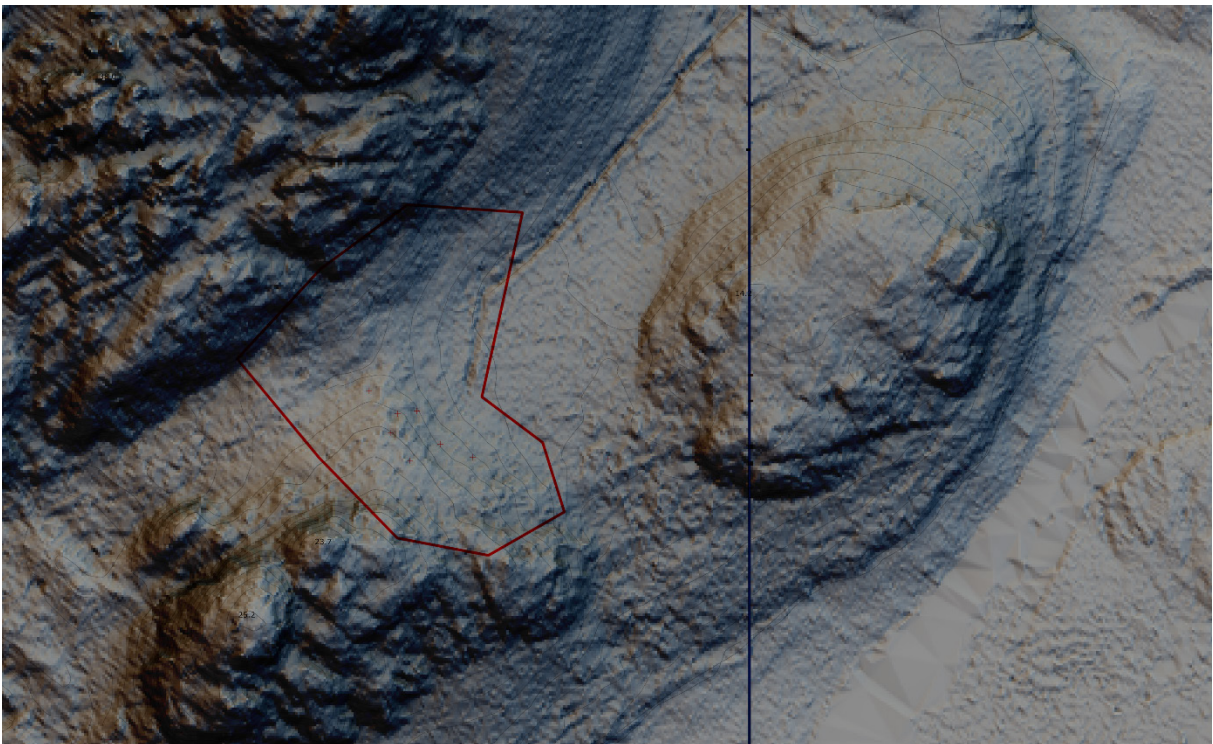
Figur 95 Områder med anaomaler, Gåshopen 2. Kartgrunnlag © Kartverket.

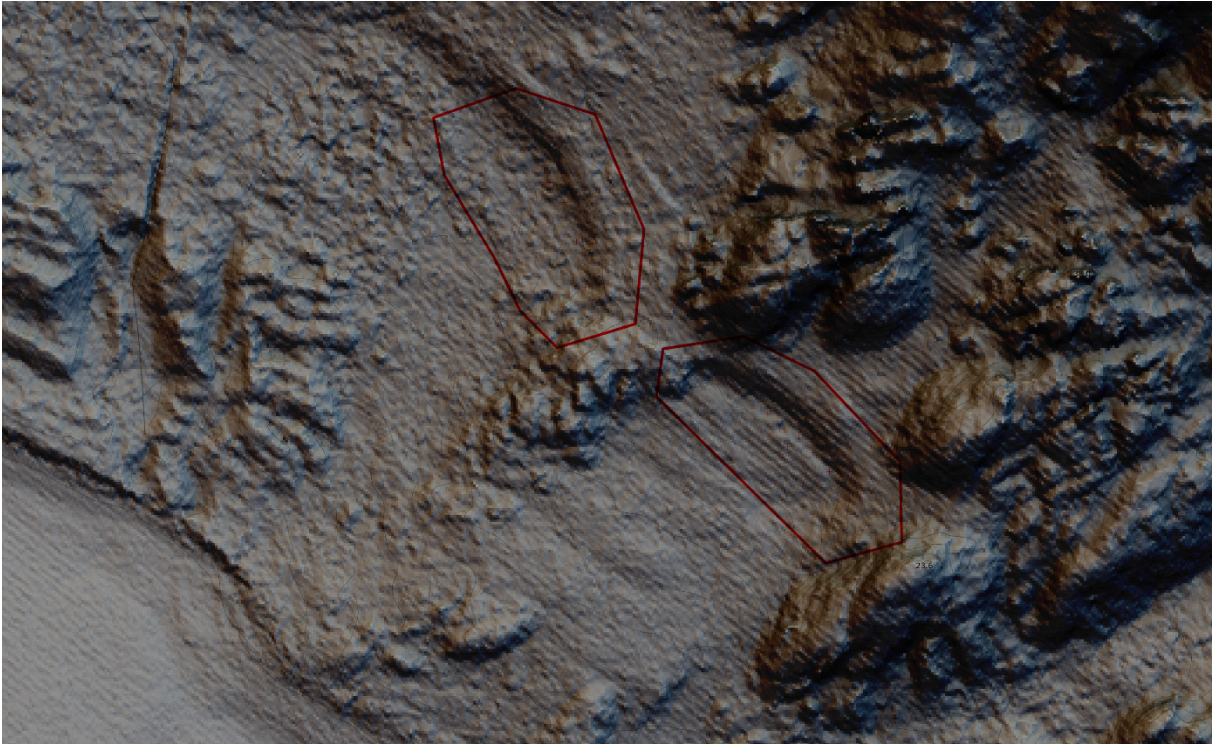
Figur 96 Område med anomalier. Gåshopen 3. Kartgrunnlag © Kartverket.

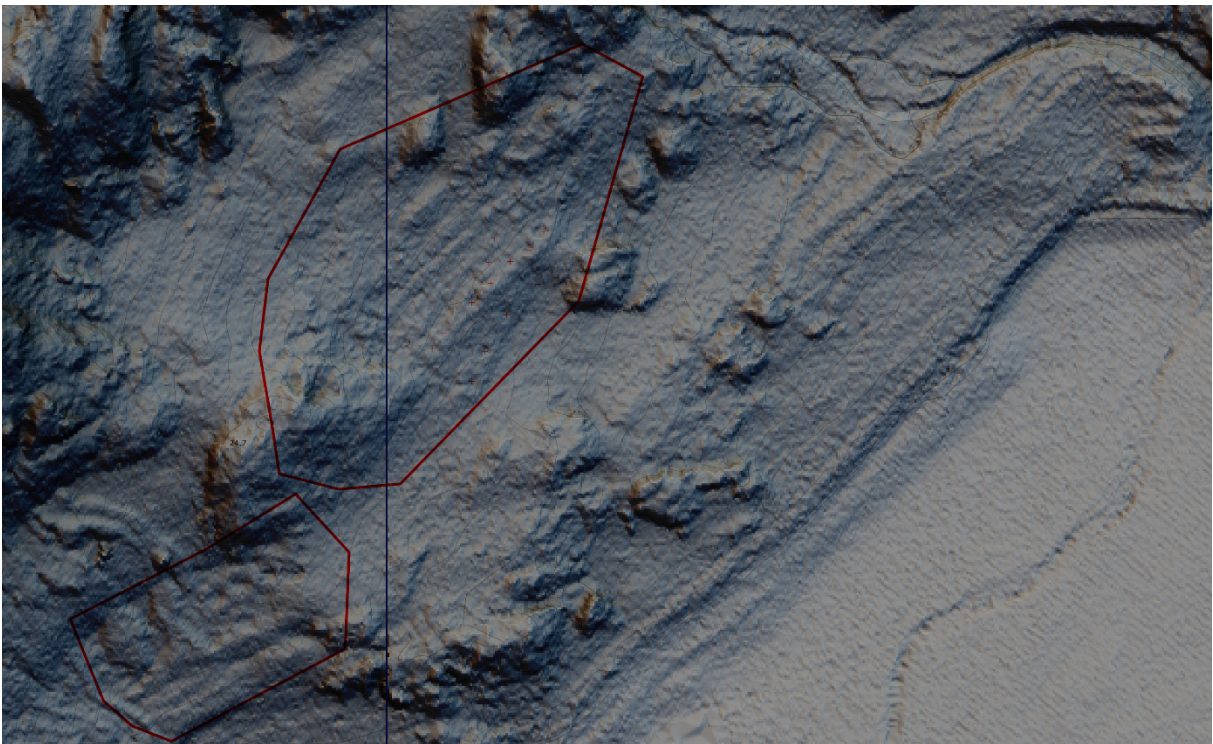
Figur 97 Områder med anomalier, Gåshopen 4. Kartgrunnlag © Kartverket.

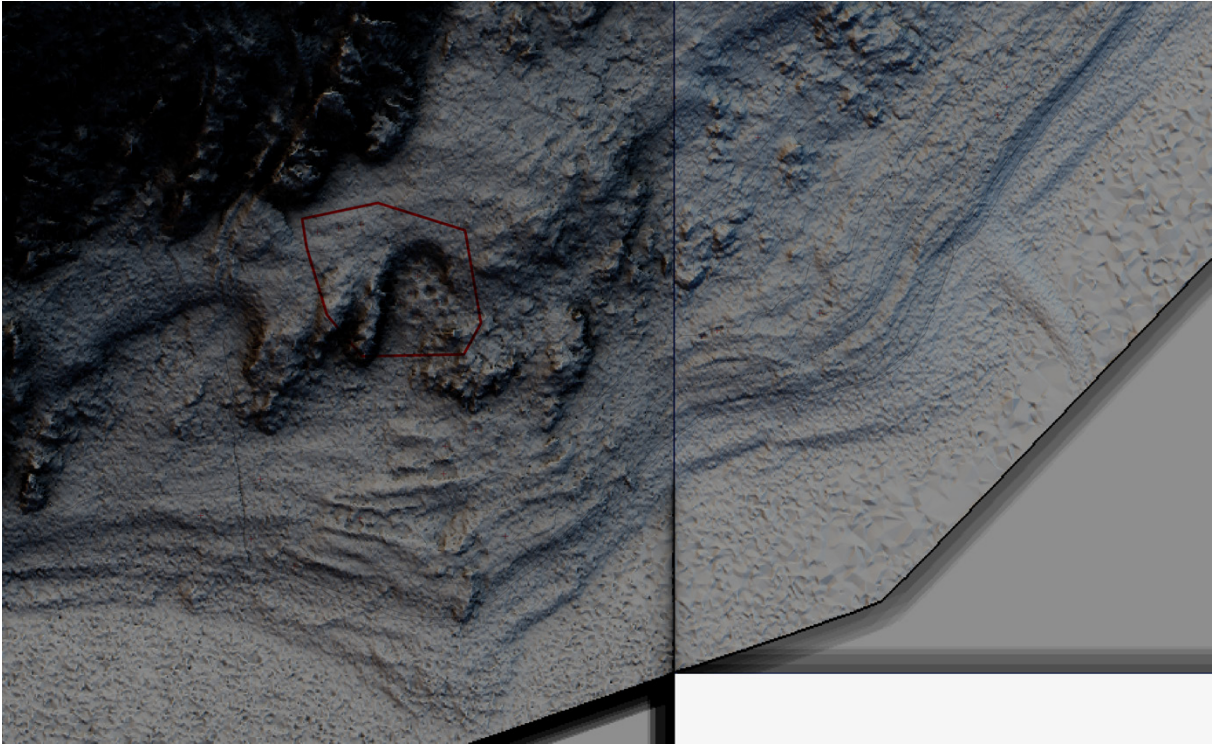
Figur 98 Område med anomalier vest for straumen, Gåshopen 5. Kartgrunnlag © Kartverket.

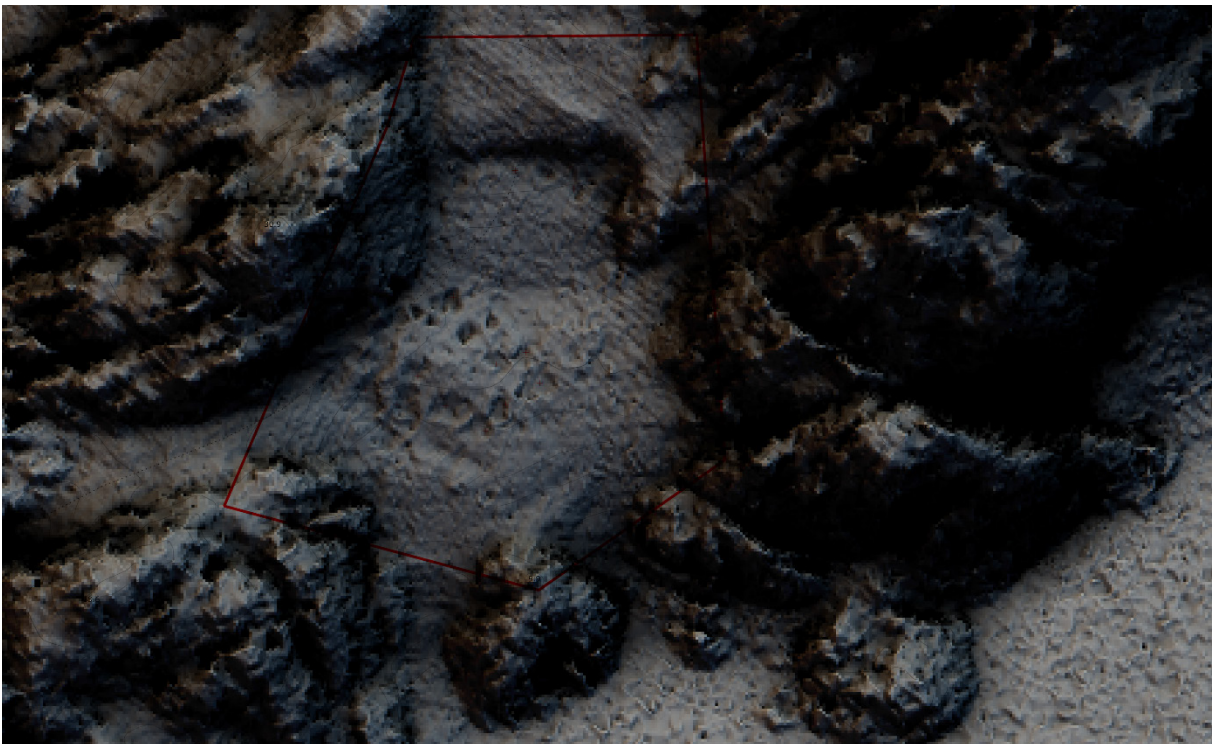
Figur 99 Områder med anomalier, Gåshopen 6. Kartgrunnlag © Kartverket.

Figur 100 Områder med anomalier, Gåshopen 7. Kartgrunnlag © Kartverket.

Figur 101 Område med anomalier, Gåshopen 8. Kartgrunnlag © Kartverket.

Figur 102 Område med anomalier, Kobbefjordneset, Gåshopen 9. Kartgrunnlag © Kartverket.